

بلوچی شاعریءِ درائیں درویشم

اشیر عبدالقادر شاہوانی

شاعری و درائیں درو شتم

نزار

اشیر عبد القادر شاہوانی

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچی اکیڈمی

شاعری عود رائیں درو شمس	کتاب عنوان:
اشیر عبدالقادر شاہوانی	نژاد:
2001	اولی شنگ:
بلوچی اکیڈمی	شنگ کار:
شائستہ بخاری	کمپوزنگ:
500	لیکو:
180 کلیدار	یہا:
آصف پرنٹنگ پریس کوئٹہ	چاپ جاہ:

ISBN:969-8557-15-6

رد نمبر

3	اشیر عبد القادر شاہوانی	پوشمال	-1
4	محمد حسین عنقا	صوت	-2
14	مٹھا خان مری	عمدی شاعری و روایت	-3
49	مٹھا خان مری	کہنیں شیئر و ڈرامہ	-4
64	مٹھا خان مری	جنگلی شاعری	-5
72	عاقل خان مینگل	بلوچی شاعری ء صوت	-6
77	عاقل خان مینگل	تہیاریماں شاعری ء	-7
90	عاقل خان مینگل	ملا فاضل رند ء شاعری	-8
96	نسیم دشتی	غزل	-9

- 115 -10 شاعر و شاعر گدار کریم دشتی
- 120 -11 شاعری سے شاعری عطا شاد
- 128 -12 شہ مرید و داستانء سیم و خیال عطا شاد
- 135 -13 مزار محمد یوسف گچھی
- 145 -14 نود صدیق آزاد
- 156 -15 کئے منی جعبیریں سرانگڈیت صورت خان مری
- 171 -16 بانگ سسک صورت خان مری
- 17 نوکیں بلوچ شاعری
- 182 بہدات و باندا ت واحد بزدار

پیشگال

اے کتاب ءِ کتاب 10 نوشتہ کارانی نوشتا تک نزارگ بو تک انت۔ چرے ادیبان
بازینے نون اے دنیا ءِ نیست انت بلے آہاں وتی زانت و فکر پہ زندگیناں پشت
گیگ انت کہ آہانی نوشتا نکانی صورت ءِ شے دیمانت۔

پہ من اے سکیں مشکلیں حبرے بو تک کہ چوشیں مزن نامیں ادیبانی
نوشتا نکاں رد و گچین کت بہ کناں چیا کہ بلوچی ءِ نبشتہ کار، دانشور و ادیبانی
نوشتا تک ڈراہ، پہ بلوچی ءِ مزنیں مڈی و سوغاتے انت و پہ ورنائیں طالب و
ادیبان مزنیں رهشونی بوت کنت۔

اے کتاب ءِ مضمون گیش تر ماچہ رسالہ و ماہتا کاں چنگ و یکجا گنگ
انت۔ مئے دل ءِ ایشانی چنگ و نزارگ و وانوکان ءِ کتابلی شکل ءِ دیگ پہ زبان و
ادب ءِ سیت انت، تاوان نہ انت۔ چرے مضموناں لہتیں مضمونانی سر حال ہم
من بد لینگ انت۔

اے نچین ءِ بلوچی شاعری ءِ بازیں تک و پسناتانی سر ءِ نوشتا تک گون
انت و منا یقین انت کہ اے نچین پہ ورناہیں طالب علم و نوشتہ کاراں یک نیمجے ءِ
رشونی و دومی نیمگائے ادیبانی فکری و علمی مزن شانی ءِ پد رکنت۔

صوت

محمد حسین عنقا

بلوچی ہم اگرچہ ہے دگ ءِ زبانی کہ چپ و چاگردائے، عربی فارسی، پشتو، سندھی، سرائیکی، اوردو زبان انت۔ بے ایسی شاعری چواید کہ زبان عربی ءِ سرائیکی نہ انت۔ آسانی شاعری ءِ وزن بلکہ بہر و بانگانی نام ہم ہمائنت کہ عربی ءِ گت۔ وزن فعلون، فعلون مفعول، فاعلاتن، فاعلاتن فاعلاتن فاعلا۔ اوہمہ نام مصرعہ، قطعہ، مدحیہ، مرثیہ، غزل، نظم و غیرہ، مگر بلوچی ءِ وتی چند ءِ وزن انت۔ لڈے لڈے، لیلڈے لڈے، لاڈے لڈے اوہمہ پیم ءِ بہرانی نام ہے، چار بند، نازینک، مودگ، زہیرگ سوت۔ وغیرہ اے تاریخ ءِ ہم داریوش ءِ چیدگ بیان کنت کہ چرائی پیش ہرپ و سطرچہ چپ ءِ پہ راست ءِ لنگ بو سگت، داریوش سری مردم نت کہ بلوچی زبان ءِ (فلاں بچ فلاں ءِ) چہ راست ءِ دیم پہ چپ ءِ ہے ہرپ و سطر لنگ بو نت۔ آوہد عبرانی ءِ گت عربی ماں نبشتانک ءِ پدا انگ من ءِ بلوچی ءِ کلیم شاہری ءِ دروشم پیش دارگی نہ نت۔ چڑاغزل ءِ باروا گوشکی نت۔ غزل عربی لوزے کہ معنی ننتے مردو جن ءِ گوں یک اپنی ءِ گپ و تراں کنگ۔ اوچوش بو تگ بے

نہیں ہمک چیز تمائے آرگ بیت۔ فارسی ء زمانہی دراہیں واہگ وہب الہی تہا
 مان کر تگ، سری نامور شاعر رودکی گو شیت ”جوائے جولیاں آید ہے“
 او بے دروریں شاعر انوری عثیت کہ ”ہر بلائے کز آساں آید خانہ انوری رامے
 جوید“ حافظ سعدی، عرفی، نظیری ء دیوان درسانی دیم ء نیت۔ ماں بلوچی ء
 سکن سری شاعر مناں کہ چہ مروچی ء پنجاہ سال پیش غزل جنگ شروع
 کرت۔ او سوت نام ایر کرت۔ پر چیمہ سوت ء تہا ہر عیمیں حال ہبر اتک کنت۔ ہر
 چیز بدل بو تگ کرتی ڈگلگ، زوڑ، بان کوش، گلا لک، درگ، بلکن ء بلوچی ء ووت
 جند ء زبان ء ہم ہمہ سر نیا تکہ نوکیں ہب وواہگ، نوکیں شاعری لومیت۔ من
 دیت کہ مردینانی مجلساں فارسی، سندھی او پشتو غزل گو شک بو تگ نیت البت
 زال یولانی مجلساں بلوچی پر ہند ہستنت بلے بیوڑیں اوسگ سستگیں۔

دل ء رانا لگے مان نت دل ء را

من و دینت کہ بخت نت ہج قرار ء

ماوشیت نت زند ء ریلگاڑی

مدے چو گوات سہریں چادر ء را

گوشش کہ :

پر تو زہیری جانی کجائے

من و دینت کہ :

پر تو زہیری جانی کجائے اللہ ترا بیاریت
 پرچے نیائے نکلیائے دیرے نیائے
 زردے سرورے چمانی نورے، مے ساہ عیسے
 مے ہب ء پورے
 پر تو شہیداں توئی مے حورے
 گوش مے قصورے کہ زی مئے دورے
 مناں وہدیں من چومہ ورے،
 جانی کجائے جانی کجائے

گوشتش کہ :

اے جنکو زہریں ہالی بدے
 سنگیں سازے سنگ بی سرد گرم بیت،
 سبک سریں آرازم کدائی شرم بیت
 من پہ ہمہ شب چارامن ء گوشتش کہ :

من نذوریں سبز ء چن چگل کن سبز ء
 من بہت کہ مے کجاست ہبلو، جادور نگیں سبز لو

خور چہیں ہانلو براہ داریں بکلو، مے کجاست ہنبلو
 پل گوری ست گوں شہا، دست گورانی تما چشمہ
 بانور ککھ ء چشمہ پل ماں مہر ء چشمہ مورماں
 گوازی ء چشمہ لیبی چاپلو، مے کجاست ہنبلو

گوشش کہ :

نورل ء جتہ مرد ء ولے پشومان نت۔ من گردینت کہ :

نمین کاڈ پشومان نت

مہراں منی ساراں نت

نمین پر من دلے مان نت

نمین کاڈ پشومان نت

پل آسھی دکرک ء، ہر یک چونمہ دارداریت

بوے چنگے رند ء دل دوست کے ء داریت

چم ء ردی ء رند ء نمیں کاڈ پریشان نت

گوشش کہ :

چم و سرگ ملک نازنت

دپ آ مڑ ملک نازنت

تہ گوشتاں کہ :

ارماں پہ ملک نازع

مے ہمدلیں ہمزاع

کپنگ چہ گلیں نازع

اچ سوت اچ آوازع

ارماں پہ مرع ہماں ماڑی

ماں اڑ سمحت نقشیں

یورینتہ زمیں جمبوع

نے سنکل و دروازہ

ارمان پہ ملک نازع

زاکارانی شعرانی اے سر بند من پمانکہ زرتنت کہ ز سہملش ہمک

مہلوک ء پسندت۔

مردنیانی مجلس ء سراہکی کافی کہ :

ایہو عرض ایڈامن گن من گن من گن

من ٹاہنت کہ :

منی دوست ہمہ کہ تورنجے رنجے رنجے

من ء دردے ء گپتہ قلنج ء

تو چو پل ء ماں لوگ ء گھوئے

تو چو ماہ ء نیائے نروے

مناں دروگیں ایماں ئی درنجے

فارسی غزلے گوشتش کہ :

کجاشت سرو من یارب کہ در بستاں نے بنم

من ٹاپینت کہ :

چہ من جواں ز سہمیں سوتاں جنک لونت و ش گھیں

بے گاماں بیاراں و شد لیں چوں اچ دل ء مٹیں

چرا شپ مہر ء اچ ساریگائے غنبریں کرنگ

شمشنگ اے دعاء لو گھوں یارب شپ ء کٹیں

پشتو ء شعرے گوشتش کہ :

پد دمب ء توبہ توبہ اچنگ ات۔ شعر ء جنڈیرا۔ نیارگا نینت۔ من ٹاپینت کہ

نہ گراں بمبو ء نام ء چہ مروچی توبہ من ء توبہ

جرے خالم پر۔ بے پت چرے دور ہی توبہ من ء توبہ

دست من درانچ پربائیں پنجہ داراں، من گنوکاں
 نہ کناں چوش چدو پد من گنوکاں توبہ، من ء توبہ
 بیست سال پیش ء بہرے من ء کیے ء گوشت کہ من پمانکہ بلوچی
 شعر نہ سنو شاں او اردو گوشاں کہ جہاں نازر کیس اودیر معنی میں خیالاں بلوچی
 بان بیان کرت نہ کنت نزورنت من، نہ چنتے بلوچی دیمانے ایرکت کہ

سوت سترچہ سوز پر
 ہمکر نہ کہ تنگ بیت
 ماہ شپ ء او شہرہ پن دیتہ کے ء
 کہ رنگہ بیت
 جنت ء پیرہ گوشتے
 گوش ء ربہ پترمپ
 ہر دیں شپ پاسے ء
 بانمی ء تنی بیت

دومی اش کہ :

چہ دوشی کہ چوش حیران ء من گردانک ء
 گوشے سخت ء مہول وہ یوال ء جملانک ء

پدوپہ امشپی سیاہیں گلابانی دودشیں چر دل ۽
 چکا مگنگ تالان تنی مٹانی بستانگ ۽
 سیسی ایش کسہ

بے چہ مے درد، تنی چہ بیدردی
 شپ ماں ورنائیں واب، وپت ہرچی
 یا حدا بروتی اے استالاں
 کوڑا استال دانگے ارسی
 زمانہ مروچی فلمی بوت شت۔ پیش شعر گو شغیں او پرایاں ز سمل
 کشتش۔ مروچی فلم ۽ وتی ز سمل عام جہاں چہ پسند کنائیں شغیں۔ پرایاں^۳
 لوئنت وزیانی۔

واہرگانی خیال او من گوشنگ :

جائیں تو جائیں کہاں

سمجھے گا کون یہاں

درد بھرے دل کی زبان

بیامے نگاہ ء شراب ،
 بیایا بیایا کہ دل ء
 گم ہوئے چو آس ء لب ء زراب
 بیامے نگاہ ء شراب ،
 دوشی پلاتنی ملاقات ء یات ء ،
 ذکت و تار اول ء بانڈم ء چشم
 ماں بشانگ ء چشمہ بانورے ولبا؟

دومی کہ :

نہ چاند ہوگانہ تارے رہیں گے
 مگر ہم ہمیشہ تمہارے رہیں گے

شپ ء بہ بلیت بے شک تمہاری ،
 نہ بلیت تئی زلپ ء بووں ہزاری
 کدی یات آئی چو و شبو ء پل ء
 کدی یات آئی چوانگاؤ چل ء
 چے لوہیت گوں من کنگ چم خماری
 شپ ء رابہ بلیت بے شک تمہاری

یہی کہ :

کھویا میں نے پا کر کسی کو
آگ لگ جائے اس زندگی کو

ماہ دیم ۽ اینٹگ تہارنت،

مروچی زند ۽ چہ من کشک گارنت

پرچے گوشتاں کہ آچو گلاب ۽

ہنیں من کٹیگیں جلاں زراب ۽

اے مے جند ۽ رد آبے میارنت،

مروچی زند ۽ چہ من کشک گارنت

شعر یہ چشم من باز گوشتہ، اے وہد ۽ سوت ۽ بارو ۽ ہمکس گوشت

بیت او نیونہ دات بیت، امیت کہ سوت ۽ ہچ کرو گوڑے یکہ نہ یو تگ۔

شاعری و روایت

مٹھاخان مری

ممیر نگا کہ بلوچی راجی زندہ بازیں، ایکس دودو دستور انت چھو کہ
 حال حوال جبار، پھوڑی، پرس وغیرہ ہے ڈولا بلوچی کہنیں شاعری عدے وٹی
 نو یکلایں دگ وروایت انت۔ روایت ایگا بلوچی شاعری ء الوکائیں گزرے نہ
 انت بلکہ دوہی زوانانی شاعری عدے وٹی بازیں روایت انت۔

روایتانی جوڑیے کھڑدے سوب انت۔ ہر مزدے ہر حالورے کہ
 کھنت تہ آنہی دل ء مس سہی زانتی یا ناسی زانتی ء ہے ہوس بیٹ کہ مزدم آنہی
 ٹوک ء دل ء گوں نفوشنت او آنہی قدر ء جو انیا پوہ بنت، ہے ہوس ء شاہرو
 ادیبانی دل ء مس اے واہگ پیدا کہتہ کہ آل ہمیر نگیں بھیرے ء وٹی خیالاں پیش
 دارنت کہ دیگی مزدم گوں دل ء حب ء آنہانی گپتار اں نفوشنت ہو انکہ عمدی
 شاہراں، ہواں وختی حالتانی رد ء وٹی سرگالاں پہ مداح کشیں کہتہ پھیچہ خدائی
 تعریف، پیغمبرانی مداح، صحابہ ء سپت و ستاہ پنخشیں حالور انت کہ مزدم ہے
 پنچارا دل ء گوں اشکھنت۔ ہے وجہ ء اولی شاعرانی گپتار گیش تہ مداح ء
 سرگالاں گوں پیچہ بنت۔

بلوچی شاعری ءِ کلاں ژا کہن ترس شیمز کہ دلامدست گپنگ انت، بلوچی
 حسب و نسب ءِ شیمز خیال کھنے بیت، ہے شیر دے مداح ءِ گالاں گول سیر
 گیر تھ کہ :-

شکر ءِ اللہ ءِ گزاراں بادشاہ ملک ءِ ویش

تھی جہاں ہاں و گل ءِ بیٹ ایک ءِ کوسنتی و ش دل ءِ

مز ہی اثر ءِ وجہ مداح ءِ دل پسندیں او و ہشین پچار شیرانی گالاں مس

پو ہند گپتو شتہ کہ مداح کہیں گپتارانی یک روایتے ٹھٹو شتہ، مز ہی اثر ءِ ژا سوا ہے

روایت ءِ جوڑ بیغے وجہ ایران و عرب ءِ شاعری دے پیشہ فی پھیجہ ایران و عرب

ءِ دہمی گپتارال ژا سوا قصیدہ گیشتر، مداح پچار گول بیجیر بیت۔

مداح ءِ روایت چھاژدی صدی ءِ ژارانی پیشہ اور داناں رواناں کیستھی

صدی ءِ داں سر پیشہ بیورغ ءِ شیمز بنت کہ شہ مرید ءِ، جام درک ءِ گال ہنٹ

کہ ملا فاضل ءِ تو کلی مست ءِ گپتار بنت کہ جو انسال ءِ کلیں مسترین شاہرانی

سری گالاں مس ہے روایت، جزانا پھید اغائیں چھو کہ سر گالاں ژا ظاہر بیت۔

یات کھناں نام الہی من اول سرناو غاں

حیدراول پشت و پناہیں حضرت آخر زماں

چاکر ءِ شعر

صحوی یات کھناں ستارا
 روزی رازقین ڈانارا
 جام درک

حمد خدا وند گھشاں
 مدح محمد مصطفیٰ
 شاہیں علی شیر خدا
 شہد آورند

من دے خدائی بندغاں
 زندان و اللہ ء کھناں
 نام ء خدائی ء گراں
 ابراہیم شہبانی

اول نام ء خدا با تیں
 رسول ء کلمو ء یا تیں
 امیر المؤمنین حیدر
 جھشی پہ کافرا خیبر
 لشکراں

منجھ سبحان الذی اسرئی اول یات کھناں
 گوہراں بھر عودہاں وقف آل ذات کنناں
 نعت سردار نبیاں مدح و صلوات کنناں
 صد درود و صد سلام پیشکش و سوگات کنناں

یا

من اول گویم سپاس جیبی ء شاہین زوالجلال
 قادر و قیوم و نقاشین کریم و لایزال
 ملافاضل

ہر دماں صد گنجین حذا گیریں
 امت ء والی محمدیں میریں
 من حشر گاہ ء کل ء بار زیریں

○

رتلمین بادشاہ ماراں تھئی نگاہ
 گوشتخت مداح سائیں ء ستاہ
 جوانسال

یک دیکھی ء دث حذا جو انیں

بادشاہیں کہ نام نے سبجان ایں

یا

ہردے ستاریں حذائی نام ء گراں

نام محمد ء یاتوں پیر گوں پڑگواں

رب دہ سیائے کھنت پہ کھوریں مزدماں

تو کلی مست

یک رنگ و یک بھیریں پچار تو نزیں ستر و ہش یا دل پسند بیٹ مزدم

نیٹ آہیا ژادل سیر بیٹ او نو خمیں پچارے در گید بیٹ۔ مداح ء ژاسوا، شیسرانی

سرگالاں پہ شاہراں، دہمی روایت دے نائیتغت او ہے نو خمیں روایتاں ژا جڑد

ہور و گرد و گروخ او نوز نمبی آئی پچار دے یک روایتے ہیش بلوچ کیشتر اور شمین،

کوہستان او پٹ دیواناں مں نند و نیاز ء کھنت بلوچانی حداء مں نوز گمتر گوارانت

ہوانک۔ مزدم جزو جمہرانی گندغا پہ دے شاث انت ہے سو ب ء سرگواث رغانامانی

پیراے دیہی مزدماں پہ دل دوستیں پچارے ہوانک۔ ماگندوں کہ نیام درغی

باری ء لوزانک ء مں گرد و گروخانی سر حال ء مداح ء ہندے کپتہ۔ ہرچنت

مثالانی پیش دارغا گوں ٹوک درد کا درا اثر تربیٹ لیکن مثالان ژاسوا ہے

دعو ایک بے بنیادیں حالورے بیٹ۔ جہلی مثال ہے دعو ء شری ء ثابت کھنت۔

چھرنٹ جڑو گر دانت گوار
 کھاینٹ مناں دوست ۽ خیال
 جو نگو ولد غلاموں رند

جی زری باہو بستغیں نوزاں
 کونش ۽ پھ تھیلا نکے برانت بڑزا
 آ مکننت کھندا ناں گروخ دوشی
 جام درک

کھیوی ۽ ژا جُلگھی پارا
 حال ۽ دوستانی داتغت مارا
 سحاق رند

جنت گردنے مں الکھئے دیریں
 پاتلی ایس تا تھنک دامنن گاجیں
 گپتغاں آرا من امل ایغاں
 کھندغ ویواں در حدیث ییغاں
 او سمیں بے پھولا بہشتی ۽
 اثر لطیفانی پلوا کھائے

اتری دیرپاندیس گروخ بیایاں
 ڈکنڈے ساڑ تھیس کوش مان آیاں
 جام درک

تانہی نوزاں نامء پر مولایا شلت
 دوست ء دور مانڑیں بانڈواں مارو مارکنت
 مروشی نوز از آ کاهان ء ہندت
 از آ کچج ء او جانیں مکران ء
 حرفاں ہندت دکھانیت یہ سری ء
 بہ مینت بھو دل ء سیر ء ڈری ء
 جوانسال

مدیس ہشام ء در کھنت استیں اثر مڑاں
 ژء زر ء ہندت بارغیں پھر لیاں جنناں
 جز حراسان ء آف و شیر ہنت و ابر کفاں
 تو کلی مست

سانو نڈی نوخ ہو ریں جزاں اردس سے کھناں
 گوں منی عرض پیغنت مالک مہرہاں
 تو کلی مست

بازیں شاہراں سرگالانی پارادہمی نو خیس روایت دزکیغنت۔ کھردے ءوٹی ہیل
امبلانی او سنگت وبراہندغانی تایت وپچارکھشہ چھو کہ جھلی گالاں ژا ظاہر بیٹ۔

او او کنگراں او کنگراں

کنگر جزیں براہمدغان

زنگی او منی وڈیرہ!

گوہرام او منی جام ایس ہیل

واند کار شہزویں شاہی ء

خنی نوزبندغ

بیائے منی شاہی مندویں رنداں

یک بہ یک دانا ئیں خرد منداں

ملافا ضل

او منی شاہی اندلیس برائاں

بیائتاں راجانی گہیں مزداں

لس الاشاردھان و سرمداراں

لو ہم لیس برا ہمد خان

امسر و حال ء محرم

○

گوشت کنگراں

بیل و سگتاں

شاهی امبلاں

گوشت گپتران

جام درک

○

شاهی دورنگیں بنگلاں

بلاات ضعیفی و سوساں

دڑدامہ گیڑت. مس سراں

○

او منی بیل صغروا ء لوہار

ملا محمد بکھر ء استاز

ریحان رند

گھڑ منی شول ء شش تھلیں نالاں
داں من ء بیار گوں شلینزویں میہاں

بیات او برات و برادر و سیالاں
بیشکنت شیر ء گوشتغیں گالاں

جوانسال

بازیں شاہراں پیشتر اں گالاں و ہش گھیش لوڑی آں ارداس کھش کہ
شاعر ء دوریں گیتاراں زیرنت او بلوچانی میری مجلس اود یواناں برنت و سر
کھنت۔ اہلی گیتاراں مں لوڑی ء تات و پچاردے شیر ء یک دور ء ہٹو شغنت
چو کہ شاعر گھشی۔

بیادا او لوڑی صوا ہاریز منی گیتار غاں
برگور ء بیلاں دل بیغاں گور برات و برادر اں
جام درک دے گھشی کہ :

اڑی زیر منی قطارا
گوں دی گوں ژلو خیں تارا

برگور حاکم و سردارا

گاہی شاہر گھنٹی کہ :

شاہ غازی چاڑو وانی

مجلس ء جوانیں سمرانی

زیرینی ٹپتار و گالاں

برگوں جنگ دوستیں سیالاں

برکہ سو بھانے نغوشی

اولی گپتاراں شموشی

یک دوہمی شاہرے گھنٹی کہ :-

لوزی ریلانی بیا حدیثانی درگماں

ساز کھن شارء کوش بلوچی نقدھاں

داسمانیاز تھی پیشہ گوں سلطانیں سہراں

پیدی ادب ء انگریز کلیمس روایتاں یہ سرکھنے تہ مزدماں اے نتیجہ ء سہر

ہیٹ کہ بلوچی ادب ء چھڑدئیں یک روایتے اوہواں یکیں روایت آیشیں سہر کہ آں

وٹی ماحول یاچپ وچاگرڈ ء ژانگو آنگونہ سرہٹ۔ بلوچی قدیمیں شاعری چھری

چھری وٹی سماجی زیند ء گوں نزنخ اوواریں چھی آنی سہر حالان پیشہ داریٹ۔

راہداریں بیان دیردراثریں مزاں درزی دوش کھنت او عاشقان را مہلج ء کل ء

داں نتیش سر کھنت ہو انکہ شاہراں راسوک گا میں سمند، دے، ندام سنگت و
بر اہند غانی ڈولایات انت بازیں شاہراں راتہ، مل گھسے کہ مہلج ء ژادے دوست
تریں چھو کہ شاہر گھشی :-

مل و مہلج مار پہ دل ء دوست انت

گیشتر امل و کتر ء مہلج

مہلج پہ دوستی ء دلانی ء

مل پر شوہازاں شفانی ء

اویلی شاہراں جنگلی شاہری ملی تو نوزیں عشقیہ شاہری، یورو سمندانی

اوت کھشو پیر اداشہ چھو کہ جہلی گالاں ژا سہر ایٹ۔

او کھمیت نوش کھن تھیرغ ء داناں

بز کھن ے پیلی گژدن و راناں

کھنیں وانان دے سمند ایغان

و شدلی ء ژا، سیوی ء گژداں

میر چاکر

چاکری خدمت ء من و سیاہ ء

پیلویں ششما ہی مکاں خطے

داشہ پہ مہلج ء بر و آراں

زیء کھاتاں پہ مازنی راہے

سیاہ تر فاناں او مانفوشاناں

ہڑ دو سر کوئیء شموشاناں

بیورغ رند

دوشی ژا باغیں بیلوا

ما گوں روو نہیں مہلوا

مہلو رخیقان ء نہ دات

پاکیں کشاں گوں دو رواں

ما دل ء حال مرکوا دات

ژنگ ء کھنت موربی زامریں دمب ء

چتھی مں سرازاناں ملو کھی آں

او منی واژہ بنگ و بورانی

مں تھراہیگا ہی اں اوزا

جام درک

ہے رنگا کہ بوزو سمند، بلوچی سماجی زہند ء یک بہرے انت او قدیم
 لوزانک ء زند ء ہے پہناز پیش داشتہ ہے ڈولا لوکانی قطار او ہشتر و جماز ء پچار
 دے پیڈی ادب ء دلپسندیں بہرے او ادب ء یک روایتے مست گھشی کہ۔

سیمال چھراٹاں سندھڑی ریخاں ایر کھفالاں

چھر کھشہ گلا او کچاوا او کونتراں

سر برادور مانزیں جن ء جھوٹاپاں وراں

بلوچ یک سخی بہادر او مزن مریں قومے ہو انکہ بلوچاں راوتی زحم
 جنائی، بھڑ مڑدائی، لچ و ننگ، دات و گیت، میار حلی او باہوٹ داری سر امز نہیں
 فخرے، ہے سوب ء کلیس حالورانی تات و پچار کہنیں ادب ء مس دودور وایت
 ڈولا شرت نچینغنت۔ ہر قبیلہ ء ہے جمد و کوشش کھشہ کہ ننگ شان ء مس آہ دہمی
 راج و تمنناژ او سمتر اگوزیث ہے کست وریس، لوزانک ء مس دے، تمنی
 روایتانی سر افخر دوڈائی ء جوزغ پیدا کھشہ، رند و لاشار ء جھیر وانی باری ء رندیں
 شاہراں وٹی برات و برادری ء زحم جنی ء سپت و ستاہ کھشہ اولاشاری شاعران وٹی
 راج ء بھڑ مڑدائی ء تعریف کھشہ ہے ڈولا پھوٹانی اژاند و ناناہی ء تمنانی مزن
 مری ء روایت ماہینتہ۔ شاہراغر ڈومبکی پتہ تہ آنہیا وٹی راج ء در حق ء گوشتہ

ۛ ڈومبکی گپتاراں مزن مرانت

ژانن ۛ سر و تھنگویں شرانت

رندیس شاہروٹی تمن ۛ راد ہی عالم ۛ ژا ہمگر گہتر خیال ۛ کھنت کہ
کے گھشی دہمی قبیلہ اصل ہج راجی چھترادے نیت چھو کہ رند شاہر گھشی۔

ۛ رنداں حذال اشار بخت

رندو لاشار، یک دہمی ۛ سموئیں سیال اتنت لیکن شاہر، لاشار ۛ راج حسابا
نہ لیکھیت، دوہمی رندیس شاہرے، رندانی جنگ دوستی ۛ ایر نگاہیان کھنت۔

ۛ ماہواں مڑ دو بارغیں یوروں

گاہ شیر گاہ سر بُرا لیٹوں

گول بزاں کھاؤں ہڑدو دی ۛ

کوٹے سیوی ۛ گکو داروں

شرداد، زحم جنیس رندانی ستاہ کھنت و گھشی کہ :-

ۛ پٹھریں رند پدھا پغال کھا کھنت

رَب ۛ آماں باث شے بالاذ

گور جن و تھنگو در ہشمیں پھماں

شرط او حیثیسی ایں سراپش

گھور کھٹے رنداں پہلوانیاں
پشت کھٹے دلی ریز میں ترکاں
زخم جھٹے رندو بارغیں پوراں

مری تمں ء شاہروٹی قوم ء را دراہیں جمان ء ژا سکھ و زداخ

لیکھت کہ :

فسک ء کھنڈ غادانی
ہموزاں نشکاں مزدانی
منی پھلیں مری آنی
مڑث انت ہوت گوں رازایاں
پھل ء شنت توپ گوں گاڈایاں
(یا)

خدا کھنت نیت ء یکھیں
مری ژا ہر کس ء سکھیں

زر کھانی ایں شاہر، بگٹی تمں ء نامی گھشی :

کھنوالہئی نہ سہنت کوہ ء مستیں بگٹی

دریشک تمں ء شاہروٹی تھگودرو شیں بہادر اں چھوش سیگھاریٹ۔ تھگوس

دریشک گوں بوراں سنج بناتی مرکوی کھوسخ ایس شاہر دہمی ہنچ وٹی تمسن ء وٹی
سیال دے نہ لیکھٹ کہ :

کھوسخ آل و من نیاں لیغاری کھدی

گوش سو بھامگہانی دفتر ء مے کھوسغانی قبیلہ آنی سپت و ستاہ ء روایت
عربی لوزانک ء مں دے تمام زیاتیں۔ عرب شاہرا گوشتہ کہ مے قبیلہ جنگ ء
میزان ء روغ وختا سویتیں بیر قال زڑ تھی ء روٹ لیکن ماوتی بیر قال، حوناں
گوں رنگ دایشہ گڑدوں کھاؤں۔ بلوچی شاہری ء مں قبیلہ ء بہادرئی سرافخر ء
روایت سز کیس عربی ادب ء اثر ء سوب ء آختہ۔

راجی مزن مری ء ژا ساواٹ باوری ہمت و توکل وٹی دست و بالانکانی
سرییقین و باوردے پیڈی لوزانک ء یک دل پسندیں روایتے خودی، خودداری یا
انانیت وغیرہ ء روایت روسی، انگریزی، فرانسیسی، عربی، فارسی، اردو، اودہمی
مستریں علمی زوانانی لوزانک ء یک بہرے۔ اردو، اوفارسی شاہری ء مں انانیتی
ادب تصرف رنگ ء مں اوارپیشہ۔

بازیں شاہراں وٹی مزن مری ء پیرا تصوف رنگ ء مں دایشہ چھو کہ
یک شاہرے گھشی کہ :

من نے گویم انا لحق یارے گوید جو

مرزا اسد اللہ خان گھشی کہ :

آتے ہیں غیب سے یہ مضامین خیال میں
 غالب نوائے خامہ صریر سرودش ہے
 غالب دہمی ہندے ءوٹی مزین مری ءسر حال ءاے رنگا پیش داریٹ کہ :

ہیا کہ قاعدہ آسماں بجز دیم
 قضاہ گردش رطل گراں بجز دایم
 زحیدریم من و تو زما عجب نبود
 گر آفتاب سوئے خاوراں بجز دایم

علامہ اقبال ءوٹی چند ءنہ بلکہ انسان یا مرد مومن ء مزین مری ء
 سر حال ءسرا بھکر بازیات لکھتہ کہ بر عظیم ء پیلوئیں تاریخ ءماں کلیں
 شاہراں ہے در حق ء گوشت بخشہ لیکن اقبال ء گیتارانی سرا دے اسلامی تصوف
 ء چھاپ موجودیں، اقبال گھشی کہ :

تراشیدم صنم بر صورت خویش
 بشکل خود خدا را نقش ہستم
 مرا از خود بروں رفتن محال است
 بہر رنگے کہ ہستم خود پرستم

اردو فارسی ء شاہری ء مس در ڈیہی ملاکئی اثر ء سوب ء گول گپتہ۔ لیکن
 بلوچی ادب ء خودی یاوش باوری، در ڈیہی اثراں ژ آازات ء آجوئیں میر چاکر

گھشی کہ ہر کسے ء راوٹی دست و دل امبرا بنت ہواں ہو رگ دستى ء دے
 سلا حانی دیما بے خوف و خطر او شتات کھنت :-

دست و دل وٹی امبراہلی

آنہیا تقاخ، چچی نے

بیورغ ء مزن مری ء اے حالت کہ اغر آنہی جاہہ ء چھڑوئیں
 چھیار تیرمان بنت تہ آں ہے لیکھوی تھیراں دے لیزوی بار ء ہندا لیکھیٹ اغر
 آنسا گور چھیار ء ہندا ہشت تھییر بنت تہ آں مرد دلی ء ترکانی سر جمیں پھوڑاں را
 ایک دیکھی ء جواد ء دات گھشی کہ :-

تھییر منی میری جاہیے چھیارنت

چھیارنت تہ چھتری لیزوی بارنت

ہشت انت تہ گاڈو ء نہ کھنزیں انت

شانزدہ انت، دلی ترک دینخیں انت

بیورغ ء راوٹی دست و دل ء سراہمکر باوریں کہ آنہی خیال ء مں
 ہواں مژد آنہی نزیخاشت کھنت کہ آنہی روش پیلویشہ بنت گھشی کہ :

نئے ہواں مژد کہ واہے بیاری

دووی پھر بیٹی، حساوانی

داں منی حدو آختن ء ہینثال

وٹ باوری او مزن مری ء جو زغ چھڑوئیں بیورغ ء بہر ء نیاختفت
 بلکہ وٹ گلانی یا بھڑ مڑائی ء تات و پچار کہنیں شاہری ء یک دیری اس
 روایتے زہکارانی خیال اس کہ اتانمتی ادب یاتہ بے حد دل پسند بیٹ او یا تمام بے
 چش و بے لذت بیٹ پھیچھ وٹی دھینی، وٹی جند ء گلائشت کو جھائیں حالورے۔
 نین ہے سر حال لاف ء اغر راستی او حقیقت پسندی اواری بیٹ۔ تہ راستی ء
 زیونا نہیں ٹھل وٹ گلانی ء کو جھائیں پچار ء دے شر و سنہو اکھنت۔ اغر شاہر
 کپتغیں لغورے بیٹ او وٹی زحم جنی ء بے بنیادیں بناکاں جنتہ ظاہریں کہ ہے
 حالور ء راہر کس چھتر خیال کھنت۔ لیکن اغر شاہر، جائی پائی۔ مڑکش وزحم
 جنیں سر مچارے بیٹ او آل وٹی بہادری ء کھار و پیشاں بیان کھنت، تہ ہمیر نگلیں
 مڑدم ء وٹ گلانی یا وٹی قومی روایتانی سرافخر، ڈھلائیں حالورے لیکھک نہ
 بیٹ۔ اغرشہ، بیورغ بالاچھ ڈولیں خاداریں بہادر ہے دعوی ء کھنت، کہ آنہیا
 جنگ ء میدان مں، دژ من بھورینتہ تہ ہے دعوی ء را، ہر کس، وٹ گلانی
 خیال کھنغ ہندا، یک راستیں او تھیں پیڑے خیال کھنت چھو کہ شاہر گھشی :-

مں گوں بہر نزی اس سیاہ ء

دست ء نیزغ ولاکھی ء

پھولان و گھشان ہجار ء

رندء سو نہ اویں سردارء

باشا کہ خدا چو کھنت

من دے پہ پھذء میڑیناں

دست ء مں گورے پھتریناں

تیغ ء مں سرء بھوریناں

چھونا گھت کھناں کانارا

برہ داں برخ ء رادھینا

راستیں دست منی حونی ملی

جاراژ پھرنگ ء زین ء

ووستی مں پڑا شمبئی ء

یہ مڑاژ مں و ہندی ء

کہ زیری جاہ ء رندی ء

سوب ء پہ تقاخی کھٹی

شاہر ء بھرمڑائی ء تاریخ ء روژنائی ء مں آنی ء اے گھشیغ :

کہ مڑاژ من و ہندی ء

سوب ء پہ تقاخی کھٹی

نیں دروغے اونیکہ وڈائی ٹوکے۔ شاہرء راوٹی بہادری سراپیلویں
باوریں اوہے یقین و باور عوٹ ستاہی ء روایت ناہینتہ۔

حمل رند، وٹی، خاندان ء بھڑ مڑوائی سرا انگریز۔ کتہہ تہ ہے
تاجائیں غرورے میں بلکہ یک حقیقتے حمل گھٹیت ۔

مں ہواں مڑد ء کستریں براتماں

(کہ) نشک مں کھلچاٹ ء شم ء گواہ انت

بشک داوان، مہمانداری بلوچانی کہنیں دستورے۔ پیڈی شاہران

ہے راجی روایت ء راچھڑ و یادوست نداشتہ بلکہ بے دستور سرا جراج پھروٹ
غیرت و فخر ء حالورے زانتہ چھو کہ تخی نوذ بند غ گھشی :

قول ایں مناں چھو عومرا

چو عومری قول ایں مناں

مں داواناں بند ء نواں

بند بیٹی مڑدے نیاں

ہر چھی کہ کھے اژ قادرا

مولا ء صد گنجی درا

زیراں پہ راستیں چنوا

بہر ء کھناں گوں حاضر

چھوٹا نیا تہ میں ملک ء لوزانک سراعربی، فارسی او انگریزی ء مزین
 اثرے لیکن بلوچی ء وٹی دلچسپ و زاو بھیر انت۔ اردو فارسی ء غزل ء روایت ء ژا
 پو سرا بیٹ۔ کہ شاہر ء یار یا محبوب یک بذہیل و گنداء عادتیں زن ے۔ شاہر
 ء مہلبنج یک شف ے یک مڑدے پہناد ء و پتی اس تہ دہمی شف ء دہمی ء
 بغل ء ساہی ء کھشی اس چھو کہ شاہر گھشی :-

بغل میں غیر کی آج سوئے ہیں کہیں ورنہ

سبب کیا خواب میں آکر تبسم ہاے پنہاں کا

زاہریں کہ ہے رنگیں بازاری جن ء ژا وفاداری او جوانہ ء حیل
 و امید فیتیں ہو انکہ اردو فارسی شاہر ء یار، بے قول، بے وفا و تمام سوک و یلہ
 دہیں مڑدے۔ آل وٹی عاشق ء گوں، گند نغیں دف ء جنت، بذرذہ باران ء
 کھنت او عاشق دے بے حد اواں لسا ئیں کہ آل بے حال ء دے ہیش نیں بلکہ
 تمام و ہشاں و شاذ کام اس کہ :-

یار گیاواں بھی تو ان کی گالیوں کا کیا جواب

یات تھیں جتنی دعائیں صرف درباں ہو گئیں

فارسی ء شاہر گھشی کہ :-

ہرچہ بگوئی بگو کیس ہمہ دشنام تلخ

چوں بہ لبت ے رسد شد و شکر ے شود

اردو فارسی اور وایتانی، ردء شاہر و ثارا، محبوب ء گلو ء بیگ ء ژادے
 ڈھلا تر خیال ء کھنت۔ شاہر عاشق بیگ ء دے پھاذاں چچٹ، کہ بیگ وختے
 وختے، محبوب ء گلو ء ششو آتکے باز ایں عاشق تہ ہے حد اداں زاشات انت کہ
 محبوب کہ آنہاں را بیگ ء ہندا کو تل کھنت تہ باخے نمیں ہر گوں وٹ بھیجا شکارا
 بار تھ چھو کہ یک شاہرے گھشی :-

سحر آمد م بجویت بہ شکار رفتہ بودی

تو کہ سگ نہ بردہ بہ چہ کار رفتہ بودی

لیکن بلوچ شاہر یک مزداریں او عزتمندیں عاشقے، آل وٹی دل ء
 رندا، وٹی عزت و ناموز او حیا او غیرت ء بہا کھنفا پہ ہچبر تیار نمیں۔ بلوچ
 شاہر وٹی محبوب ء دیدمادے وٹی مر ء ژا ایر نہ کھشی او وٹی یار ء گوں دے پیلو یں
 سیالی دعوا ء دات۔

مں نیایاں او سومری پھیغاماں مٹھاں

اژ تھسی بے سیتیں سلاماں دیرا گھاں

باز تھسی لڈانی پھذو گاماں بیٹھاں

تو کلی مست کہ سمو ء بے مری بیغاندیث تہ آنسی شمغا پھیغام ء دیدم دات کہ۔

نمین نہ پھولئی کہ گوستہ ژا ڈیرہ والکھماں

شہ مرید کہ حانی رندا گنوخ بیٹ و بر دیواناں دیم کنت او بازیں مدتاں
 رندا، آنہیار اہانی ء گوں مند و نیاز ء جہل، دست کھفیٹ تے آل وٹی شکلیں
 دوست ء راسیالانی ڈولا گائے داث، حانی ء نرم و ناز کیں دل ء شفانانی تھیہراں
 گوں راڑراڈ کھنغارند آنہیار اہلیٹ و روث شہ مرید گھشی کہ :

گال کھیٹ مرید دیوانغیں
 دانکھو مناراں پکار تے
 مرے نیاز تھ تھنی کوہیں دل ء
 (تھ) دوست داشت میریں چاکرے
 نہیں مس تھنی گیغانیاں
 کھڑ دو عنن ژا سچتاں
 کھو روحنن ژا دیدغاں
 من تھنی گیغانیاں

بلوچ شاہرا، اردو فارسی ء شاہراہنی ڈولا، دو انزراں زاہدر : اشکناہاں
 نزوٹ۔ بلکہ یک معہ و شانی مزدیہ ڈولا و تارا سا لوکی سیگھاریٹ او مہلج ء کل ء
 شہمغارانی بیٹ چھو کہ بیورغ گھشی :-

ہی اوتی آن منٹہ دوہست ء
 منٹہ دوہست ء مکھیں ماٹ

ہنگی موکل ایس تھو و تھیغاں

گورسزو ء او بار نہیں کلا

مں کھر کھشہ سالو کی ہواں لوغا

وختہ سمووٹی عاشق ء خیال داری ء نختہ تہ مست ء بلوچی شذونگ

آنہی ء رانیلیٹ کہ آں سوکی ء لیز میں چہماں آنہی کل ء دیما نندی ہیل

بیٹ۔ مست وٹی گراں مہذویرں مہلج ء ہے لاڈ ء زیر زپہ دے تیار نہیں ہوانکہ

آں سمو ء یو لکاژا سر گیر تھ۔ ورائی بیٹ چھو کہ وٹ گھشی :-

شد بلوچانی کھنت ہر جاہے قصواں

یولک ء دوست ء لگھندی ء سر کپتھاں

مست کہ زہر گیر تھ رعازہ بیٹ تہ سمو ہلی آنہی ء رامیڑ و متاں گوں

دے گردینت نختہ۔ مست وٹی گالاں گھشی کہ :-

من نیایان دوست منی پھیغاں محال

من وٹی قواں عومری پھیار پھیغاں

پھیگاں پھیار چھو جہانی ء دیشغاں

ارود فارسی غزل ء اے یک عجیبیں روایتے کہ شاہر وٹی مہلج ء نام ء

اصل چچ وخت ء عجیت اردو ء نامداریں شاعران ژا، اختر شیرانی سری شاہر

اٹ۔ کہ آہمیا ہے لکنی عشق و روایت و ژا بغاوت کھش۔ اووٹی پتاراں مں سلمی
 و نام کپت۔ لیکن ہے نوخین او جوانیں روایت اختر شیرانی و قضایا گوں بھیجا ختم
 پیش لیکن بلوچی لہز انک اے دیری ایس روایتے کہ شاہر عرب شاہرانی
 ڈولاوٹی محبوب و نام و ظاہر و سہلاسی و گرنٹ ہے روایت و چندھی سومریانی
 رومان کژدار پیش و اشتغنت چھو کہ گوہر گرانا۔ لال صدو، حانی شیرین سمو وغیرہ
 ڈولیس چندھی حقیقتی کژدارانی زندغ داشته کہ آنہانی سر جمیں حال و در ایس
 گیزی سی ایس ہوانک۔ مثالانی ذریعہ آنہانی ڈس و پار دیے ضرورت نیں۔

اردو، فارسی شاہری و ہمیر نگلیں ڈیہہ دروراں پیشرفت کھش کہ
 ہموذاشہر و بازار و شنت باغ و بہار و شنت۔ ہوانک اردو فارسی لوزانک و پہ
 گال و مس، گل و پھلانی حال کھیٹ، بلبل و قمری و ہش زیمیریں، توار و پچار
 کھیٹ۔ لیکن بلوچی ادب بروہہ اتاں او کوہ و گرداں رستومزن بیٹ۔ ہے ہوب و
 بلوچی ادب گل و بلبل و بیان و ژاکالی ایس البت جاہے جاہے گواژغ و اتار و سہر
 پھلانی حال مڑی کھیٹ بلوچی ادب و مس بلبل و بدل، ڈیہی مڑگانی چھو کہ طوطی
 کہنی کفوت او کوتر و بیان گیشتری و کھیٹ ہے مرگ ربالوی کھارا وینت۔
 او شاہر و سلا ماں سومری آنی میڑواں برنت و سر کھنت۔ شہ مرید کفوت و را
 گمشدی کہ

تھ ایذا نشتو چھے ء چھینکاں ہندا۔ مُروادراں چھن دُرادہیں سلاماں دے
سرکھن گھشی کہ :-

کھنی کفوت درلامکیں

درلامک و زر بانزلیں

سرچھم و شیشار گژدنیں

مند ء او چھینکاں چھنے

تراتی براں سیر ء نوے

برو بمبو ء لوغ ء بننا

او ڈان چھن ء مروادراں

ہے ڈولا توکلی مست دے سوزیں مرگ ء رابالوکھنت و دیم دات

ہیا ہے سوزیں مرگ تھرار ا بالوکھناں

ایرکھف اژدرنگ ء زیر زہیرانی زارہاں

زیر سلاماں و شل پر ء پٹ بیرہاں

میں سلاماں زیر بند وٹی زریں بانزلاں

برو ہموزا کہ نشتی ایں بانک میڑواں

ڈہمی شاہرے گھشی کہ :

کھنی او کفوت مُرگانی

حالء محرم این دوستانی

بال کھن اژوئی شف درنگء

برو میزوا دوست نیفا

(گوش) پھیغام گونتاواں دوستانی

مہوئیں سلام میرانء

راجء تھھوئیں ہیرانء

پہلے کھنی کہ :-

چاہی این کفوت درگاہء

ہر دو دیدغانی براہئے

دیریں مزاں جلدی کھن

برگور میز حسن دیر نیازء

جامء گوشتغیں پگتاراں

بہ دو ایمافاضل و حش زیمیریں کفوتء رارداسء کھنت :-

بانانی کھنو در بہزیریں

طوطی زیمرو و شہزیریں

احوالاں ببر و ہشیناں
اے خطاں قلم کشیناں

(یا) کفوت چاہی مناں کپتہ ہزار کار
غم اوں بازاں حیااں پیشاں بار

دہمی زوانانی ڈولا، بلوچی شاہری ءم دے مثال ءروایت استیں۔
بلوچی ءمثال موڑی ءسادہ او اڈزان انت۔ کئے مہیلج ءرا ماہ ءگوں مثال ء
داٹ گئے گوں دریں ءجلجہماں دیشیں دوست وتی ماہیں۔

یا

ایر کھفی دوست ژا تھگوں محلاں
بئے رزانا چھو چھاڑدی ماہ ء

یا

جی دوست منی مہ گو نغیں وش قدو آہودرہ شمن

یا

دوست منی دریں ءے کوشتی مں سوزیں کھو کھراں

یا

چیلکاں جنت چھوسا ونزی آف بندیں جزاں

یا

حانو گوں صحوی کھندغاں

درین ء مں جیڈی امسراں

یا

رُستہ درین سے مں ڈکنٹر ء پارا

پہ گور ء استیں ء عجب رنگیں

محبوب ء راکھوگ، آہک، آہو اوسروان ء گوں مشاں دلیغ دے کہنیں

شاہری ء دل پسندیں ہچارے چھو کہ جہلی گالاں ژا ظاہر بیٹ۔

ٹھیلی چھو سرواناں ترہو خیناں

وَجی چھو شہنایاں دھمو خیناں

یا

از من زبَر انت نہ واجھائی

ٹھیلی پٹھو سرواناں سفاریناں

یا

بڑیں چھو آہو آں ترہو خیناں

زوریں چھو کندھی آں بہو خیناں

سموئیہ سروان ئے تلارانی

سموئیہ ڈیوا ئے تہارانی

بازیں شاہروٹی پیتاراں میں مہیلچہ راء، بھج کونج، کونتر، ہیر، پری،

درشک، بر، لونگ، ناری اولیمو، بروغیرہ گوں مثال، دینت۔ ہے مثالانی

درحق، جہلی گال نغو شیخ، کھر زنت۔

سمل، اوڈ گوناں گوں کہنی کونتران

رنگ، شرانت وداٹ سینانی درشماں

سیاہ مار چوٹو و درشکر

کھاڈانی گمشینی کونتر

در اژ کھن ہنی رکنغیں دستاں

گیر ہنہ، کھنت کونجی کونجلیں چماں

سمو تھی نوک چھو ستار وئی باہماں

ونگی مارے رستہ میں ار گونیں گراں

میں = شاں سمو تھہ ہواں درشکانی بر

گوہر، ڈر گوشیں ممیری آل ستے

گال بول او پچول جوز کہنیں شاہری، الوکامیں دودے اولی گیشتریں

شیمزانی گال سوال و جو او یا ڈرامہ ء رنگ ء الافانیت کہنیں باری ء چند ہی شیر
 ڈرامہ ء بھیرا کردارانی دف زوانی گھش ء حیثت، ڈرامہ ء بھیرا ء سرا چھوٹا
 نیاتہ بازیں شیر جور کھنے حیثت پر کھڑ دے شیراں مں ڈرامہ ء رنگ و گوناف
 ہے حدواں واریں کہ ہے شیمز پیلوں، گال ہندی ڈرامہ لیکھ سجت چھو کہ
 بیورغ و گراں ناز ء شیمز حمل و مزار ء شیر شمداد و مناز ء شیر شہ مرید اوست
 ء بازیں شیر، سسک ء شیر وغیرہ ہے شیمز مں جدا جدا نیں کردارانی دفینی،
 آنہانی سیم و خیال ادادہ او ہمت جوش و جوزغ پیش دار ء حیثت، بلوچی شاہری ء
 ہے پہناذ گیشتر پٹ و پھول ء لوٹھیٹ، لوزانک ء ہے وڑا بھیرا شاہری ء بوزو
 بندیں معیارے ڈس تو پار ء دات کھنت۔

اردو، فارسی ء غزل یک پنچش باری ء پیدائش انت کہ ہواں عہذا
 مزدماں راباز دیر در اڑیں سوج او جہلمیں فکر ء مہل نیست۔ در ڈیہی غلامی شیرا
 خلق ء رادل جمی اودل جیکمی نیست۔ ناترس و ژ پتیس حکومت ء شیر امڑماں
 راوٹی دل ء حالوردر کھنے اختیار نیست۔ ہے سیاسی حالت ء لوزا کنیر ادے اثر کپتہ
 ہوانکہ ادب ء اشارہ او پنازی ء راہ در گیتھ۔ وٹی غلامی ء پیر ایک ڈوہ سے ات
 آجوتی ء خیال غدر یا بغاوت لیکھ ء جیٹ ہے سوب ء ادب ء وٹی جند ء سرا
 گوزو نہیں سر حال ء بیان ڈہمی رنگے ء پیش داشت او ہے اشارہ آل ایکے
 زوان سے جوڑ کھشہ او جزائیں لوز کشتغنت چھو کہ قفس آشیان صیاد چمن، دام

رقیب، دربان، محتسب، میں ہے اشارہ ببولی یک جزائیں روایتے ہیش۔ مرزا غالب گھشی کہ :

قفس میں مجھ سے روداد چمن کہتے نہ ڈرہدم

گری ہو جس پہ کل جلی وہ میرا آشیاں کیوں ہو

میں اے قفس یعنی پنجرہء مطوقیذ او چمن ء مینا، ڈیسہ و ملک او

آشیاں ء مینالوغ خیال کہنے جیٹ تہ ہمیر نگا ظاہر بیٹ کہ شیر ء اندر اندر باری ء

پچاریں، ڈیسہ ء آس مانا تکی ایس، شاہر ء جند قیذ ء لاف ء ہندی ایس او انگریزانی

دستاں شاہر ء و ہندو لوغ من دئے چوہ، میں ظاہر یں کہ ہمیر نگلیں عہدے ء ہر

مزدوم ء خیال پریشان اٹ ہے سوب ء غزل یک سر جمیں یا ساندائیں حالے

پیش داشت نخت غزل ء سری دوگال ء ژ ظاہر بیٹ کہ ناتر معشوق ء

شاہر کشتہ آنہی کشتغازند، ناحقیں خون ء سرا پشیوان پیش او تا سلیں خون ء

ژا توبہ گیر پیش۔

کی میرے قتل کے بعد اس نے جفا سے توبہ

ہائے اس زود پشیمان کا پشیمان ہونا

لیکن غزل ء دیمی دوئیں مصرعہ آل ژا ظاہر بیٹ کہ شاہروانی در راہ حیر

مراو سلامت ایس اووٹی مہلج زہیرانی لاف ء نشتو وٹی پشک ء گرونی ء راڈراڈ

کھنغائیں۔

حیف اس چار گر کپڑے کی قسمت غالب
جسکی قسمت میں ہو عاشق کا گریباں ہونا

لیکن بلوچی ادب ء لاف ء نمیں پسنازی اشارہ اسنت او نمیں ہے
ڈولیں بے تریتغیں شدرا مغے موجودیں۔ بلوچیں شاہر ہر حال سے کہ ملی پہ
سامار ء قصور ء سرکھنت او کلیں پیرا ء سرجمی ء داث ہے روایت بلوچی اوزانک
ء ارویم شتغیں علمی زوانانی جھرا او ارکھنت۔

تاریخ ء حیثیت ء بلوچی شاہری بازگراں بہا نمیں دولت سے۔ چھل
وچھیاریو لک ء حلب ء ژادر کھنغ، سیستان ء دوار ء مندنو نیاز کچج بکران ء
پوالاڈانٹ۔ شموزاژامولاه ء دف ء شہ جوآئی سراچلو، سیوی او کھچی ء دوروباری،
رندو لاشار ء سی سال ء جنگ، دلی سراحملہ، انگریزاں گوں یک وڈک تمنانی
پھوٹانی کشت، کوش سیالی کھسو ہے کلیں تاریخی حال شاہری ء دہمار سائیت۔
ہمیشاژا ظاہر بیٹ کہ تاریخ نزارغ دلیر کھنغ بلوچی شاعری ء ریشغیں روایت ء
اوستائش ء کھڑ بیٹ۔

بلوچی شاہری ء ذہبی دے بازیں جوانیں دود دستورانٹ اوآنہانی
سرجمیں پٹ و پھول کھنغ تمام ضروری اس ہے سرمدی پچار ء ژا ظاہر بیٹ کہ
بلوچی کہنیں شاہری دئی الوکائیں روایتانی سوب ء بے بدل بیغناژا سوازی ندرغ او
دیم رو و نمیں ادبے۔

کہنیں شیر و ڈرامہ

مٹھاخان مری

ڈرامہ یونانی زوانے کچھ لوزے، یونانی زواناں ہے لوزے معنی میں ڈا
یعنی نقل کھنچ یا کھارے کھنچ اوڈنغ لیکن لوزے چھڑو میں لوزی معنی ڈرامہ اے
پیلویں مطلوبہ سرائخت۔ اصلاں ڈرامہ کچھ تصورے یا پیشیں اوگو ستغیں
پیرائے نقل کھنچ و پیش دارغارا گھشت۔ کہنیں قصواں گوں بھیا جلیں، آو خیں
یاوٹ گھڑیں قصودے ڈرامہ اے کھار آتک بنت۔

قصوانی دو قسم انت۔ کچھ عمیر نگیں قصو کہ آنار مزدم چڑھو میں گوشاں گوں
اشکت کھنت۔ دہی عمیر نگیں قصو کہ آنار مزدم اشکتھغا گوں بھیا چھماں دے
دیٹ کھنت۔ قصو ہے چھماں گوں دیٹ نئے دموز، کہ قصوے کلیں پیرادہی
براہے رنگا نقل کھنے بیت کہ نقل دے اصلے بھیرا، معلوم لی، ہے دہی
بھیریں قصو کہ آہیار مزدم گوشاں گوں دے اشکت۔ چھماں گوں دے
گندنت بو نقل دے اصلے ڈولایٹ۔ یہ گڑ آہیار ڈرامہ گھشت۔

قصو لو ڈرامہ ہاں مزائیں فرقی قصوا کچھ مزدے دے بیان کھٹ کھنت۔ لیکن
ڈرامہ کچھ مزدے وس آدریں کھارے، ڈرامہ اندر تصورے را اصلے رنگاں

ماں پیش دارغ واسطہ اے ضروری ایس حالورے کہ قصوے ہر کھار دار قصو
اشکھو خانی او سوادھ گندو خانی دیمادٹ پست، و جگھی ہر مزدے ہر کے ای نقل
کھنغیں سوادھیانی دیمادٹ پستی۔ او ہواں مزدے بھیرا ٹوک توار کھنت۔ نقل را
اصل اے رنگ دیغا پے اے ضروری ایس کہ ہر ڈولے ء کہ اصلی کرداراں
پھوٹان ٹوک توار کھش، ڈاکھنو خیں کڑدار دے ہوانہی اے پیلوں نقل کھنغے
کوشش ء کھنت۔ او اصلی ایس مزدے ذہری و اووٹی۔ محبت و نفرت خوشی او مونجھا
ہے رنگا ڈسی کہ گندوخ نقلار دے جائی پائی حقیقت خیال کھنت۔ ایشیا ژا سواہر
ونخے یا ہر عمدے اے قصوے کہ پیش دارے جی نقل کھنو خیں کڑدار دے
ہواں باری اے جرؤ لباس مندو نیاز، دگ و دستور او ہوائی عمدے معاشرتی زیندا
پیش دارنت ہے سوہ۔ قصواں را ڈرامہ صور تاماں ڈسغ پارا سری سری سٹیج
رہندے درکاریں۔

کچھ جو ائیں او کامیابیں ڈرامہ اے پیش دارغا پے کچھے تہ جو ائیں قصوے
گزریں۔ دھمی قصوارا ممیر نگلیں ہنرے گوں بیان کھنغ کہ اولس ء را و ہش
ہیٹ کچھ شاہر ء ضرورتیں کہ آل کڑدارانی کچھ دوہمیا گوں ٹوک توارا ممیر نگلیں
انکے ء گوں لکھی کہ کچھے تہ ہر کڑدارے جوانہ و ڈھلائی سوادگیرانی اگا سہراہی
او دوہمی بیان کھنغے بھیرا پیش ملی کہ اشکھو خاں او گندو خاں را و ہش

بیٹ۔ ایٹاڑا سوا ڈرامہ عامال بہر گرد نہیں کڑدارانی یک دوہیا گوں مذت
کھنغ و دست ککک یغ دے ضروری ایس۔ سربری پیراڑا معلوم ملی کہ ایٹج و
شاہراڑا سوا ڈرامہ بنیاد پکھنغ شے سرا ایرین۔ سری قصویاد استان۔ دوہی قصو و
ہیان کھنو نہیں کڑدار۔ سیکی کڑدارانی پھوتاں ٹوک توار۔ چھیاری ہر ہند
دجاگے و گوں کہ قصو و تعلق ملی، ہواں ہند و منظر و ندرہ پکھنغی ہر عہدے و
گوں کہ پیرا و تعلق ملی ہواں باری و زند و پیش دارغ۔

نمین اے سوال پیدا ملی کہ ڈرامہ اے چھے ضرورتیں۔ ڈرامہ زیند و تھا

گزاراں پیلو کھنت؟

چچ ڈرامہ اے قصو بے مطلوبیا بے معنی نین بلکہ ہر قصو یکھ ہمیر نگیں
نتیجہ اے و ڈسی کہ آل انسان و راجوا میں کھارانی تعلیم و داٹ او بڈیس کھارو
کسباں ژا دیر دارغ و سوب بیٹ ملی۔ ڈرامہ یہ پلوے و اتہ اخلاقی او تعلیمی
ضرورتاں پیلو کھنت او دھی تکا ڈرامہ سواد گنداں راجوا میں او دل پسندیس
سوادھاں پیداری او گند و خانی دلاڑا ڈاکھ و نماں او مونجھ و وزتاں دیر کھنت او
تعلیمی گزاراں ژا سوا مشکولائی کھارادے داٹ۔ انسان و راوٹی گو ستغیس عہدی
زیند کھنن تاریخ، او ملی سماجی زیند، قومانی مستریں او نامداریں مژدمانی حالات باز
دوست انت، گو ستغیس وخت و مژدم دہی براگندے بیٹ نونت، لیکن ڈرامہ
داں یکھ حدے و مئے ہے ضرورتاں پیلو کھنت

نہیں اے خورگندغالو ٹھی کہ بلوچی زواندے کہنیں ادب ء ماں
 ہمیر نگیں جوانہ یا خصوصیت چھی استیں کہ آل ڈرامہ ء کھاراداش کھنت۔ او
 اگر ہمیر نگیں خوئی استنت تہ آل تھاں حد ادا استنج ء پہ مفید بیٹ بنت۔ او بی ادب
 ء ماں نہر بالکل نیستیں۔ کہنیں ادب دراہی ء چھڑوئیں شعرانی اندرائیں۔ ہے
 شیرانی مطالعہ ژا معلوم ملی کہ بلوچی شعریا نظم لافا ڈرامہ اے کلیں سپت موجود
 انت، چھو کہ پیشتری ء گھٹے چوہ ڈرامہ پہ یکھ قصوے ء ضروری ایں او بلوچی
 زوان ء ہر شیر گھٹے کہ یک قصے ڈرامہ اے دہی ضروری ایں بہرین قصوے
 کژداری کی دھمی ء گوں مقابل بیخ و جھنجھ او پھوٹانا مجالس کھنج یعنی مکالمہ۔
 بلوچی ادب ء ہر شیر ماں ماگندوں کہ جدا جدا ایں کژداری کی دھمی گوں مہاڈا
 دینت۔ پھوٹانا بحث و اڈاکھنت او مکالمہ اے ضرورتا پہلو کھنت۔ سومی ماگندوں
 کہ شاہراہر عہدے ء کہ پچار کھتے۔

شیر ماں ہواں وختی زیند و معاشرتی حالیانی پیراداش۔ ہے جوانہ و
 خوبانی وجہ ء بلوچی شیر منظومیں ڈرامہ انت۔ نہیں ہے ٹوک چھڑوئیں
 دعوائے کہ بلوچی ڈولیں پھنڈ کپتغیں زوانے ء اندرا جھٹوں، ڈرامہ اے کلیں
 سپت موجود انت۔ جلیں وختانی ادب دے نہ بلکہ کہنیں ادا او بی ایں ادب اندرا
 کھر جوانہ و خوئی جھٹوں پیدا بیخت۔ حالانکہ کہنیں وختاں کس ڈرامہ نامادے

سہی نیست۔ بلوچی ادب ء ہے خوبانی دلیل و ثبوت چھہ ایں؟۔

بلوچی ادب ماں ڈرامہ اے خوبانی مثال پاراما چھڑو مین حمل رند ء شیر
 سراحت ء کھنوں۔ حمل ء قصو گوٹیا ایر نگائیں کہ حمل رند مناز سرا عاشق
 ات۔ دراڑیں حمل دیر مسافری اے ء ششہ ہور گوار شتاں دگ درا بند
 کھننت۔ حمل ء رادیر پشہ مناز آنہی گڑد غابا زا ایٹ۔ ایشیا حمل نمغازا شقیقیں،
 پھذا گردغے پھیغام کھشہ، پھیغامانی ہنجا گوں اے مزدا گردغے تیاری کھشہ۔ دگا
 حمل ء راشقا مزارے تریشہ۔ حملا مزارا گوں جنگ داٹومزار کشتہ۔ ہے گوٹدین
 قصوار اشاہر اڈرامہ بھیر ابیان کھشہ۔ اگر ہے نظم سٹیج سراہیش دارے جی تہ اے
 پیلویں ڈرامہ اے کھاراداث۔

شاہر قصو ء سرا کھنغاژ پشتر ہواں وختی لوغی زیندالسی مزدمانی نندو
 نیاز۔ داث وگپت ء طریقاں پیش داری۔ شاہر سری ڈسی کہ ماہناز وٹی کڑی
 آماں یہ حیا لے ء نشتی این۔ ایشی دلا ماں کیکھ دلیلے کھیٹ۔ اے کھڑو بیٹ،
 سیاہیں گوالغانا کہ لوغ ء اندرا ایریں۔ دستا جتھ و داناں زیریٹ ویک دیکھیا
 لوغاژ ادرادر کھنسی اوز ایفانی دست گندا گور وٹ و نندی آنہیار اوٹی دستا ڈسی
 دست گندغ ء عوضا ماں آنہیار ادا ناں داث و وٹی دست ء گندا سنی۔ شاہر گھشی

دستا جتھہ سیاہین گوالغ و دانان

باز تھش گوردست گند اجنانی آ

شاہر دو گالاں ماں ہواں وختی زیند و تصویر کشتوے دیما ایر کھش۔ یعنی
اے پیرا ہواں وختانی ایس کہ روشاں داٹ و گپتاں پہ نقدیں زریا نوٹ نیستہ
ہت۔ ہواں باری و دلیغ و گرغ و زریعہ جنس اٹ۔ دہمی ہواں وختا دے نجومی
دستہ گند غاستہ ہت او زالانی دست گند مزدانی دست گنداں ژا جذا و ہت۔ ہے
سوبا مناز زرانی ہندا دست گند اراداناں داٹ و وٹی دستاؤسی او پھولا کھنت کہ
آنہی دوست و پھچے دیر کھش۔ یا آل کھذیں کھیٹ۔ دیم ترا شاہر مناز و دست
گند و پھوٹانی ٹوک تواریا مکالمہ ڈرامہ بھیرا ایر نگاہیان کھنت۔

مناز گند منی دست و دے مناں حالا

دیر کھشا ہوتیں حمل و تھیغیاں

نیں و تا کھیٹ نہ محرے ششنتی

نیں دف و بمبوئیں سلا مے کھیٹ

نیں دست گند فکریا اندرا روش او مناز اجوا و ادات۔

نیں ماتھی دستا آمکنا گنداں

نیں ماں تھسی دو ستا مثلاً گندان

دیروا دوستی اے کھشی نو خیں
 یالاغرو کزگالیں کھیٹ کو نشیں
 یادستے ماں مالی لیکھویں گھیں
 یازردے ماں براتی میڑوے و ہشیں

شاہر یہ پلوے ء مناز ء حب و اخلاص او سادہ ای ء ڈسی کہ آں وٹی
 دوست ء پہ ہمکر او اس و باڑائیں کہ آں ہچ ٹوکا بدین محنت او سدھائی آوٹی یار ء
 آلیغ و نیلغ ء پھولا کھنت او دو ہی شمغا آں دست گند ء ہشیاری چالاکی او مکر اڈسی
 کہ آں غیو ء حالاں تہ پھی سنی نین لیکن مناز ء پھر امغا پہ حمل ء دیر کنھغ ء
 ہرچی کہ وجہ عقل ء اندر اکھایت کلان گھشی کھیزان یکھے تہ راست ملی۔ دست
 گند ء کلیں جواب دروہ و ٹھگی ء ژا پھریں کہ نین حمل جلدی آو خیں، نین کہ
 باز دیر کھنت یا ہندے ء نو خیں دوستی اے کھشٹی یا آنسی مازن چڑی ڈولانین یا
 مالی حساوے ء سو گھویں یا وٹی برات و دو ستانی مجلسان دل مانا تکی۔

شاہراں دو جزا جزائین کڑدارانی مقابلہ کھشو یکھے ای سادہ ای او دہی

اے دروہ سرہ کھش۔

مناز بے حد سادہ این زالے اٹ۔ دست گند ء ہے جو او ا شکھو باز

موجھادے پیش لوز ہر دے کہتہ۔ نین شاہر مارا ڈسی کہ مناز وٹی دیما حملارا

مزائین حورال دات او بددعایاں کھنت

زڈدء ژامائی میژواں رنن جہٹ

دست ژامالی لیکھوال ہندباٹ

لاغر و کنگال باٹ کھمیٹ کو نشین

دیروء دوستی ء وراث مارے

دست گندائے وٹی مزوری کھر و کھنغاپہ دروغ راست گوشتہ لیکن مہنازا

راہے ٹوک دلامانا مہنگان۔ ہر کسے ء کہ حمل داشتہ مہنازا ہوانمی ء راز ہر نمین او

کلاں رابدعا کھنغنیں۔ باقی آنی پارائے نر میں بدعانیت لیکن حمل ء نوکیں یارا یہ

گھشی کہ خدا کھناں کہ آنمی ء رمارے وارث۔

شاہرا مہنازا ء کژدار زرعیہ کلیں زالانی عادت و سیرت پیش داشتہ

غرضیکہ شاہرا دو کژدار ڈسٹوائے دو بینائی سادہ ای او چالاکی اے مقابلہ کھشو سماجی

زیند ء دو تک پیش داشتغت۔

نیں ہے سین یا منظر ختم بیٹہ۔ شاہر نمین مہنازا او دست گندامیڈ ایلو

دات او دہمی منظر اماں حمل ء پیش داری حمل وٹی یارا پہ بے حد باز باڑائیں۔

پھڈا گڑو غاباز ورتی این۔ ہو رو گوار شتانی و جہاژادگ ہدانت۔ نمین شاہر حمل ء

زوانی آنمی پھڈا ء گڑو غاپہ آنمی وزت لاچاری ء آنمی جند ء زوانی بیان کھنت۔

وٹ خدا سی ایس کہ داشتغال زوراں

گیشتر ایشامی جزو ہوراں

نیں ہر رنگے کہ بیٹ حمل گڑوہی۔ حمل وٹی کھیٹا گوں دل و جا

شرح کھنت بہانار اگھشی ہیا کہ بانکھے پھیغام آکھغال۔ نیں مناں او تھرا ہر جا

روغی ایس۔ شاہر مارا ڈسی کہ حمل چھٹوں کھیٹا گوں مجالساں کھنت۔

حمل : چھر کھیٹ لالیں تھرا غاٹوش کھاں

بانکھے پھیغاماں دل و گوش کھاں

نیں شاہر مارا ڈسی کہ حمل ماں بروہیا واناں ایک ویکھی و چھٹوں۔

پروائی آگوں ملا زواریا تھریں شفال پنڈھاں جناناں روغیں۔ شاہر ہے منڈ

اے ڈولا پیش داری او حمل و زوانی گھشی :

حمل : من جن و پھیغاماں رواں بیٹاں

پھاژماں تاسیں دو رواں داٹاں

کچی و ہش کاریں واغ ماں دستان

سیاہ تر فانا او نغو شانان

ہر دوسر کوڑی آ شموشانان

دراہیں دگ حیر قراری ء گوستہ۔ جمل ء یہ دستے مل ء سیریں واغاں گوں سو
گھواٹ اودھمی دستا گوں اے وٹی بروتاں وٹاناروغاٹ کہ ناغمانی مازنا چھم جھٹ
تراس کھٹہ۔ مازن ء چھم جٹے حال شاہراہمیر نگیں لوزاں ماں بیان کھٹہ کہ قصو ء
پیراشٹو حیرانی ء اے آخری حداں دارستہ۔ قصو ء نیاما حیرانی پیدا کھٹنخ و پیش
دارغ ڈرامہ اے یکھ باز مزا میں پتے۔ ہے منظر یا سین ء شاہراہیر نگا بیان کھنت۔

نیں کہ داں سیوی کھوردفاں کھاتکاں

دست ماں ڈال شاہیں بروتاں اث

یکھے ماں مک ء سیریں واغاں

چھم جھٹ سرداں گڑدیں سیاہا

دمب گوں دمب چینا بھرتی برزا

سٹھ گوں سرواغاں حریوی آل

پشتر اکنھزیٹ و نہ جنت گاماں

حمل حیران پیشہ کہ مازہنا چھے دیشہ کہ دیماروٹ۔ اے مڑدا کہ جوانیا

ہیڑتھیادیشا تہ دسمتر ایک سیاہے رستہ ایشیادلا خیال کھٹہ نواں ہوی کھنڈے

لی یا مسکھیں سیاہیں ہڈے لی، لیکن نین کہ جوانیا ء دیٹٹی ء تہ دیمادور

مزارے اث یہ بریں تہ حمل بازغاپشہ۔ نین حمل ء دل و دماغ ء اندرا یکھ کشمکھے

کچھ چک و تانڑے شروع پشہ۔ یہ پلوے ء مزار ء تھڑس اود ہمی نیاساء تھڑس،
 سیالانی شغان ء دے تھڑس۔ نین اگر گڑ کھنت تہ بانگھار ندین جن دے
 پھونڈواں گوں ایٹی چھماں کھور کھنت۔ حمل ء دلاماں ہے جن و جھیر کہ پیدالی
 تہ شاہر آنہی دل ء حالانی پیر ایر نگاداث۔
 حمل وٹی دلا گوں جھیری کہ :-

بیا لغور کھڑزی ء برائینے
 گوں کش ء کھلی ء روے لوغا
 زال ء پہ بھونڈو کھور کھنت چھماں
 یا تھرا پیشیں چھترے نیازاں

یدا حمل وٹی دل ء دھیر واداث و مزارا گوں مڑغا پہ تیار بیت کہ ماں
 لغوری، بغائینی مڑدے نیاں ماں ژا کچھ بہادر یں لوغے بنایان۔ ماں ضرور گوں
 مزارا جنگ ء دیان۔ حمل نین وٹی دیمی گھشی کہ :-

انہو شیرے چک نہ سرہالیں
 من کش و کھلی ای نیاں مڑدے
 نین ذالے پہ بھونڈو کھور کھناں چھماں
 نین مناں پیشیں چھترے نیازاں

من ہواں ہوت ۽ کیشریں برائیاں
کہ نھیں ماں کھلچاٹ ۽ شماں گواہاں

آخر مزار ادے سئی کھٹا کہ زوارے پھیداغین۔ شانگو شیر انعرہ جھٹا۔
گو حمل ۽ ہیکل داٹ۔ سری حمل ۽ حملہ کھٹ۔ نین شاہر حمل او مزار ۽ مڑائی
لاہیان کھنت۔

ہکے ماخ و نعرہ اے شیرا
نعمیاں سوزیں سول چھنڈنیتاں
چھنڈغاں درشکانی بر ۽ رتکاں

نین شاہریک دہمی نو نہیں کڑدارے نشان داٹ اوآں مناز ۽ گھوار
بن۔ گھوار مناز ارادھرواں داٹ کہ ہے دروغین۔ حالے۔ عاشقانی او
زارانی جنگ و مڑائی ہو مایا پھنداغاں۔ حمل ۽ خدا حیر مری ۽ کھاری حمل ۽ شیر
بواگڈٹی ۽ کھاری بو تھی تھے گوازاغاں گوں نگی۔ مناز گھوار ۽ ٹوکاں شاہر
انی آنسی جند ۽ دھفاڑا کھنت۔

مناز ۽ گھوار عاشقیں مڑدہ شیر شکارانی
دایما جوتیا گوارا کھاتاں
حمل ۽ نھٹ وٹ خدا کھاری

گذتغ شیرء چنوبئ راستیں
کھاری تھی مجھے گوا نزاغاداری

شاہراوٹی شیراماں چھیار کڑداڑ شتغنت۔ اوہر کڑدارء سیرت
ہمیر نگامان کھس، کہ آل مڑدانی دیما مثالی حیثیت دارنت۔ منازء سادہ ای
او اخلاص حمل اے بہادری او بھر مڑدائی دست گندء دروہ و ٹھگی۔ منازء
گھوارء ہمت و توکل غرضیکہ قصوء ہر جوانیں کڑدارء مڑدانی دلاماں محبت و
قدر پیدائی او ہر بدین کڑدار اثر انفرت و بیزاری۔ کڑدارانی کیکہ دُہیا گوں ٹوک
توارء زوان ہمکر آساں و ہش او اثر کھنوخیں کہ مکالمہ اے کیکہ حرف مڑدمء
دلاماں مندانان روٹ۔ قصو اندر اساجی او معاشرتی زیندمء پناذ باز سہزدا میں
بھیرے آڈسے پشخان انسانیں کڑداراں ژا سوا قصوء کلپیں بیاد حملء کھمیت۔ او
مزار سرالیرین، اے دوئیں سہداراں قصو اندر اسکیں زیندے پھر نیت، شاہرا
ہے دوئیں ساہ ولدالی عادت خواو ہیل ہمیر نگا ہیڑ تھیء بیان کھنخت کہ
انسان حیران ملی کہ شاہرا ہے ساہ دارانی زیند چھکر نزیخاز ژا دیہ۔

ڈرامہ اے کلاں ژا مشکلیں او ڈکھیا میں کھار ڈرامہ اے زوان میں۔ دموز
کہ کڑدارانی پھوتانی ٹوک تواراماں زور بیان، جوش، جو ذغ، جھسہ رموی یہ
ہمیر کلپیں ٹوک توار ڈرامہ اے مکالمہ کھار اداٹ غنت۔ حملء شیراماں ہے

خوبی ہے حداد موجودین کہ شاید باز کھیں ڈرامہ آنی اندر موجودہلی۔ غرضیکہ
 حمل ء شیر ایکھ پیلوں او بکندیں ڈرامہ اے ہے خصوصیت چھڑوئیں حمل
 ء شیر اماں موجودیں بلکہ کہنیں ادب ء گیشتریں شیر اماں ڈرامہ اے بازیں
 خوبیدا مزائیں حدے ء موجودانت۔ حمل ء جلدی کھٹو وٹی پشتی پتھارٹا۔ جا
 بہاژا کل تھیر کشتو پشتی سرا ایر کھٹغال گزار پتھارٹا ماں ڈوبرا تھیراں جناناں
 مزار ٹھپی پٹہ۔ مزار ژاوریں حلمان کپتہ۔ لیکن گڈادے لنگ کھنانا دیمانا
 روغایٹ۔ حمل ء زحم کشتو مزار ء گردن گڈتہ، مڑائی اے ہے کلیں منظر شاہرا
 ہمیر نگیں لوزاں ماں بیان کھٹہ کہ آنہی اندر ڈرامہ اے کلیں خوبی موجود
 انت۔ شاہر گھشی کہ :

بو جھڑے پھرتیوں مزن پاندیں
 گونڈے گیوارتوں جغر برین
 آتکہ میں سیاہ ماری جفا کھانکاں
 کل مزارا ماں ڈوبرا داشتاں
 سینغا دات و کھئے گٹاپا
 شیر اژ اولی علمہاں کپتہ
 نین ژا یہ پھازے آکھوایں

تغزہ رنڈی ماں سیریں ہے
 دست ملرڈنت و دل پٹھنڈینی
 یہ بریں زنزیری رہاژل دیء
 ماں پھلاٹانی بدغء جاہا
 گزرنے کاٹھھوئی بہ ترنیزینی

حملء مزار کشتو سوب کھنٹھا حملء مازن گز کھٹو دیم پہ براداشتہ۔ مال
 چھارینو نہیں پنوالاں دیشہ کہ حملء زواری مازن سجاں گوں بھجیار دیم کھٹو رو
 نیں او مازنء واغ و لغام ڈغار الزکغال تہ ایشاں کیس کھٹہ کہ دگا یک مزارے
 ڈسیں۔ شاید حمل مزار اچھٹو کشتہ کہ آنہی مازن سجاں گوں بھجیار و نیں۔ لیکن
 حمل زوار نیں۔ گوالاں او پنوالاں شتو حال داتہ کہ نواں شیرا حمل کشتہ۔ ہے ڈاہ
 بھجا گوں ماہناز دستاں ماں سرزاناں جلتھہ و دانہان کھنت کہ من حمل شفانی
 شوہازاں پھر نیو آنہی سر زوال کھنانتہ۔ نین شاہر مہنازء کزدارا پیش داری
 گھشی کہ :-

بوزا کھنت حنی رکتغیں دستاں
 جنتھش ماں سرزاناں ملو کھی آل
 نیں ماں وٹ باٹاں نیں منی نامہاٹ
 کہ حمل ما شوہازاں شفی گیتکا

جنگی شاہری

میر مٹھا خان

بلوچ و تی ملک ء سیم و سندھو آنی د سہمپانی پارا قدیم ء ژادر ڈیہی د ژمن
 او ارش کنو خاں گوں، یکو جنگ کھنا ناں آختخت۔ در ڈیہی بدیاں ژا سوا، بلوچ
 تمں پھو تا ناں ہندی از اند و نا نا ہی سوب ء دے جنگاں دیا ناں آختخت۔ قدیم
 شاہراں ہے جنگ و جھیر و آنی سر اشیر گوشتخت جنگی شیرانی مستریں بہرے
 لکھ و پڑھ ء لاف ء نیا لغ سوب ء گار و بیر ان پیشہ پر گدارے ہے رنگیں گیتارانی
 مز نیں بہرے مردمان دف زوانی یات داشتو د امار سائنتہ۔ بلوچی شیر سری
 دھک ء مسر ڈیمز ء زار تو پا پور پو سٹری آف بلو چیز نام ء چھاپ و شنگ کھخت،
 ہے کتاب ء مس چندھی کہنن جنگی شیر اوارنت۔ ہے کتاب ء اولی شیر دے
 جنگانی پیرایا گوں رائی بیت۔ چو کہ شاہر گھشی :

ما مریدوں یا علی ء دین و ایمان بیتس

از حلب ء پھاد کھایوں گوں جزید ء جھیر وین

سیوی دوار ء من دے رند و لاشار ء پھو تاہاں سی سال ء داں جنگ
 داش۔ بلوچی لوزانک ہے جنگانی سر جمیں پیرایا پیش داریت۔ رند و لاشار ء
 جنگ ء بانداث ء شاہر ماراڈ سیٹ کہ بیورغ رند، میر چا کر ء راپھنت و نصیحت
 کھنت او پھو تاہاں جنگ و جھیر و ء رابند کھنت کہ برائی لوغ شو شیس جنگ راجاں گا
 روہیر ان کھنت چھو کہ شاہر مارا حال ء داٹ۔

چا کر کینغاں کوتاہ کن

نوحانی ہزار لوغ ء بیٹ

کھانت چھو یس لاشاری

پھذ کھنزغ تھرا گراں کوشتی

دیم کھنزغ تھرا حونی کھنت

لیکن زحم جنیں رند، بیورغ ء پھنت ء حالورانی یمغا گوش ء ندرنت

او جنگ و جھیر و ء پھ لہ کھنت چھو کہ شاہر گھشی کہ :

ماغ وزحم جنیں لاشاری

آف و بیوی مانا یوں

ہوشغ چوب کنوں آتی ء

جنگ ء میدان پلوا۔ رندانی لشکر ء رانی بیغ حال ء شاہر ایر نگا داٹ :

رند گوں کفوچی توپکاں
 بل و سیاہیں نیزغاں
 تاسیں رخیف و دورواں
 پٹاں کواہ و شدواں
 پھیشاں سواس و چھبوں

سن پانزدہ ضد و پنجا و پھنج ء ہمایوں بادشاہ ء پھوڑاں پرورش داشہ ہے
 روشاں میر چاکر رند سیوی اشتو، شتو ملتان ء مں ہندی پختہ۔ رند ء مسٹر
 و سروکاں سوریاںی بر خلاف ء ہمایوں بادشاہ ء مدت و مک کھنخ صلاح کھشہ۔ ہے
 جنگ ء مں رندانی سروغاں میر چاکر ء گماربانگ بانزی اٹ۔

بانکیں بانزی رند ء لشکر ء کوانداراٹ۔ جنگ ء پڑاں ایشی کہ چھم پھر
 نیتہ تہ دیشی کہ رند ء لشکر چیں پلو اڑا پرشتہ، بانکیں بانزی ء دیمایٹو، پھد
 کھنخ و خیں لشکر ء راہکل داشہ کہ ورنایاں نواں بغابت اوبلو چانی نام ء بد نام
 کھنت، ہے گوشن ء گوں، رندانی لشکر ء گڑ تھو جلو کھشہ، اونیٹ دژ من ء پھوز ء
 راپروش داتہ شاہر ہے سر حال ء مار چھوش ڈسیٹ کہ :

مانظر کپتہ قدھیں چھماں

زور کھشہ دلی پھڑیں رنداں

اڑو ژا چپس پلوا پرشته
 جگ جھشہ مائی بانڑی شہیک
 زور کھشہ رنداں پہلو انینان
 پشت کھشہ دلی زہر نیس ترکاں
 زحم جھشہ رندو بار نیس بوراں
 پرشتغنت دلی لغور گھاڑیں
 پہ لچ او اکافاں بلوچی آل
 ماہپت ہزار ز شیری گڑا کینتہ

جنگ و جھیر و ان ژارند، بہادر و سر مچاریں یلانی، بھڑ مڑوائی ء سپت
 و ستاہ ء مں شاہراں مدام شیر گوستغنت۔ جنگی شیرانی ہے دود، قدیم ء ژا
 یکو جڑماناں آختہ، ہے بانداث ء بلوچی لوزانک ء باز مزناں تا میں جنگی شاہر پیدا
 کھشغنت، ایک ویہ سزیں جنگ و جھیر و انی رد ء بالاچھ گورگیر ء مزنین نامے
 کشتہ۔ بالاچھ گورگیر ء بلوچی لوزانک ء را جنگی شاہری ء باز گراں بہائیں گنجے
 شکستہ، بالاچھ ء وئی پتاراں مں چھڑو یا بلوچ استمان ء جنگی، دود و دستورانی راہ
 ورہند پیش نہ داشتغنت۔ بلکہ بلوچ استمان ء بہادریں یلانی مزاج مرتبہ دے
 درشاں کھشہ۔ بالاچھ گھشی کہ :

آل مژد کہ حوتان ء گراں
 دراہیں شفاں آہاں کنت
 پہ دژ منال نیشاں درش انت
 براتش گکشینی گونڈل انت
 براز اتک شلیں حنجر انت

بلوچی لوزانک ء مس بازیں اودر اڑیں جنگی شیر موجود انت، ہمیشاں ژا
 چھڑی شیر ء فسک ء شیر سوئیانی ء شیر او گنبد جنگ ء شیر بازدر اڑیں او
 مشہوریں شیر انت۔

گمبد ء جنگ ء شیر ر حملی شاجو ء جھتہ۔ ہے شیر ء مس رحملی ء ہواں
 عہدی نندوزند اور راجی حالانی پیر اداشہ۔ شاہر مارا ڈستی کہ سر سراں پھلجی ء
 جھشوں، دروہ او ٹھگی او ہنر وانکل ء گوں ملک وٹی دژ گیر کھشہ او ہے بانداث ء
 وطن دژ منیں مزدماں جھشوں، پھلنگ ء مدت و کمک کھشو، ملک و وطن انگریزانی
 دست ء ر اداشہ۔ رحملی گھشی کہ :

پھلجی آتکہ موراناں

چخاں آڑتھ لوزاناں

بنی بے غیر تیں جمان ء

بلوچ گول ذات ء افغان ء

شراوی رہتہ پیمانہ

نہ ریکی تیں اڑء جان ء

انگریزی حکومت ء آیفیگول، ملک ء مزدمانی سراہتدی، سُنک ہنائی

اودھمی نا جانیں ٹیکسانی بارکپتہ چھو کہ شاہر گھشی :

ولایت پیتہ ٹھکائی

تیزوی اوسنگ وینائی

وتش داتمش پہ متائی

کھشیش پہ پیسواں بھائی

ہواں عمدی بازیں مزدماں برات و برادری اوراج و استمان ء ژالیا

ستو انگریز ء دست گپتہ، شاہر پھلنگ ء دوزوائیں مردمانی کردار ء درشان

کھنت۔ اومار اڈسیٹ کہ جھٹوں۔ وطن دژمنیں دیکال، پھلگی ساء شیراگریو و گورن

اویکس و بیواکانی، لٹ و پھل بھھیڑ کھتہ۔

شاہر گھشی کہ :-

وروخانی صلاح یکھیں

چھڑوئیں جو فو، تکمیں

ہموڈھونڈء دفء سکھیں

گریواں ظلم و ناہیں

ر حمعلی یک وطن دوستیں شاہرے اٹ۔ آنہیا وطن ء آجونی پارا

مڑو نہیں سر مچارانی سر جمیں حال داتہ، ر حمعلی یک شمع ء اغر یک زدغ

وٹپ ٹھپی آنی سپت و ستاء کھنت او جنگ ء پڑامں شہید بیو نہیں سورہاں

سیگھاریٹ، تہ دہمی پلوا آل جنگ ء میدان ء ژا پھد بیو نہیں لغوراں دئے،

شغانانی تھیراں گوں شگینیٹ۔ ر حمعلی یک راست گواو حقیقت ہمدیں

شاہرے اٹ۔ آنہیا ہر چھی کہ اشکتہ یاوٹی چھماں گوں دیشہ کسے ای لحاظ ولیایا

خوف و حتر ء ژا بے پرو ایٹو، ر سملاسیں پیر اداٹہ۔

چھونا یا تہ ر حمعلی ء گپتارانی یک یک گال گراں قیمتیں دُراں ژا جواں

ترانت۔ لیکن جنگ ء پڑء حال ہمرنگا کہ ر حمعلی ء بیان کھشہ۔ ادب ء تاریخ ء من

ہے گالانی مٹ و بدل نا پیدانت۔

چھو کہ گھشی :

اوار پیٹو شف ء تارا

بہادران ہنڑو مارا

ہمت و مڑد ء ہونگارا

سفاراں چاپ چاکارا
 ہلک و ہونء شیکارا
 مشین ورافالاں چائیں
 چھڑا گانڈیء نارائیں
 گلین تھیرء چینہائیں
 چھریاں پھیر و ہنیرائیں
 تہنیں ترا ما
 اوار پیشہ تما
 سریں آستہ باما

شاعری ء صوت

عاقلم خان مینگل

بلوچی ء اولسی شاعری ء یک ونڈے صوت انت ایش گیشتر زر کری
 دمگال گشگ بیت بلوچی ء نامداریں شاعر و چه عطاشات ماں وتی کتاب ”بلوچی
 لوک گیت ء صوت ء صفت اے وڑ کرتہ صوتاں سیر و سانگ و شاد ہی روچاں
 گشت۔ صوت چڑو گل ء شیرے و لے برے برے جتاہی ء زہیر نالی وو سو سگ
 دی ایشی ء ماں کابینت۔ صوت ء مردین و جنین ہو روچاں جتاہی ء گشت
 واجہ عطاشات ء داتلمیں صوتانی نمونگاں یک گئے۔ پدراہیت کہ صوت
 ء سہ ٹپک ماں کابینت او اولی سری ٹپ و ارپہ وار دو ٹپگان پد گشگ بیت پوش
 کہ :

او ستارہ سری

زلیپاں مٹے چنگ کنے

چوں و تاثر رنگ۔ کنے

او ستارہ سری

بزاں ستارہ سری، ہر دو ہنگام پدوار وار گنگ بیت اے وژدومی نمونگ

چوش انت،

مرء چوڑیاں، ٹکاں کما

آدینک ء چیزے دست پکن

در وچلنباں سیل پکن

مرء چوڑیاں

البتہ واجہ عطاشات ء نہوواہ شترے ء ہم صوت پیش داشگ کہ آئی

ء انگریزی ء ڈوے، گشت اے گمان ء صوت بیت نہ کنت اے شتر ء جنکے ء

پسواں پچھے دنت۔ دومی ایش یک کو ہنیں شاعر ء شخرے، اولسی شرے نہ انت

صوت و امرگ ء انت، کہ پیش گنگ یوت۔ نوشھے دمگ ء یک صوتے چوش

انت۔

گل او، لیلی، لیلی، لیلی

گل او، لیلی، لیلی، او لیلی

جانی بیا پچمانی سرا

بارگ ء دستانی دلا

اے صوت ء سر ٹپگ انت کہ وار پہ وار گنگ بنت۔ اودگہ نیامچی ٹپگ

کہ یک وار گنگ بنت چوش انت۔

جنگ تو پلئے نہ ائے

ترا ما پونز ء کناں

جانی ہیا چمانی سرا

بارگ ء دستانی دلا

ایش اصل صوت انت، صوت ء سیسی درو شم ایش انت کہ ہر یک
صوت ء سر ٹپگ جتاہیں گال انت چوش کہ یک ے ستارہ سری ء دومی ء موئل
و مودی، سیسی ء مہر ء چوڑیاں، چارمی ء، گل او لیلیٰ اود گہ بازین وژوڑیں
سر ٹپگ انت، سر ٹپگ ء انگریزی ء ریفرین گھنت۔

کڑدے نوکیں شاعر صوت ء چوش انگریزی شعر سونے ء پیم ء دی
نمشنگ گنت امر گیس یک صوت ے ء سر ٹپگ چوش انت۔

ہوراں گورتگاں

کیفال ریہنگاں

کڑدے نوکیں شاعر وئی قومی ترانہ بزاں نیشئل اینیم ء صوت ء نام
پہر بمتگنت و لے ترانگ ء صوت گمگ شرنہ بر ازیت۔ پرہد نامی کتاب ء صوت
ء نام ء دونر انگ انت و لے آوان یک ے ء سر ٹپگ بزاں ریفرین شہ چارٹھگاں
پد کیت۔ اودومی ء ٹپگ دی اے وژانت۔ ایشاں ماوطن ء نازینکا گھشیں گنت۔
صوت نہ انت۔ صوت ء یک جوانین نمونگے چوش انت۔

ہیامننی زباد مال، مندء خراسان

بے تو مہاتان

ہیامننی زباد مال

”ہیامننی زباد مال“ سرہنگ انت کہ شہ دو چکاں اول سرکیت۔ اوپدی

ہم کیت۔ خاران ونوشکے دگ ء اے صوت دی لس جنگ بوت۔

جی سچتان! مول و مودی انت

پل گدی بے شارانی گودی انت

ایش ات سرہنگ اود گہ نیام ء ہنگ چوش انت۔

سیل کناں بورانی واجگ ء

شعر جتاں ودل گوں باجگ ء

جی سچتان۔۔۔۔۔

زہیر نالی ء صوتے چوش است :

ہیا او ہیامننی بادام چم

قربان لاڈ ء پھ ساہ و دم

سیل ء در جنگ لڈان ء

ورناتیں دلاں بڈان ء

ہیا او ہیا۔۔۔۔۔

اے صوت ء زہیر و جتائی ء زہرمان انت۔ صوت شہ لیلوی و لاژو ء
 کے جتانت۔ پرچھہ صوتے ء سر ہپگ بزان دینفرین آرات انت او آئی کال ہر وزا
 ہر کچ و کساس ء گنت و لے لیلوی لاژو او لیلو ء سر ہپگ و تی جتائیں دروشے
 دارنت لیلوی لاژو او لیکو ء سر ہپگ ء چنے نہ چنے مہملیں کال کائنت امرگ ء
 مور و آوانت۔ صوت ء سر ہپگ ء مہملیں بزاں بے معنائیں کال نیست۔
 چوش کہ رودرا آتکی بلوچی ء جمل ء صوت انت۔

کائے نیائے او بیا بیا

چیہا زنجراے او بیا بیا

دیگر جوانین صوتے رودرا آتکی چوش کشگ بیت۔

مارو ء ملک ء ہوراں گورت

پکگنت دان وزہیراں زرت

ماراژاہ کس ء چس نہ آخت

گریتو، گرتیو، بس نہ آخت

پرچے او بے وس نہ آخت

گریتو، گرتیو بس نہ آخت

ہتھیار ماں شاعریء

عاقل خان مینگل

بلوچانی یک ہتھیارے سگار بیگ او ایش گمان ء زحم ء یک نمونگے
 (Kind) ات۔ اے دی گمان بیت کنت کہ بلوچانی وتی جند ء جوڈ کر تگیس زحم ء
 سگار سنجنت۔ ایشی دگہ وڑانی نام پوش کہ تیگ و شمشیر چہ پارسی ء زحم چہ
 براہوئی ء تلوار چہ جکی و ہندی ء زرجنت۔ باز براں ہر قوم و تک ء جوڈ کر تگیس
 زحم ء ہما قوم و تک ء نام پر بسجنت۔ پوش کہ لر تمن ء زحم ء کو، ہند و آئی زحم ء
 ہندی، مصریانی، مصری، شیرازیانی شیرازی او اسپانیانی اسپاہانی یا سپاہانی او انجہیں
 دگہ نام استعارہ براں مینافورک انت۔ باز براں زحم ء صفتاں ہم استعارہ ء وڑ ء
 آئی نام ء پے آرجنت پوش کہ نپلتی، زرمشت زر زیر گروک، کڑی سند،
 مرچٹ، زرہ بر بجر ی، درین اودگہ انجین باز یں صفت۔ باز یں براں متعلقہ ناماں
 گول زحم و تیگ و سگار دی کار مرز کر سجت پوش کہ :

لڑیں تیگ، تیگ سپاہانی ہند یگیں تیگ یازحم، مصری سگار، شیر انزی
سگار ایش و آ۔

بلوچانی کو ہنن و نوکیں شاعری ء سگار دمگہ درست آریائی زبانوں کیش
کار مرزیہ۔ نین اے چارگی انت کہ واقعی سگار بلوچانی کو ہنن ہتھیارے پیتہ۔؟
تاریخی پٹ و پول ء پدر ء بیت کہ بلوچانی سزوی یا ساکازی ڈل ء
ہتھیارے ء نام سگار انت۔ سزوی ڈل ء ساکا استانی یا سگستانی یا سگستانی دی
گشت۔ کہ پد ء سیتانی بیت۔ سیتانی بلوچانی یک ٹکے ناہر یا ناہروی بلوچ
انت (اے بابت ء گنداولس سال تاک ۱۹۷۳ء)

یونان ء اولی مزین تاریخ۔ عزانت واجہ ہیرودوتس (۳۲۵ تا ۳۸۴ ق
م) اولی مردانت کہ بحر اسود او حیرہ کپسین ء گورونگیگ ء ساکا یا سجدی تمنانی
بابت ء بازیں سوچ دنت۔ ہیرودوت گشیت کہ ساکازی ء دل پسندیں
ہتھیارے است۔ کہ آئی ء ساکا زبان ء سگار گشت۔ ہیرودوت ماں یونانی لچک
ء سگار ء سگار س گشیت۔ واجہ رابرٹ ایچ ہاچز ماں وتی کتاب، گریٹ جس آف
دی ورلڈ تاک نمبر ۶ تاکدیم نمبر ۸ ء گمان در شان کرنگ کہ سگار یک چتری
تبرزاں تبرزینے ات۔ ہرچی کہ بو تہ اے گپ پک انت کہ سکاہانی گور ء یک
ہتھیارے ات۔ ہیرودوت ء رند آستر ابو اود کہ یونانی ہم سکاہانی سگار ء نام ء

گرنٹ۔ باز نمشکار سگار ء ماں انگریز ء سمٹر (Saymiter) بزاں یک وڑ ء
 زحے زاتنگ و لکھنٹ، ہیر و دوت گھیت کہ ساکا سال ء یک واردارو بو چانی
 ڈیری مچ کنت۔ ہر ڈیری ء سگارے مک کنت او پدا ء گوکاں گڈنت و ڈیریاں
 آس جنت، ہیر و دوت گھیت کہ ساکا ہانی گور ء کپسین زرع پلو ء سر پرہ تمں،
 کوچی (کوچی) تمں، مری تمں اودگہ پھوالیں تمں آبات انت۔ ختنہ بزاں
 چل، بری ء دود اصل ء کوچی تمں ء گنت۔ او اش آوان شام و حلب ء مردم
 زر گنت۔ ہیر و دوت گھیت کہ سامرد بزاں شوہر ء ارے گنت۔ اوزالبولانی
 وڑیں نامڑ دیا گلراں ء انارے گنت۔ انارے ماں یونانی لچگ ء اینار س انت۔
 ارے یارغ اوناری یا نیازی ہر دو بلو چانی زبان ء است انت۔ ارے ماں کردگالی
 ء مزد ء گنت۔ ہیر و دوت دسمتر ء گھیت۔ کہ ساہانی زالبولان شیر زالین جن
 دی است کہ آوان امازن یا مہازن گنت۔ او کردے مردم ایشاں ارے۔ پتا
 بزاں مرد کشوک دی گنت۔ اے شیر زال اسپان سوار بنت، سلازیرنت او
 جگان بار گرنٹ۔ دومی یونانی پلو تارش گھیت کہ امازن یا شیر زال تمں ء گور ء
 آلائی تمں، گولہ تمں اولک یا لکزی تمں انت۔ نین لک تمں لرائی نکے او
 دگہ بلو چانی تمں انت۔ یونانی نمشکار ساکا ہانی یک تمں ء وتی زبان ء اندو پادگی

بزاں مردوروک گھنٹت۔ ایش گمان ء مردوار یما رواژ تمن ء ترانک انت۔ ہیرد
 دوت، آستراہو، پلو تارش اودگہ یونانی سکاہانی کردے ٹکانی نام انت چوش کہ
 ناہر جریا جروار، گیلہ یا گولہ، ارنڈیا اریارند پنی یا پنور ڈایا کہ آئی دایہ یاد اہوار یا
 دیسوار دی گھنٹت، سور ماریا سومار، موران شالی اودگہ انجن یونانی گھنٹت کہ ڈایا
 اصل ء پنی ء نکلے او پنی ساکانت کہ البرز ء کوہاں کلات بستنت۔ گوں اسکندر
 اعظم ء مڑتنت۔ سومار دی پنی ء ٹک انت۔ ہیرد دوت۔ گھنٹت کہ ساکازبان ء
 مور سیاہ ء گھنٹت او شال یک مزین کوٹ یا قباہے، پرچیمہ اے تمن ء مزدم
 مدام سیاہیں شال پوشنت۔ کلا سیکل بلوچی ء تھکا مور سک سیاہ و تمار ء گھنٹت
 اس ساکابراہوئی زبان یا کردگالی ء مون انت۔ بلوچی ء مرکب لوزان کیت۔
 چوش کہ تامور، تارمہ ایش بلوچی ء ساکاسجری ڈاہلکت یا پاڑھو، بازیں لوزو
 گالوار ماں براہوئی زبان ء استنت ہمیشا واجہ میجر ای موکلر ماں۔ وئی کتاب۔
 اے ”گرائمر آف بلوچی لیغونج“ چاپ ۱۸۷۷ء ء پیش گال براہوڈل ء
 بلوچانی زبان کردی یا کردگالی یا براہوئی ء اسکیمتی زبانانی ٹولے زانت، او
 سکیمتی ء در اوڑی ء ٹولے زانت اسکیمتی یا ساکایا صفدی اصل ء ماروی
 یا میدی زبان ء ٹو کے کاری زبانزانت، صفدی ء زبان ء درنگک ء دزگت
 انت۔ تارنجی پٹ ویول ء سراپتہ کہ صفدی یا ساہا کا تمن چہ بحر اسود و حیرہ

کچھسین ۽ گوروگیگان مزان و مدان ۽ دیم پہ آزر بلنجان، شام اولبر زگروس ۽
کوہستاناں کنترت بھگت پداء انوگیس بلوچستان ۽ اہنگنت۔

بلوچانی کوہنن دپتر و شیراں ساکازی بلوچانی ہتھیار سگار نام کنیت۔

مروچی ۽ شہ گمان ۽ چار سد سال پیش بلوچانی سردار میر گوہرام

لاشاری گھیت۔

باز مہارے منی شکلیں کاراں

منی سگارانی شادہ ۽ روشاں

آئی پسو ۽ سردار میر چا کر رند گھیت :

اش گھیت ۽ ابریشماں بچکاں

اش سگار ۽ زر پتہیں مشت ۽

ہے سالان سردار میر چا کر خان گول رند ۽ نانداریں میران قندھار ۽

زنوں بیگ ارغون ۽ باہوٹ بیت امود ۽ میر پیرگ رند ۽ چم یک ارغون

جہک گراناز ۽ کپیت، اے مزین شعر ۽ پنگ انت :

پاری لوظ ۽ گشت منی لال ۽

شرکنے تو اوہیا بلوچ بال ۽

گول سگار ۽ وچوہیں ڈھال ۽

نمین یک دھدے میر چا کر مرد لواشین بیبی ء کلایت روت۔ سٹھ
 گڑھ پنجاب ء اود ء بلوچ درست مغل بادشاہ ہمایوں ء کمک دینت او سن
 ۱۵۱۵ء دلی ء ہزار گنجن کوٹ ء گرنت، دلی ء اے جنگ ء یک ٹکرے ء پگ
 انت۔

ماں چتہ جنگ گوں تو پکی تیراں
 پہ سگار ان و بل و شمشیراں
 یا گڑا آزدی صدی عیسوی ء اول سراں عبد اللہ خان قنار
 قمبرانی (۱۷۱۳-۱۷۳۱) گشیت :

کوہنگ ء اے کو ہیں کلات
 کسی پتی میراٹ نہ آنت
 ما پہ سگاراں گپتگاں
 گماں ء اے درگت ء ہزاں دو صد سہ سال پیشہ حمل رند گوں شیر ء
 مژیت :

ششمن شیر انزی سگار سوزیں
 گپتن بر شیر ء گردن و گریہا
 شیر راتل دات چوسر کند ء دار ء

پد، ازدمی سدی، نیاچی، ماں مستونگ، میدان، بلوچانی سگار ماں
 اوگانانی کپار، ال پت و سرائ گروک، پیم، شہم کنت لگنت۔ چوش کہ نصیر
 خان اولی (۱۷۴۳ تا ۱۷۹۵) درباری شاعر جام درک ڈومبکی رند گشتیت :

گروکی لگنت سوزیں سگار ماں

ملوکانی سرو ڈھال و کپار ماں

سگار، بابت، عواجہ لانگ ورتھ ڈیمز، کتاب تاریخ بلوچستان۔ چاپ

۱۹۰۷ء بلوچانی کو نہیں دپترال بازیں مثال است۔ ہمے وڑ، بلوچی اکیڈمی
 کونہ اودگہ ہندان نوکین و کونین بلوچی شاعرانی شیر و دپترانی کتاباں ہم بازیں
 مثال دزکپیت چوش کہ :

ازد ہی سدی، جتوئی و مزاری، جنگ، شیر

گروکی شہمالتہ سوزیں سگار

نظر کپت آس داتہ توپک، را (ڈیمز)

نوز ہی سدی دریشک و زرکانی جنگ

حمل، ارونہ چری ماں بلوچی لیکھواں

چک و کاد سوزیں سگار ماں سوریا نی کھوپراں (ڈیمز)

کابل ولد گلن دریشک ڈومبکی، پوپہ ہاریں شہمبانی بگٹی :

باہینتے میاحان و سخر تو پہ لچی زندگئے
 حمل ۽ مصری سگار ۽ شتر نصیحت زرتگئے (ڈیزن)
 نوردی صدی ۽ چھنبروی ۽ جنگ ۽ شتر ۽ سہ براں سگار آحتہ :
 تاکدیم ۲۳۴ - مسکیت و شیر محمد سگار اں سینگار تگاں
 ۳۱۹ عظمت مہر انزی سگار اں شہمی کتہ
 ۳۶۶ ماں پڑ ۽ جوانسال ۽ جتہ شیر انزی سگار

(پتورام)

واجہ بشر احمد بلوچ ۽ لہو و گرانانامی کتاب ۽ کلمتی شترے
 بید سگارانی تا جگلیں پیاں
 نوردی صدی ۽ بلوچانی نامداریں شاعر ملا فاضل رند (التونی ۰ ۱۲ھ) ماں
 مند، مکران :

کج انت شترے راہانی تلیں زریاں
 کج انت سگار گوں زر آلیں مشاں
 واجہ یوسف گچی ۽ نزار و کیس کو بنیں بلوچی دپترانی کتاب رچنگیں لال
 ۽ نوردی صدی ۽ شاعر ملا عبدالرحمن میر و اڑی ماں مکران ۽ اسپ و سگار
 توپک و جنگ ۽ ستاد کتہ شریعت :

- ۱ سپاہانی سگار انت پرچہ جوہر
 ۲ سگار ۽ مل گول جاوند ہزار انت
 ۳ ہزار اندیش زہر آپس سگار ۽
 ۴ سگار ۽ قیمت اچ چندی صداں زیات
 ۵ سگار ۽ سیکاں پہ چرک رندی
 ۶ سگار شہر انت کہ مرد ۽ سنگت ۽ انت

بلوچی ۽ کوہنن شعر و دپتراں ہمے وڑیں بازیں مثال است ولے
 بلوچی نوکیں شاعر دی سگار نہ شمو شگنت۔ نوکر سکنیں شاعر عطا شاد گشیت :

ظلم ۽ سگار انت سر شگول

رژن ۽ گروک انت شہمگ ۽

و تدر ستیں شاعر وجہ نصیر گشیت :

جناں سگار ال گول چاپ پر تو

دیاں سراں تاپ تاپ پر تو

ولے واجہ اکبر بار کزئی سگار ۽ اسم صفت ۽ ڈر ۽ کار مرزگنت :

سگار یں چول گورمانی شکار انت

منی یک دار گار انت

اے ٹپک ء سگار ء ملب تیز و ترند بروک آحتہ چو سگار ء پیم ء تیزیں
چول و گورم۔ واجہ سید ہاشمی ء کتاب انگریز و نکل، چاپ بحرین ۱۹۴۱ء ء آئی
غزلانی دو ٹپک انت۔

حون چو ٹپکیں مردیگ ء اول جنگ کنت
دلجم سوزیں سگار اں شہ شمو شکار نہ من
در سٹگ انت ر ٹپکیں گل مچان سگار زر مشتم
پرچے زنگ انت تلار بریں دپش خون تپکیں

بلوچی ماہتاک اولس کوئٹہ ء مارچ ۱۹۷۴ء ء شمارگ ء واجہ آسکو
جمال دینی ماں تاکدیم نمبر ۸ ء شصیت :

زحجانی ما نواسگ و پگ

مرچی نام ء سگار ء تر سن چول

بے شک نوکیں بلوچی شاعر شہ سوزیں سگار اں شمو شکار نہ
انت۔ ولے بلکن کزدے سگار ء سمگ و نج، سیکل و سیمکار، پل و سوگات، جوہر و
آپ بر چانک و مشت، جست و آمن اودگہ چمان شمو شکار بینت۔ یا آئی ء
گوچنی مزانت۔ ہمیشا اے نمشتکار شہ وتی کم و کسا سیں زانگ و انگ ء چپے نہ چپے
سجل کنت۔

سگار ء دستگ بزاں مشت ء انگریزی ء ہلٹ گشت۔ مشت ء سر ء
 کڑیے مان پتہ او اے کڑی ء بلوچ پل و سوگات کرتنت۔ مشت ء زربفت
 بزاں سیمکاریں جروپچاں نمادار انچو بستنت کہ سگارانی جنگ ء وہد ء دست ریش
 و سیر نہ بو تنت برے برے مشت ء سوھر ء آپ داتنت، بزاں طلاکار کرتنت۔
 دستگ بزاں مشت و سگار ء دپ ء نیام ء دوسرین یک ہتلی بزاں چلوے مان ات
 مان اے ہتلی ء انگریزی ء ناب او بلوچی ء بر چانک گشت۔ سگار ء مشت او بر
 چانک جل بزاں چیت ء اندر ء نہ بو تنت۔ او تیا سگار ء بلگو یا برو کیس آسن اندر
 ء بوت بلگ یا بلگو ء انگریزی ء بلید گشت۔ شانزومی صدی ء اول سردار چاکر
 خان رند گشتیت :

جان و جاواں جھگیگ انت

تیگ اش بلگوواں حونیک انت

چپتان ء نہ بنت لاڑنیاں

بر چانک ء دودنمان اتنت۔ کہ جل بزاں چیت ء سر بر ء ماں آختنت
 بر چانک ء دو دگہ زنڈیں سراں یک دستگ بزاں سادے لوپ داتنت، اے
 ساد آلی ء سک داشت، ساد ء دومی سر سگار ء چیت ء پٹی و کڑیان سک ات۔
 چیت بزاں آہن ء رنگ گیشتر سر مگی یا سیاوگی سوزات۔ سولویں صدی ء حمل

رند گوں سگار ء۔ شیر ء چکاسیت، پرچیمہ سگار بک بے قرار بیت۔ وگلہ دار
بیت۔

تیگ نرنڈت ماں سر مگمیں چیت ء یادلی ء جنگ ء شیر ء
تیگ اش اش سوزیں آمن ء رستہ
یانوزدی صدی ء جھبر، و جنگ (۱۸۴۰ء):
فاضل ء

ہندی رستہ گوں سوزیں آمنز ء

اے ہم گمان بیت کنت کہ آ، منتر یا آمن بلکن بلگو بزاں بلیڈ انت
ولے وجہ ڈیمزا واجہ خدا بخش مری آئی ء چیت بزاں انگریزی شیٹ ء متلب ء
کار مرزنت۔ سگار ء بروکیں دپ ء رہ یاری گشت۔ سردار چاکر خان ۱۵۱۵ء
ء مرد لو اشیں سیبی ء ہر دیں کلیت و دیم پہ ست گڑھ پنجاب ء روت، داں
گشیت:

درستاں چرمگنت ہندیگاں

تیگانی رہاں زبریناں

ہر دو سر گڑدو گبول اتنت۔ ولے برے برے کوہی گرانڈ وپاجن ء
سرائی گوناپ دانتت۔ یا اثر دباو شیر ء گوناپ اتنت۔ ساکابانی اے وڑیں سگارے

مال ہمدان ء دمبان دزکپنگ کہ نہیں تہران ء عجبو بگاہ ء ایرانت۔

بلوچی راجی زند ء سگارانی جنگ ء پہ لیوو گوازی اتنت۔ مزنین گوازی
 ٹل ء گوازی ء اتنت۔ بلوچانی مردیں زبگ شہ کسانى ء ٹل ء گوازی کرتنت۔
 اے وڑیں گوازیان ہروڑ ء سگار جنگ، ٹپاں جلگ، یک پاد ء سگ و سگار جنگ ء
 ہیلاک بو تننت ہمے وڑ ء املوہی چاپ جنگ، دست سرینگ پدی دیکی کنزگ و
 سڈو جنگ ہم سگارانی ہیلایکی ء وڑ اتنت۔ زحمانی جنگ ء و بداں سرپ بندی
 وا، ہملوہی گورکنگ سک المی پتہ چوش کہ ۱۹۵۵ ء دلی ء جنگ ء شیئر گشیت :
 گور کرتہ رنداں پہلوانیناں کر بیجنت دلی ترک زاہریناں .
 زحم جتہ رندو بارگیں یوراں جسجنت دلی ترک حرام خوراں
 لچی ء اکاپاں بلوچیہیں

ملافاضل رندء شاعری

عاقلم خان مینگل

بلوچانی نوزدومی صدی ء نامداریں بلوچی شاعر ، ملافاضل رندء
شعران ء شاعری ء بازیں گوئگ و درو شممان انت۔ چوش کہ محاوره ، استعاره ،
تشبیہ ، تمسال و وژوژیں اصطلاح۔ اش ایشاں بید بلوچی ء ہتل یا وساحت ،
زگریں بلوچی لوزیا گال ، دو بندیں گال (Compound) و دگہ نمونگ دی
استنت۔ اے گونڈیں نمشتانگ ء مایوکا آئی شاعری ء تمسال یا پیکر کشی ء چکا کہ من
کہ انگریزی ء (Image) گھنٹے۔ ملافاضل وئی دوست ء گھمیت ۔

پرچے نشنگ ء دل تنگ ء سازے چو گھشو کیں چنگ ء

بزاں دوست ء دل ء دریگ انت۔ درد و دوریاں بے تاب انت و

آئی تصویر حال شاعر چو گھشو کیں چنگ ء جوڑینگ۔ دل ء دریگ و انزارگ چو

چنگ ء توار چست بنت :

دل منی سر تیچ انت گماں کیلی

کدہیں خیم و چوٹواں تیلی

کدوبالاد و صورت ء سلی

شاعر دل دوت کنت و گم چست بنت و لے شاعر ء گم حمد البس نہ
 بنت، بلکنیں آش گمان ء پھ ماشوک ء ہرمازے ء جتا جتا کیلی کنت، چوش کہ کد ہیں
 چم، چرپیں چونو برزیں بالاد و آئی سورت کہ سیل ء لائق انت۔ ماشوق ء دیم ء
 دروشم و رنگ ء تصویر یک جوانیں تصویرے کسے بلکن شہ فاضل ء شر تر
 بحشیت۔ بے آئی دل ء حال و گمانی گبار ء ایو کاہے شعر شان دنت کنت۔ دستمرا
 کشیت :

شپ کہ چار پاس انت گم چہار قسم ء گوں من انت
 قسے چہ یعقوبی ہیالاتاں زیات تر انت
 قسے چہ نوک سنجیں کڑی سنداں تیز تر انت
 قسے چہ الماسی پلک تراشاں نیش تر انت
 قسے چہ گرانباریں گرلباں سنگین تر انت

ایسی ء شاعر گم ء انجھیں تمسالے داتگ کہ چدو گیش گم مردم ء لامادماں
 گار کنت شپ کہ آرام و گم ء دیر کنگ ء پھ جوڑ انت و چار پاس بزاں دو انزدہ
 ساہت ء گیش ہم نہ انت۔ آئی اولی پاس گنجیں دردانی گے کنت کہ حضرت
 یعقوب ء زہیر نالیں گمان گیش انت۔ ہمے گم دومی پاس ء انگت گیش بوان ء
 روت و نوک تیز کر تگیں تیگ، الماس ء پلک تراش یاد ر شپ ء شہ گیشتر تیز
 و شل بیت و چاری پاس ء گمانی زورگ انجو گر ان بیت کہ چو گر ان باریں گراب یا

جہاز۔ گمانی اے گو نگ ء امر ایوک ملا فاضل ء ڈو لیس شاعرے کش ات کنت۔
و حضرت یعقوب ء زہیریں زرد ء ڈو لیس زردے محسوس ممت کنت :

کول انت کہ نو کیس آدگارے رنگ کناں

گوں و تا مرنگ ء گماں بتنگ کناں

اے دو ٹپک ء شاعر تمسال ء توکا دو بلوچی محاورہ رنگ کنگ، بتنگ
کنگ آر بخت۔ اولی ء مطلب انت، ساپ پیش دارگ، نمایاں کنگ و دومی
مطلب انت برابر کنگ، سنگت کنگ برابر شریکدار کنگ۔ شاعر اے کول بستگ
کہ نوں آ ایوکا عشق ء آس ء نہ بلیت، مانج ء زرد ء ہم عشق ء زرباں مان بگیت،
ولے اے اماو ہدی بیت کنت کہ آپیش ء پجوس عاشقانی راہبندال بروت، چوش
کہ دستمتر اھے شعر ء رند ء عشیت :

انچو کہ پیشی عاشقاں کرتہ پیسر ء

ھے ڈول ملا فاضل تمسال ء نو کیس نمونگ ہمدان ء روت۔ آئی اے

تمسال ء تصور پرچہ جام درک ء تمسال ء جتاننت۔ آنکہ ہر دکانی دل در پیت و
دست ء نیت، جام درک وتی دل ء بات ء عشیت :

گزیہہ کنت تنگودرو شمیم جخی

زور کنت شاہ وزالیں نرکی

ولے فاضل دل ء ھے جاو ء چوش پیش داریت :

ہر گورء کو ہیں ہاترا پلاں
 مرکبی گموا ریں دلء جلاں
 شورنے وار تک چو گوا جتیں ملاں
 سر آپ کنان انت چو کوسری ملاں
 دیم پما باگء سر پنگیں پلاں

ہر چنت زور و ہاتر و اگاں سک داریت، ولے گمراہیں دلء مرکب یا
 ہما اسپ کہ نو کسوری بیت۔ دارگ و جلگ نہ بیت، آپو تر اس زر نگیں اسپء
 پیمء شورینگ بو تک کنزان انت چو سر آپ کنو کیس کوہ گرد و یاد و ستدارء اے
 حالت کہ آپنچاں ماں سرودیم جنت۔ و بد دوا دنت۔ بلوچی راجی زندء راستیں
 گونا پے و بلوچی زبانء نکلیں محاور ہے :

دست ماں دیما جت دُنانیء

یا نصیب چچی کن پلانیء

اے راست انت کہ بلوچ زالبول بد دوا بد بیت۔ داں ہر دود ستاں سرا
 سک دارنت دنانی مطلب و شبوانی یک استعار ہے پہ ماشوکء آہنگ یا نصیب،
 یا علی، یا اللہء تیمس (ایکسکلمیشن) چچی کنگ ہم محاور ہے۔ آئی مطلب
 انت۔ برباد کنگ گار کنگ ماشوکء اے حالت زارء گونگ یک تصویر کتھے شر
 کشت کنت۔ البت گڈی ہلگء تمسال۔

”یا نصیب چچی کن پلانی ء“ انچیں تصورے کہ تہنا شاعر ء ہمے گال آئی آسر ء پورا
کرت کنت ۔

کپوت چاہی مناکپنگ ہزار کار
گموں بازانت هیالال بو نگوں بار
نوں ہزاراں کار ء هیال و گم و گرتی و گندری گوں تصویر ء نگ بیت ،
ہمے ڈول ء :

گم هیالے وعاشتی چاڑے
اے دگہ شکل و آدگہ کارے
ایشی ء ہم عشق کہ یک چاڑے آرا شاعریا عاشق محسوس کنت ۔ بُت
تراش ء کار نہ انت :

منگ ء کو ہیں دل تیار ء بیت
تیگ برنا کیس زہر مار ء بیت
ادا شاعروتی ہما کیفیت ء پیکر کشی کرنگ کہ آئی کو ہنن و سنگینیں دل
درد پ ء وتی درد و دوری پیش دارگ لومیت و لے جام درک ء ڈول ء آئی دل
ہم دیما جزت نہ کنت ماشوک ء قہر ہانی آرا ایر مات کنت ۔ ہر دیس آماشوک ء
ہر دانک چو برنا کیس بجر ی ء پیاز ہر آکودوزار پر گندیت ۔ ملا فاضل تیگ بروک ء
بدل ء تیگ برناک آورنگ کہ گیشتر تیز انت ۔ ایش ات فاضل ء پیکر کشی یعنی

تمسال ءیک گرو چکے۔

استعارہ کہ انگریزی ء (Metorplloy) شہنت یے ہم فاضل شہ
بلوچی ء گنجیک مڈیاں در گیتنگ ادا اے گنگ نہ بیت کہ شاعری ء اے وڑوڑیں
نمونگ و بندش فاضل ء وتی و ستادی پیگ یا وتی و ہد ء ہند و میل ء چہ در چنگ۔
و ہد کم انت ہمیشا آئی یک استعارہ ء پیشدارگ بس انت :

ہر و ہد داب کنت نودی شل
گندیم گو نگیں گر کی تل
استون و پیاپیں ترونگل

اے چکاں ، نودی شل ، گر کی تل ، و پیاپیں ترونگل پہ ماشوک ء
استعارہ انت۔ آنود ء شل یا یک تیمیں ہور ء رچگ ء ڈول ء وار و پیشوار جزیت۔
آئی هیالات و کردار چو پیاپیں ترونگل ء ساپ و پیاپ انت۔ آں بدن چو چ پیش ء
ناز کیں ٹال ء توک ء ریشگ یا گوش ء اسپت انت۔ گندیم گو نگ یا تو مسالے
کہ گرک ء گندیم گو نگیں تل پیم انت یا گندیم گو نگ استعارہ یے و پہ ماشوک ء
انگ کہ آئی دیم چو گندیم ء اسپت انت :

آسیگوں مکن دردانگ پیکیں اشرفی ء چانگ

ادا دردانگ و اشرفی ء چانگ ، ہر دوک استعارہ انت۔ فاضل ء
شاعری ء دگہ درو شہاں تی بارے چہ پچار ہے کنن۔

غزل

نسیم دشتی

بلوچی غزل، مئے شاعری ء چو کہن نہ انت مئے کہنیں شاعران،
 شاعری کنگ، بے شاعری ء ترے نہ گیشینگ۔ عشق، جنگ عاشقی قصہ ایر
 جنگ اوساڑاھگ ء کلین تران مئے شاعری ء لوڑ توڑ انت۔ ایشانی گیش وگیوار ء او
 ردوہد کنگ مئے لوزانت او قلم کارانی کار انت۔ اردو شاعری ء وڑ ء مئے
 شاعری ہم نظم قصیدہ، مثنوی ہجو ء گفتار ان ناہج نہ انت، شہداد رندوماہناز،
 کیا، صدو، لکہ وگراتاز، حانی وشہ مرید ء شعری قصہ مثنوی لیگ بنت۔ جنگانی
 شعری قصہ، ”رزمیہ شاعری“ سردار میار جل، زحم جن اوانان دہ یمین سرانی
 توصیف ”قصیدہ“ دومی ء ایر جنگ وڈوبارگ ء شعران ء ہجو، گنگ روا انت۔

ادائے سر حال، بلوچی غزل انت، غزل ردیف، قافیہ داریت، ہر
 شعر ء معنا۔ دومی شعر ء معنا ء سیادی نہ کنت او پہ غزل ء اے لازم نہ انت۔
 چو کہ نظم وتی بخاہی خیال ء چاگرد ء چرویرہ کنت۔ بے وت ”غزل“ چی ایت؟
 عربی زبان ء غزل ء معنا بقول غوث بخش صابر زالبولانی، بارو ء گپ جنگ انت،

فارسی وارد و زبانوں، ایشیائی و راہِ پتی تب و چہرہ دا تک نون غزل، ہما شعر و گفتارانی معنا و دنت کہ آئی و تما عشق و عاشقی و تران بہ بیت "غزل اے توصیف و ستا و حد و شگوستہ عشق و عاشقی و ابید فلسوفی تصوف ادب، سیاسی و راجہی پنت و سکین و شہم دی غزل و لاف و شروک دنت۔

اردو غزل و تی بچی نوبت و فارسی شاعری و منت و اربو تک، مروچاں چہ فارسی و ہما دیم انت اردو شرگداری گھیت کہ اردو غزل نی فارسی غزل و بدل و دو چندات کنت، اردو، اگان فارسی و منت و اربو تک، تو مے بلوچی غزل، دو بینانی منت و ارا انت۔ بلوچی غزل و پیشک، اردو و فارسی و ساہگ و سرچست کر تک، ایشیائی و بچ، ہما دورباری و منت و ارا انت کہ ریڈیو پاکستان و بلوچی پروگرام شنگ پتنگ، ماہتاک "اومان" اوبلوچی چھاپ و شنگ پتنگ انت۔

بچی دور و غزل، درو گیس گریوگ و پورگ درو گین غم و اندوہ مہ گونگ و جور و جفا و زنگ و ماسیت انت، شاعر گریت، گریوگ و پیم و نہ زانت شاعر مہ گونگ و گون دو ستی کنت بے دوستی و راہنداں بلد نہ انت مے بزرگیس شاعر و اجہ عبدالرحیم صابر گھیت۔

جنگل و آہوان پنت ہو شیار

گل برائے شکار پیدا ک انت

گل اندام پروتا زاناں مروچی سہت و زیور جنت کہ گندان آئی ءِ گل ءِ
 من شہر ءِ زر گران مرچی گل اندام شکار کنت، آہو شکار بنت۔ من ءِ صید ءِ
 گوشت و شہ بیت، شاعر ءِ آسک ءِ چونابلوچ گشت ”چہ صید ءِ شکار ءِ آہو ءِ
 ندارہ و شہ ترانت۔ گل شکار کنت، تو گل اندام سہت و زیور جنت، کلیں زر گر،
 گل اندام ءِ گل ءِ انت شاعر ءِ دل ءِ چی گوزیت؟ بلے شاعر مجبور انت آئی گل
 اندام چو مومن ءِ گل اندام ءِ پردہ نشین نہ انت ایشی ءِ ثبوت، واجہیں شاعر ءِ
 وت داتگ ۛ

پہ دیدار ءِ تیگ ءِ چون ہدوک دارنت،

ثبوت ایش انت گل و شادی کنناں،

گندان، درا پیر و جواں مرچی

واجه الصمد امیر می دلگران ات کہ واجہ صابر، خواجہ حافظ ءِ غزلان،

بلوچی ءِ بدل کنت، بے شکر و منت ءِ واجہ امیری ءِ شگان جنت کہ ”نازش حیدری

ءِ سر سلا متیں شمیم پہ شعر نہ گنگ ءِ ملا متین“ نازش حیدری ءِ اردو کلام من تہ

ونگ، واجہ الحق شمیم ءِ بلوچی غزل من ءِ دزنہ کپنگ، تہنادو گال یات!

من فرہاد نیان، تش و پتر کار گران

کچل و ماجین و ران، دل ءِ ڈڈکنان

واچہ امیری، مفت ناہودگ ء صابر و شمیم ء دلگراں بو تگ ”گل شکار
 کنت آہو شکار بنت، گل اندام سہت و زیور جنت، زر گر گل ء انت او شاعر تش
 و تیر کار کنت، کچل و ماجین وارت، دل ء ڈڈنت“ اے وڑین پو چین گفتران
 مردم شاعر جوڑ نہ بیت۔

شاعری چیزے دگر است

اے دور ء بلوچی غزل ء فکر و خیال ء برزی جوانین شبین و چہروش
 تائین و شیر کین لوزنہ گواہیت و اچہ عبدالحکیم حقگو شمیم۔
 اگر دارے گوں من صدق و وفائے
 کنان عرضے گون تو، گر تو گرے ہوش
 غزل ء زبان چوش نہ بیت، اگر، گر، گرے، تو، تو، بے تائین
 تکرارے، تکرار ہماوش انت کہ تام دار بہ بیت،
 میر تقی میر ء شعرے:

پتا پتا، بوٹا بوٹا، حال ہمارا جانے ہے
 جانے نہ جانے، گل ہی نہ جانے، باغ تو سارا جانے ہے
 و اچہ حقگو دومی گال ء عرض کنت، پدا بہار دنت۔ (گرے گوش)
 عرض کنوک بہار نہ دنت بہار دیوک عرض نہ کنت، شاعر ء ذہن ء خیال
 نیست بے شاعری کنت۔

پہ بلوچی غزل ءِ مہ رنگ ءِ پر بستگم گفتارانی کل پیک ڈن ءِ انت، نے پل
 ئے، نے فیصلے اندیم گنگ۔ دروازگ و تاک پچ انت۔ ہر کس سیل بخت۔
 واجہ احمد زہیر ءِ گال أنت :

زبان لال انت، جبر لرزنت پادوں چست نہ بنت دیم ءِ
 کہ چماں روبرو آ گل بے پردگ ءِ دیتہ
 لالہ قحطانی ءِ دو شعر انت :

نیا دمن ءِ یات انت چار دہی ماہ ءِ
 عمر منی لال ءِ زان سران گوستہ
 وت من ءِ کتنگ دوست تی نارنجیں گوراں
 تو نشنگ و کیشیں ہجہ تیار کنے

نارنجیں.....، شادوت سرپدے، اگاں سرپدہ بے تو عنقاء شاعری

زبان ءِ سرپدہ بے۔

تی خملی نمین ءِ سینگ محرائیں گنبد ءِ
 بیت انت کہ نصیب من ءِ سجدگانی چس
 لالہ قحطانی ءِ ہم خملی نمین سینگ ءِ محرائیں گنبد
 دوست بیت بے افسوزانت کہ لالہ ءِ زبان بازاری ئے

عشق جہنا آسمانی چیزے نہ انت، ہے گل زمین ء ہے سرو گلیں
 بازاران، گلیں کوچگان یوت کنت، بے اگاں زبان پیک بازاری بہ بیت تو اے
 عشق ء بنامی انت، وتی مہلج ء، شاعر باید انت کہ چک و ٹچک ء دپ ء مہ دنت،
 اے عیب ء اردو شاعری ہم پیک نہ انت۔

حیدر علی آتش شمیت

شب وصل تھی چاندنی کا سماں تھا

بغل میں صنم تھا، خدامر باں تھا

امام بخش ناخ شمیت

جب نہانے کو ہوا عریاں وہ پتلا نور کا

حوض میں روشن برنگ شمع، فوارہ ہوا

اردو شرگدارے نبشہ کنت کہ :

”غزل ڈھکا چھپا کر بات کہنے کو کمال فن سمجھتی ہے۔ وہ اپنے ماحول

اور عہد کے ترجمان ہوتے ہوئے بھی بے جا تاویل و توجیہ و تشریح اور وضاحت
 سے کام نہیں لیتی، غزل، شعر و سخن کی ایک ایسی حسینہ ہے جس کے حسن کاراز
 بقول نیاز صاحب سینہ تان کر سامنے آجانے میں نہیں، بلکہ آنچل سمنہال کر

آگے نکال جانے میں ہے۔“

علامہ اقبال ء شعرے :

برہنہ حرف نہ گفتن کمال گویائی است
حدیث خلوتیان بجز بہ رمز و یمانیست

وٹی نبشتانک ء گیش و گیوار ء خاطر ء مس او لس ء دور ء دوری دور گشان،
چونا ہا شاعری ء دور ء گیشینگ سک گران انت۔ اولی دور ء جوانین شاعر اولی دوری
دور ء نزاہکارین شاعر ہم پیدا بوت، کنت۔ (اے یک سائنسی کچ وکیل ء نہ
انت) لہتیں شاعر اولی دوری دور ان ہمراہ بنت پنخو کہ واجہ صابر و واجہ حقگو بے
ایشانی دوری نقش اولی نقش ء جلوہ ناک تر نہ انت، لہتیں شاعر کہ من آہانی نام ء
دور دور ء گران، اولی دور ء ہم سپاہ بو تگ انت، چو کہ واجہ سید ہاشمی مراد ساحر
او عتقا بلوچی غزل ء دور و تی وانوکاں تکیم نہ کنت۔ دوری دور ء کہ داں اے
ساعت ء مس نوکیں دور گشان، بلوچی غزل پہ راہ ور ہند و تی کشک ء شوہاز ء انت
اے دور ء بلوچ غزل ء بانور، فکر و خیال ء بُرزی، جوانین شبین و چہر
شیر کنین لوزادو شیس ز سمل ء زیور و سہتان سنبہنگ، عطا شاد گشیت :

ماں انبازاں من ء تو گیر کائے

مں جوہان اگن در فشیست ماہے

عطا شاد ء عشق آسانی عشق سے نہ انت، بلے عطا شاد عشق ء عزت

عشق ء مزنی ء پوہ انت من ء ڈاکٹر عندلیب شادانی ء شعرے گیر کیت :

ہاتھ اٹھے اور تیری گردن میں جمائل ہو گئے

تو نے سر خم کر دیا یا خود قضارا ہو گیا

اردو شرگداری گشتیت (یہ شعر غلاظت کی پوٹ ہے) ہر دو شاعر

یکیں گپ ء جنت بلے ہر دو کانی گپ جنگ ء وڑ جت انت۔ شاد ء شعر دل ء

کارکت او واجہ عندلیب ء شعر ہوس ء پادکنت، عطا شاد ماہ وجوہان ء چہرگ ء

دنت، وئی گیر ء گپ ء جنت او واجہ عندلیب گوں ہمبل ء دز بچگ انت۔

کریم دشتی ء شعرے :

گو نمں ء ہمراہ انت تسلائے اون ندنت

گوں وئی جند ء ساہگ ء داراں گلہمان

اے خیال ء امام بخش ناسخ دگہ وڑے پیش کنت :

یہ بختی میں کب کوئی کسی کا ساتھ دیتا ہے

کہ تاریکی میں سایہ بھی جدار ہتا ہے انساں سے

من ء ناسخ ء اے شعر بچ دوست نہ بیت منا پنچو سما بیت، گٹھے ناسخ ء

اے شعر یک شراہلی ءے ء یا یک جوا جنو کین، بے سدھے ء دپ ء انت

اوشیزاران ء جنت ءے۔ کریم دشتی ء شعر ء، منی گمان ء یک گران و مہند ہیں

سرے گون و شمس زہیرے ءوش و ش ءسر ءسُرینان ءجنت، اے منی جند ء
 مارگ انت (شمے مارگ، شمس دل ءانت)

نی بشریہ آء شعر ءد لگوش بیئت :

یک رندے در بہ ایت، اگان دانکے کچلین

صد رند ءمن گران، تنی لنتانی منت ء

مرزا غالب شمسیت :

واں گیا، میں تو ان کی گالیوں کا کیا جواب

یاد تھیں جتنی دعائیں صرف درباں ہو گئیں

اواگپ ہم ترین خیال نیگ انت، بشری ءس غالب ءمٹ و درورنہ
 کنناں، بے اے خبر منگی انت کہ بشری ء شعر وتی بلوچی زید و نندارگ ءسک و ش
 و شیر کن انت۔ سید ہاشمی ءبلوچی غزل زندگ کر تگ او بلوچی غزل ءسید
 ہاشمی! سید ء غزل ءوان ءے حامل ءگیر کارے حامل سید ہاشمی ءزند ءکلیں
 متاع انت، حامل آئی ء غزل انت، غزل آئی ء ”حامل انت سری گوات ءے
 شمسیت، آوتی دُرّین حامل ء احوال و دروتاں گپت۔

من زانان، گوات چماکل ءشکو سنگ

دو روج انت، یوانت ہیر ء پوپلانی

ہے ڈر ء اگاں ”صبا“ ہدیگ خانہ ء شگوزیت تو فیض احمد فیض
 ”چمن“ ء احوالان پوہ بیت۔

چمن پہ غارت گلچین سے جانے کیا گزری

قفس سے آج صبا بے قرار گزری ہے

سید ہاشمی ء بارو ء کریم دشتی ہشتہ کنت کہ سید ہاشمی ہما غزل گشین

شاعرانت کہ آئی ء غزل چہ عیب ء بے عیب انت، سید ء دیم ء گشے لوزوت سر

ءوت رچان انت، آئی ء ماں وتی شعران ایوک ء بلوچی زبان ء کار مرزکتہ۔ او

بلوچی شاعری ء تب ء گال پرستہ ”ن مر راشد ء فیض احمد فیض ء کتاب ”نقش

فریادی“ ء پشیرگال ء جو ہشتہ کرتگ۔

”فیض ء شاعری ء بیچ غزل ء بوت آئی ء غزل ایوک ء یک شاعری

تھرے“ ء خاطر ء وتیگی نہ کرت، بلکین ایشی ء تما ”تازگی و شاد ہی“ ممک ء

گیش اوارینت، کہنن ورواجی، اشارتاں و خیالان۔ علامات و تصورات قائم

داشت آئی ء غزل، دان حدے، کہنن شاعرانی خیالانی گوانک ء پتہ صدائے

بازگشت) انت پنخو کہ ہر جوانین غزل ء بیت“

اے حساب ء سید ہاشمی ء بلوچی غزل ء باز داتہ، عطا شاد ء گور ء

جوانین فکر و خیال است بلے عطا ء زبان ء پنخو دزر س نیست کہ سید ہاشمی ء

است۔ ہمے وڑا عنقا انت، سید ہاشمی ء غزل بلوچی زبان، بلوچی کہنیں شاعری،
 بلوچی دودر بیدگ ء نشان انت۔ اے در سین چیز سید ہاشمی ء اوارمی ء گون
 انت، عطا شاد ء اے منت ء الم ء بلوچی غزل گپت کہ آئی ء غزل ء راگون
 برزیں خیال ء، جوانین چہرگ ولوز دانت۔ چوکہ کریم دشتی، گشتیت، در سین
 مسکین سین، رولبی، کلکشان، زرد ء ہو شام، غمانی موج، بے وسین زند،
 چکانین خیال آزدیں نصیب واہرین زرد، لہمن غم، گواڑگ ہتم۔ ”سید ہاشمی ء
 غزل بقول کریم دشتی“ آگن ہرچ وڑ ء چکا سگ بہ بنت، جوانین غزل گگ
 بنت پنچو پہ معنا، او پنچو پہ زیل وبام۔

سید ہاشمی ء چو میر تقی میر ء تکرار لوز، ء ہم کمال است گتے لوز،
 آئی ء چارین ہمگ ء چودز بسنگین غلام ء قطار ء اوشتاگ انت، ساری ء میر ء
 شعرے پارات۔

عالم عالم، عشق جنوں ہے، دنیا دنیا تہمت ہے

دریا، دریا روتا ہوں میں، صحرا صحرا وحشت ہے

نی سید ہاشمی ء شعراں بگندے :

دل پہ دلدل ء دلوار مکن

دلبر ء دل، دل ء دلدار نہ بیٹ

گم، چہ گمدوست ءِ گم ءِ پر وشت گمان
 کے گوش ایت، گم، گم ءِ گم وار نہ بیت
 بلوچی غزل تہنا کاڈ ءِ غم نہ انت، مئے غزل گشمن شاعر، راج ءِ ماں
 سرداری، بزگری زرداری و غریبی ءِ ٹولیا نی تہا بہر و بانگ ءِ گندیت تو آئی ءِ دل
 پدربیت۔

واجہ عنقا گو شیت :

نیلیت گوں سو اسال لوگ ءِ وتی کدی
 سردار ءِ گس مسیت ہنہان انت پر اس
 مراد ساحر گشیت :

شد نہ روت مے پہ میر ءِ چانگان
 بیا گدائی ءِ کاسگان پرو شین
 بشیر میدارد نیادارن پہ ترن گشیت :

پنڈوک گشے کلین جہان
 دستاں شہارین کئی درء

مئے غزل گشمن شاعر؛ بنی آدم ءِ گون بنی آدم ءِ دوستی ءِ واہگ
 دارانت۔ اے دوستی ءِ بن انسان دوستی بہ بیت (سیادی ودگہ رہند ان تا)

آدمی ذاتِ اے گلہا گیس جہان
بہر مان گبرو مسلمان مہبات

مینگل خان مری

بلوچی غزل گشین شاعرانی غم، عشقِ غم انت۔ امروزِ غم انت، بے
مہر شاعرِ غم، وتی تہر، وتی ڈولِ روان انت، ہر شاعرِ غم، آئیِ چاگردِ
آدینک انت،

عطا شادِ غم، عطاء شزار نہ کنت، آئیِ ابد مانیں زندے "دنت۔
عطا شادِ شہیت :

انبا زمین ترا کہ منی ساہ در بہ ایت

ارواح دنت پدا اشارِ کفن من

عطا شادِ غمِ زیادہ میں شادہ آئیِ غمِ سوز کم کر تک اودوش الحانی
سے مردمِ وتی شہگِ دنگوش کنت، سیدہاشمی غم کنت بے آئیِ غم چرائی
سر بر نہ انت، پنچو کہ مراد سا حرا غم، چہ سا حرا سر بر انت، عطا شاد ساعت
غم کنت، بے جلگیں شالکوٹِ بانورین بازار، زندہ دز گمش حل حلالی و شہیں
ندارہ آئیِ غمِ چیر تریت، غمِ زیادہ میں شادہ غمِ سرِ تر پل بیت، سیدہا
شمی غم کنت غم آئیِ زندہ، گشے بہرے، آئیِ غم، وشمی او جہلیِ اواریں،

زیدے داریت، بے غم "چو ٹہلین جنک ء پچو آئی ء زرد ء مان پتر تگ کہ غم ء
 ابید آئی ء نہ واب کیت، نہ آرام، ہے غم آئی ء ہما چادر انت کہ پہ پسر و شادہ ء
 کدی مان ء پوشیت، کدی بڈے کنت، کدی چیرے نگیجیت۔ اے وش و تہلمیں
 غم ء آئی ء غزل ء را "ساز و سوز" داتہ، سید ہاشمی ء شعر انت۔

زہیروں بیت پر بندال دو سے گال

اگال بے گم بان، پٹان کدیناں

اگان او مان بنت انت، درد ء ارمان

گمانی ہدیں د مبالان سر پیناں

مراد ساحر مہ روعہ داتگیں غمانی دریا ء اوژناگ ء انت۔ غم ء اے کچلی
 و تہلی ء آئی ء را کیم نیں زردیے داتہ بے شکر انت کہ اے کچلی و تہلی مراد ساحر ء
 نصیب بوت انت کہ خد ء آئی ء را ہے او پار ء زکت عشتاتہ مراد ساحر ء مسترین
 صفت آئی ء وفانت مہ رووتی مجیں مور کانی آس ء آئی ء سر ء ججواریت، آئی ء ہد
 مڑائین یلانی دیوان ء ڈلگ چار بخت، بے ساحر چرائی ء عوت ء نہ سندیت و دور
 نہ دنت، مہ روہر ڈول مجاز انت۔ مراد ساحر گیشتر شک و سد کہ انت۔ مراد ساحر
 ء ہے "وت شکی (خود سپردگی) ء پاہاران آئی ء غزلان ء زہیرانی زہمل ء گنج
 ے عشتاتہ۔

مراد ساحر و تب، گوں اے غم و دپ کپتہ غم عیب کئے نہ انت، اگاں
 شاعری و لیکن شاعر پہلو بخت۔ تو آئی و شاعری نمیر ان بوت کنت۔ توری غم
 و شاعر بہ بیت یا شادہ کئے میر تقی میر و شاعری و ما تہلیں غم و اندہ و شاعری
 گشمن، بے آرا خدائے سخن ہم گنگ بیتگ۔ مراد ساحر و غزل و زبان و ش، لوز شیر
 کن چرگ، بلوچی زید و تل و توک و دراز گزینت

مراد ساحر گشیت :

پتینگیں زرد و گر میں پاہاراں
 ایگال پخماں شیپ گرگ لوناں
 ہج وڑ و کم نہ بیت گم و سیاہی
 ماہکان و و ت و چوشیر و کت
 مئے گنوکی و بن تئی مہرانت
 نی و ت و پھک بے میار مکن

مرو چگیں دور و مراد ساحر چون ماریت :

شپ، غم و روج و ڈال انت گڑن و
 زند، شگالانی دپ و انت مرچاں
 زانت پچارہ شکن انت حاکان
 داہبی دور و خدا انت مرچاں

مراد ساحر پرے امروز عدل نہ بندیت امروز آہ کیا وفائے یو تگ :
 زندگی صعب و ساہگ انت سارتیں
 اپنی و ساحر اعتبار مکن
 بلوچی غزل گلشن شاعرانی تہا داں اے ساعت و کریم دشتی و غم،
 جندی غم (ذاتی غم) و وڑ و سرایت (اے غم نہ راجی ایت، نہ عشقی آئی ووش
 نیتکیں دژ منان غم و چیل و کرو داں دور داتہ،
 کریم دشتی شہیت :

من و شالہ محرے ملی کہ بخت ترانے شہدیں
 من و کشتہ وش نیتکاں، گوں شگناں کچلیناں
 اگان دوستان شمشہ، پہ کست گیر کارنت
 اللہ بخت سلامت مے، دژ منان بدیناں
 کریم دشتی پہ وتی دژ منان ہم نیکیں دعا لوہیت (آئی و دژ من یکے
 نہ انت چند انت) اواداکریم و یک جوانین روایت و بُنگیج کر تگ، چد و پیش
 دژ من و نصیب و شاعر و ”بدو دعا“ یو تگ، من و مومن یات کیت کہ آئی و وتی
 عاشقی و ہوگ (رقیب) وتی“ ہلی و سنگت لیختہ، مومن شہیت :
 بے وفائی ہے سرشت اس کی سووہ ہم میں کہاں
 ہم مزاجی کے سبب سے غیر، اپنا ہو گیا

سامنے اس کے نہ کہتے، مگر اب کہتے ہیں
لذت عشق گئی، غیر کے مر جانے سے

اے گپ ء کریم دشتی ء ہے جو رین وش نیتک ہم من انت۔ کہ آئی ء غزل ء
رنگ در سان چہ جتا انت اووتی راہ ء در گجگ ء انت آئی ء غزل ء جہلیں
فکر و خیال، بلوچی زبان، بلوچی دود، بلوچی رسم و رواج ء گرگ ء سر و شاخ
کشان انت، کریم دشتی در اینت :

گوستخت قرن کہ واہگانی ہلکش جنگ

من بے پرس ء پتر ء انگت نشگان

اے شعر ء ہما مردم گشت کنت او ہما مردم ایشی ء شیر کنی ء تام ء
چست کنت کہ آئی ء ہے ہلک، ہے ہدس او ہے پتر ء ندارہ چم ء وت دیستخت
انت۔ دگہ شعر ء :

من ہمک، بیگاہ پیچان بے سوب ء پتر ء

زاناں گوں چیمین گوندوان بندال مازگان

ماسگ یا مازگ، بلوچانی سگ ء پیش داریت۔ پیشین گوئی ء ہتر ء پدر کنت، پتر
بلوچانی رسم ء نشون دنت۔ ماسگ، پتر، او گوندو ء لوزدل ء کار کنت۔ ہر کس
ایشان وانیت وت یک یا تانی دنیائے ء گلانش بیت کریم دشتی ء دو شعر انت :

پدا موسم انت بہار ء، پدا موسم انت خیال ء

تئی مہلبان زہیر ء دل ء قدح ء ہمیناں

مہ تو سین مہبل ء ترانگ و شین ساچان ء ہمراہ انت یامہ تو سین مہبل

ء ترانگ و شین ساچان ے کاریت، گڈا کریم ء دل ء قدح ء زہیر

سر رچنت۔ گٹھے بہار ء موسم انت، خیال ء مولم انت۔ شاعر ء خیالانی ماہ

درورین بانک کندیت، پہ شاعر، گٹھے پل رچنت، اے بانک ء لڈگ ء گٹھے و شین

کوش ء سرکنت۔ اے ساچان پہ شاعر ء چون بہشت نہ بیت۔

تئی کندگانی پل انت، تئی لڈگانی کوش انت

تئی دروشمانی ساچان، من بہشت ء سمبریناں

کریم دشتی ء کہ اے راہ کپتہ اگاں اے وتی راہ ء کوئی مکنت توالم ء یک

روچے کنیت کہ آئی ء غزل بلوچی زبان، بلوچی دود بلوچی رسم و رواج ء مستریں

نشوندار بیت، بے کریم دشتی ء باز کم غزل پرستہ اوسک دیران پر بندیت۔ منی

خیال ء دانکہ غزل و ت حبر مکنت۔ کریم دشتی گون ء نہ جنت، دگہ شعر ء

وتی مٹ و ت انت۔ اے شعر ء یک نوکیں خیال او نوکیں زانت ء دپتر چچ

کرنگ :

تو منی جندے! محبتی ارواحِ طلب

من وتی شوہازے، تنی رندے کہنگان

اے شعر میر تقی میرؔ چو معنا کر تگ :

جو سوچے تک تو وہ مطلوب ہم ہی نکلے میرؔ

خراب پھرتے تھے جس کی طلب میں مدت سے

بلوچی غزل ء اے دور چہ اولی دور ء باز زور اک انت۔ سری دور ء

مردم غزلان گندیت، دل یکیم بیت، بے دومی دور ء مردم اے گت و گمان ء

کپیت کہ اگاں بلوچی غزل ء کشار ان آپ ءے بر سیت تو ایشی ء ہر باندا ت یک

نو کیس متاگ ءے دنت، غزل ء کشار ء آپ دل پہنکیں شر گداری انت و بس

گڈی ء من اے گپ ء جنان کہ بلوچی غزل عثمانی قافلہ وتی راہ ء روان انت،

بے چک ءے پدا انت کہ کدی، بلوچی شر گدارانی بو میا گرین قافلہ در کیت

اوراہ ء جہلگ اور زگان نشاں دنت۔

شاعر و شرگدار

کریم دشتی

پہ من ہے شر ترات من شرگدارے اتاں بے بشیر بیدارے زہر
گرگ کہ من آئیء شعرانء خراب گنگ۔ نوں مناباید انت کہ حبرء بگیشیناں
کہ من چےء بشیر بیدار چے؟ بز اں شاعر چےء شرگدار چے؟

چونائیء خراب گنگء خراب کنگ یک نہ انت۔ خراب گنگء
خراب گشوک پدر بیتء خراب کنگء خراب کنگیں چیز۔ من بشیر بیدارے شعر
خراب گنگ، خراب نہ کنگ چوش بز اں کہ من شعر نہ کرو گنگء دگہ وڈنشتہ
نہ کنگ من دگہ کا گدےء سر انوشته کت کہ بیدارے شعر خراب انت۔ بشیرء
شعرو تی ہندءء کریم دشتیء گشتن وتی ہندء باید ایش انت کہ چارگ بہ بیت کہ
بشیر بیدارے شعر خراب انت اگن کریم دشتیء گشتن،

کریم دشتیء وتی کتاب شرگداریء توکا شرگداری کنگ۔ اے نہ
گنگ کہ شرگداری چپیےء بہاے چنکرگ انت؟ بے عطا شاد ایشیء پدشکالء
گشیت کہ شرگداری وت یک سازیں ازے۔ اردوء لوزانت واجہ آل احمد سرور
گشیت۔

”اگر وہ سطحی فرق کو نظر انداز کر دیں اور غور کریں تو انہیں معلوم ہو جائے کہ تخلیقی ادب کی زندگی کے لیے کتنا ضروری ہے کہ وہ تنقیدوں سے مدد لے“

”بڑی تنقید تخلیقی ادب سے کسی طرح کمتر نہیں ہوتی، بلکہ وہ خود تخلیق ہو جاتی ہے“

بشیر بیدار ء آئی ء سنگت رد انت پہ زہر گرگ ء کہ کریم دشتی ء
بشیر بیدار ء شعر ان ء خراب گشتگ۔ اگن آدلم انت کہ بشیر بیدار ء شعر خراب
نہ انت۔ پہ پادبر مش ء چڑ کہ ء دز تھیت لوگ واھندناں۔
پہ گلاگ ء ایر جنگ ء جانسن ء نکسن گل ء بزٹن بہ بنت کہ آوانی چست
یوگ ء کپگ گلاگ ء ایر جنگ ء سر ء انت۔

چرے دویناں ہر کس ء گوں گیشتر امریکہ ء مردم ہمراہ بہ بنت۔ آ
مستربیت پرچہ کہ یک سیاستدانے ہماوہد ء بزبیت کہ اولس ء کوپگ چیر داتگ
رنگیانی گوات ء منت وار انت۔

شاعر ء لوزانت وت پیسر انت ء اولس ء راکشگ ء شون دیان انت۔
اگن کسے ہمراہ داری نہ کنت نقصان یے وتی انت کہ منزل ء سر نہ بیت۔
عربی ء غربال یا تنقید، لاطینی Parblecret یا انگریزی Criticism ء
لغوی معنا ہرچی بہ بنت بلے عام ادبی اصطلاح ء ردکار مرز لوگ ء انت۔ مہمے وڑا

بلوچی لوزانک ء شرگداری ہم وتی حقیں معناء کار مردنہ بوگ ء انت۔ آل احمد سرور ء اے گشتن ء پد ابوان ات۔

”اگر وہ سطحی فرق کو نظر انداز کر دیں اور غور کریں تو انہیں معلوم ہو جائے کہ تخلیقی ادب کی زندگی کے لیے کتنا ضروری ہے کہ وہ تنقیدوں سے مدد لے“ یا ”بڑی تنقید تخلیقی ادب سے کسی طرح کمتر نہیں، بلکہ وہ خود تخلیق ہو جاتی ہے“

وہدیکہ من اے گشت کہ شرگداری ء رامے لوزانک ء ردیں معنا دیگ بو تگ۔ منا پہ وتی ہے گپ ء راست کنگ ء اے پشدارگی انت کہ شرگداری ء لوزانکی اصطلاح ء معنار دانت۔

عطا شاد ء اے گپ کہ ”شرگداری وت سازیں از مے“ ء معنا ایش انت کہ شرگداری، شاعری، آزمانک ء کسمانک ء وڑیں از مے۔ انچو آل احمد سرور ء گشتن وت سازیں ازم، چہ شرگداری ء مدت بزوریت یا ایش کہ شرگداری چہ وت سازیں ازم ء کمتر نہ انت۔

اداوت سازیں ازم ء راگوں شرگداری ء انچو ہوار ء توار کنگ بو تگ

کہ گیشینگ نہ بنت۔ غالب ء گشتہ کہ ۰

کچھ خیال آیا تھا وحشت کا کہ صحر اجل گیا

حالی گھیت :

یہ ان نیچرل ہے کیونکہ وحشت کے خیال سے صحرا کا جلنا ممکن نہیں“

پداگھیت کہ من (حالی) غالب ء شعر ء سر اشر گداری کنگ۔ اے ہما
مثال انت کہ یکے یکے گو کے ء باروا بگھیت کہ ایشی ء شامفت ء گلات ء
اشترے ء ہمگادست ء شمار بدنت کہ چریشی ء شر ترانت۔

البت حالی ء اے شعر کہ ۔

کھولی ہے حالی نے دکاں سب سے الگ

اگن چہ غالب ء شعر ء جوان تر بوتیں، گڑاگنگ بوت کت کہ حالی ء
شعر غالب ء شعر ء شر گداری انت۔ دومی گپ ایش کہ شعر ء بنیات، بنیاد م ء
اندری مارگ، درد، ارمان ء اومان انت۔ شعر ء کچ ء کیل تنگ ء سنگ ساز ء
سر ء انت۔ تنقید یا شر گداری شاعری ء راچے کمک دات کنت۔ شعر ء سنگ ء
ساز پد ر کنت۔ کہ شر گداری ء بہرے نہ انت۔ شاعری ء بہرے۔

شر گداری ء جوانیں مثال مئے گور ء است انت، چو کہ انجیل
مقدس ء شر گداری قران مجید انت، حافظ ء شر گداری اقبال انت۔ ڈاکٹر
فرائیڈ ء کارل مارکس ء گل خان نصیر ء شر گداری عطا شاد انت۔

اگن مولانا حالی ءِ را (حالی ءِ ردانک ءِ) غالب ءِ شرگدار ءِ کریم دشتی
ءِ اعطاشاد ءِ شرگدار منگ مہ بیت۔

پرچہ ابن کثیر ءِ مولانا مودودی ءِ را قرآن مجید ءِ شرگدار منگ مہ
بیت! اگن قرآن مجید چہ تفسیر کنو کاں کمک زرت کنت بزاں شاعر چہ
شرگدار کمک زرت کنت۔

مطلب اے کشات کہ شرگداری ءِ ازم ءِ فہمگ ءِ کمک دنت،
ازم ءِ سازگ ءِ کمک دات نہ کنت۔ اے مثال ءِ جرات کہ یک ملا ہے شیخ
سعدی ءِ کتاب ءِ وانیت ءِ وتی شاگردان ءِ وانگ ءِ کمک دنت بلے شیخ سعدی ءِ را
چہ کمک دات کنت؟ گلستان ءِ معناہانت کہ سعدی ءِ دل ءِ بو تگ انت۔ اے
دگہ وانوک اشان ءِ وتی فہم ءِ کچ ءِ معنا کنت۔ یک شرگدارے آزمائک ءِ
کسمائک ءِ بار و کتابے نوشتہ بخت۔ چرائی ءِ ایو کا آزمائک ءِ کسمائک ءِ وانوک فائدہ
گپت کنت، نوشتہ کنوک ہم ہیچ فائدہ گپت نہ کنت۔ اے لوزائکی اھواکاری انت
لوزائک نہ انت۔

بزاں ایش کہ شاعری ءِ اصلی شرگدار شاعری انت، ہمے وڑ آزمائک ءِ
کسمائک ءِ شرگدار آزمائک ءِ کسمائک انت۔

شاعری مے شاعری

عطا شاد

”شاہر“ شعر پر بندیت (نہ جنت نہ گشیت)

”وازی“ واژنت

”سروک“ گشتانک دنت

”جار چین“ جار جنت ہے ڈول ء ردانکار۔

(نثر) ردانک نبشتہ کنت

پنچو کہ شاعر وازی سروک، جار چین اور ردانکار جتا جتا میں کس انت۔
 ہے ڈول ء شعر واز، گشتانک جار اور دانک دگہ دگہ چچی انت۔ چو بزاں
 چریشان ہر کس ء یک واڑے است۔ ہر کس کہ وتی واڑاشت۔ اود ہی ء واڑے
 شت۔ گڈان چہ یکے سلامت بیت۔ شاعر واز بخت۔ وازی گشتانک بدنت (۔
 ادا گشتانک ء قبل سروک ء گشتانک انت کہ ایچ واز ء جتا انت) سروک اگن
 جار بخت۔ او جار چین اگن ردانک نبشتہ بخت گڈاشاعر شاعر نہ مانیت۔ وازی
 جوڑ بیت۔ وازی وازی نہ بیت۔ سروک مان کیت ہے وڈے جار چین و ردانکار ایچ
 وتی راہ ء بے راہ بنت۔

چونائی ء اے کلاں گوں وت کمیں کمیں سیالی دی است بے ہر کسی پٹ
جتانت۔ ہر کس ء راوتی راہ ورہند است۔ چومبو تیں۔ تہ اے جتائیں نام نہ
منہ، تہ اے جتاجتائیں تہر (صنف) نہ اوشتانت۔

نوں یکے اچ ماپر سیت یا یکے چیزے مئے دیم ء وانیت۔ نوں ماراپول
کنت اے چہ؟ شعر ایت؟ واز ایت؟ جار ایت؟ گشتانک ایت یا ردانک ایت؟
گڈا اے پسہ چہ بیت۔ یا ہمے ٹوک ء من چوش گشیں، شعر واز، جار، گشتانک ء
ماچون ہجہ کاران؟ یحبرے من ء موہ دیئے کہ من شیر ء بارو ء چی سے دنیا ء
زبان کو اس اولوز انتانی درین گپتاران سر اہجنین۔

ڈکڑ جانسن گشیت :-

”شعر ہمز یلیں (منفع) ردانک ء کہ گون عقل و خیال ء مہر

(صداقت) ء حبر ال پہ شادہ مان دنت“

کارلج مس وتی (Biographia Litaria) ء تہا نوشتہ کنت۔

”شعر ردانک ء ہما تہر انت کہ گون سائنس ء دیم پہ دیم انت او

آئی کار شادہ انت راستی نہ انت۔“

لارڈ میکالے، وتی نوشتانک (Essay on Milton) ء تہا نوشتہ کنت۔

”شعر لوزانی ہماوڈے کار بندگ انت کہ خیال ء ہر پنت۔ ہر کارے

کہ بت کار، (مصور) پہ رنگ ء کمک ء کنت شاعر پہ لوظان کنت“

ہزلٹ HAZZLET وتی نوشتانک (Poetry in general) ءِ تہا گشیت۔
 ”شعر یک چہے یا کارے ءِ بو کیس (Natural) اثر انت۔ کہ پہ
 وتی شررنگی کہ لہز (Emotious) و حیا لال پہ انا گت (Unconsiously)
 جلگینت۔ او گوے جلگمگ ءِ ہمد پی آئی سہرا کنگ ءِ بر زبر او ایر آر ءِ ودی کنت۔
 شیلے ناموریں شاعر گشیت :

”شعر ءِ خیال زوان انت“

ورڈزور تھ گشیت :-

”شعر بنی آدم او بو تن ءِ (Nature) آدینک او دل ءِ گیشتمیں لہزانی
 سرر چک انت۔“

شاعری زند ءِ شرگداری انت (Criticism on life) (Study
 of Poetry) تہا تھو آرنلڈ گشیت۔

”شعر گشنت شرین خیال ءِ

”کار لائل گشیت“ شاعری گوں سر حال ءِ ہمد پیں زبان ءِ یا بحر ءِ تہا پر
 زمسملیں شنیانی پہ خیال و لہز، درازگا زاو سکین دیگ انت۔“

لارڈ بارن، ”شاعری خیال ءِ پاہار انت۔ اگن نہ زمین جنب بیت۔“

ابن سینا در انت کہ :-

شعر ء قبل راستی ء پہ راستو کائی (direct) پٹ و پول نہ انت، هو
خیال آئی راستی مان زمان بیت۔ انچو کہ آبنی آدم ء شادہ ووشی بدنت (اداشادہ ء
مانا غم ء حتی ہم یو کنت)

غلام علی آزاد بلگرامی ”خزانہ عامرہ“ ء تما شعر ء بارو ء کشیت کہ شعر
ہما پر بے گئی گال انت، کہ ہمزیل انت او پہ زانت نوشتہ بوت۔
(منی جند ء اے و پجار اصل نہ وڈیت)

مولانا شبلی، ”شعر العجم“ ء تما چو گوشتہ کہ ہر لہڑے کہ پہ لوز سہرا بہ بیت۔ ما
آئی شعر کشون۔“

مازاناں پنچو کہ شعر ء بارو ء اے کلیں پجاروتی ہند ء ردنہ انت۔ بمے ڈول ء کمیں
کمیں اچ یک دگر ء جتا ہم استنت۔ دگہ جہراں بل۔ اے گیا تہ ما پہ شری
پہماں کہ اے کلیں پچار کہ کلیں دنیا ء متگیں کو اسانی (لوزانک ء) خیال انت۔
مارا چونہ پر امت کہ ماسعر، واز گشتانک او جاور و دانک ء ہجہ میاران۔ یا شعر ء واز
بجشاں او واز ء جاراو ہے ڈول ء دہمی۔

ہو یک جہرے من بے خیال بو توں گشگا کہ شعر ء بارو ء اے جہر کس
ء نہ کر تگ کہ شعر ردو ہند ء لپہ ء یا ما اے جہر ء چوش گوشت کنان۔ کہ شعر پہ
ردو ہند یا ہمزیلی و ہمدی (قافیہ ردیف) الی انت (بوت کنت، بوت نہ کنت ہم)

جوان! پنچو کہ ساری ء گوشتگ کہ وازو شعر اود ہی چیزاں وت من
 وت ء سیالی و است بلے ہر کسی جتا پٹ انت۔ ہمیتا چوش بوت کہ یک شعرے
 مردم ء سرانچو کار بخت کہ مردم گوش بگپیت۔ بز ان چوشی مارا چارگ لویت
 کہ اے جبر کنگ چونی ء بوتہ پہ شعر ء وڈ ء (شعر ء گوشتگم پچارانی تھا) یا پہ واز ء
 میدان ء، ہے ڈول ء گشتانک و جار ہم ہمزیل او ہر دو ت کنت بلے گڈاں اے
 گشتانک و جار ء وڈ شعر ء وڈ بوت نہ کنت۔ اگن پہ شعرے وڈ گنگ نہ بوتگ۔

ہے پیم ء ردانک ء بزور ”ردانک (نثر) ء مانا بز اں یک جبرے پنچو
 کنگ کہ ہر کس بزانت کہ چہ گوشت ردانکار وتی جبر ء پہ بے ریادور واد بے زور
 و سر منائنت کنت یا نہ اگن ہو۔ گڈا آئی ء ردانک گوشت۔ اے ٹوک کلٹن
 بروک گوشتہ، ایشی ء، مثال آئی ء فرانس ء ردانک کار پاسکل او یونان ء افلاطون
 (PLATO) داسخت۔ پرچہ کہ اے ہر دوک وتی ردانک ء اچ گشتانک ء یا
 شعر ء جتا زانت۔ او جتائے کنت ہے وڈ ء بازیں لوزانت ہے گپ ء جنت۔
 کہ گشتانک ء وڈ ء اگن ردانک بہ بیت گڈا ردانک زیان بیت دیم ء ماوت زاناں۔
 تنی و ہدی من ہر جبرے کہ کر تگ پہ وتی قبل ء گشینگ ء آج ہے ہند اپیلہ
 بیت، اود کہ زیات مثال پکار نہ بیت۔

ماگن وتی شاعری ء پنچ ء پچاران (ہرچی کہ مارا دست کپتہ جلال
 خان ء دور و نوبت ء جنگی شعر بہ بنت یا چاکر و گوہرام ء حانی و شہ مرید،

نبی برگ و گراناز پر بند بہ ہنت۔ جام و عزت او مست و گال بہ ہنت کہ قمبر
 و آکلین دور و کھلین دور و شاعری بجمدیت۔ او مرو چنیں شاعری و چاریت
 مردم و دل جہلمگ و کپیت کسے است کہ اے بندان بخشیت۔

چا کر اگن آزمان و پدگ بندے

ڈھاڈری جنپاں پہ سرازیرے

ہارو میران و پہ گدار گندے (میر گرام)

یا

حانی ترا شاہ و سرانت

اچ ماسری و جنڈ مکن

مارا پہ نیم چمی مچار

دل کو تلی چے نہ انت

مہر پہ بہا گپت نہ بیت (شہ مرید)

انکلیں لال و دیسگان

انکلیں و دیرگیں بناں

من دیسگو گریگ دل و

گریگ دل و تا بانگو و

دل گوں خیالاں گوں مہکپ
 پہ سچن ۽ لبہیں غماں ! (جام)

کونج قطاراں مئے دل ۽ درمان نہ بہت
 مئے دل ۽ درمان سمل ۽ وشیں کندگ انت (مست)
 دگہ چندی ہنچیں جگر بندیں شعر کہ دل ۽ بہر بہر کنت۔ منی خیال انت کہ
 مئے شاعری ۽ زوال ہمیشاوت کہ یکے ۽ مئے شاعران درد نیست من
 دلاں۔ دہمی شاعران شعر مہمگ ۽ بدل ۽ واز کنگ او چار جنگ بنا کر تگ اے
 زوال ایچ ملا فاضل او ملا قاسم، ملا بہادر او دہمی ہے ملایانی زانت کاری ۽ سوب
 ۽ اہمگ چو نائی ۽ اے واجہ کاران ہر جگہ کہ واز نہ کر تگ سکیں شریں
 شاعری کر تگ۔ منی خیال ۽ ملا قاسم اولی بلوچ شاعر انت کہ آئی فلسونی
 (فلسیانہ) خیال من شاعری ۽ نشان داتگ ۔

غم خیالے او عاشقی چاڑے
 اے دگہ شغل او آدگہ کارے

اے لڑ ۽ درانگاز کنوک بے شک کہ بے مئیں شاعرے ہے وڈ ۽ فاضل ہر
 وہدے کہ چہ ایچ واز دت ۽ چڈا نینت۔ گنڈا کیجھ ۽ چو پر ہدیت ۔
 استیں ویاپیں تر و نکل گندم گو تگنیں گر کی تل

ناں! ناں! اے حبر ء کے نہ نیت کہ شاعری ایوک ء گل رنگیں اتارک او
 روہیں (شفق رنگ) رک ء ٹوک نہ انت۔ بے بے نانی او درتہ پچی ء وازو جار ہم نہ
 انت۔ استیں و پیا مین ترنگل ء او گندم گو نگیں گر کی تل ء عشوک (فاضل)
 چوش ہم کشیت۔

عاقلاں سساکتت کہ کشگ جہاں سرے

لو اے بند ء مٹ ء ہزاراں شاعر درتہ پچی و بے نانی ء وازو جار
 (شعر نہ) گشت نہ کنان۔

مے اے دور ء شاعرانی ملا بوگ پہ مے شاعری ء زوال آورت
 عربی فارسی ردوبند ترکیب) شبین و چہر (تشبیہ او استعارہ) او دری زبانانی لونطانی
 کار بندگ ء مزن شانی ء او وازو پنت دیگ و گشتانک و جار جنگ پہ مے شاعری ء
 دردناکیں دورے آورت۔ مروچی مے شاعرانی انچیں شعر ہم است کہ فارسی و
 اردو زیات انت او بلوچی کم انت۔ یاوانہ انت۔ چونائی ء ما پہ شان عثمان کہ بلوچی
 مے وتی شہدیں زبان انت۔ بے گالاں فارسی ء عثمان، شعر ان اردو ء پرہدان
 اے زبان ء بودناکی کنگ نہ انت۔ گارو زبان کنگ انت۔ زبان ء عاقبت ء تہار کنگ
 انت تن دہ سالہ دگہ اگن اے گال ہمانت (مشکل انت) گڈا کس نہ زانت کہ
 بلوچی شاعری ے ہم است یا بلوچی زبان ء ہم بو تہ شاعری، واز، گشتانک، رودانک او
 جار جتائیں جتائیں چیان او ما اگن لونان کہ ما شعر پرہداں گڈا شعر ء بزناں۔

شہ مرید و داستان

ء

سیم و خیال

عطا شاد

زانت و دو چمگ انت۔ یکے گندگ و دومی مارگ پنخش کہ قدرت و بنی آدم و
 راگوں و دی بوگ و جتا جتا میں پہ زند و، گوہر جھسات۔ ہے سیم و زانت و کج
 و کیل گوں ہر کس و جتا جتا انت۔ پداشاعری و عمل و مستریں چمگ زانت
 انت۔ او زانت جتا میں ساہگاں گوں کارکنگ، کارگرگ شاعری و درجگ و
 و دینیت۔ و گیشننت کنت گندگ و مارگ و ابید اچ دنیا و، دور و تواریخ و تجربت
 و تی زانت و لیکو و گجگ او آئی و تی رنگ و آرگ شاعری و اچ کسانی و پہ مرنی و
 سیم سراں بارت۔ شاہ مرید و سر جمیں شاعری و وانگ و پھمگ و رند ما آئی
 شاعری و پہ سیم و خیال و در شان و سہ مزنین و نڈ و بہر کرت کنان۔

یک :- شاہ و شاعری و اندر و ”مر“ یا عشق

دو :- شاہ و شاعری و، چاگرد

س :- شاہ مرید و شاعری و، زند

بزاں شاہ مرید ء شاعری، عشق یا مہر، زندا اوچاگرد ء ءوتی جند ء ہج
 (Approach) ءء داریت۔ عشق ہرچی ء ءوتی شاعری ء سر حال بستہ، بلے
 شاہ مرید ء شاعری ء سیم و حیا لان عشق باز کم شاعرانی سیم حیا لاں گوں ہمدپ و
 برابریوت کنت۔ مستریں جہر ایش انت کہ شاہوت عشق ء مارتہ۔ او آئی عشق
 بلوچی چاگرد ء یوتہ، او اے چاگرد ء زند ء یہ ءوتی یک ہجے۔

بزاں اے رنگ ء شاہ ء شاعری ء سیم و حیا لیک بستگیں چاگردے
 درانگا ز ء کنت گوں اے بسگی ء آئی شاعری ء پکری ردوم ہر رنگ ء آزات یوتہ
 استنت۔ او ما بلوچی شاعری ء ہج دور ء چہ شاہ ء مستریں شاعرے نہ گنداں کہ
 آئی سیم و حیا ل، سرجمی ء، عشق زندو چاگرد ء، درشان مگرت بخت، اے ہند
 ء مثال دیگ پکار نہ انت۔ بلوچی شاعری ء ہر دانوک اے جہر ء سئی وزا ہنکار
 انت۔ او پہ شاعری وت ہے شاہ و حانی ء داستان بلوچ و بلوچستان پہلہیں راجی،
 توارنجی وزند ء سرجمیں پہناتے ء درانگا ز انت۔

عشق ء بارو اشاہ ء ہج ایش انت کہ آئی سیالی گوں بدن ء نہ انت گوں
 ارواح ء انت اوراجی قدرانی سنبھا لگ و دارگ عشق ء مستریں شان انت۔ آ
 زانت کہ آ اگاں بلوٹیت، تہ حانی پہ زبان ء دگرے یوت نہ کنت۔ آ لوٹو کیس
 ڈومب، ء زبان ء گو تک کنت بلے آ، ءوتی عمد ء پیش دیم کاریت پرچہ کہ آ عشق

ء ارواحی سیالی ے زانت۔ اواج بدن ۽ جتائی عشق ۽ نزکی دور نہ بیت۔ ہمیشا آ
 وتی زبان ۽ جان ۽ رگ رگ وہند ۽ ہفتاد ۽ ہفت داگ دنت۔ شہر و کلاتاں یلہ
 دنت بے راجی دود ۽ راہنہاں بر جاداریت آ زانت ہمیشا گشیت۔

حانی ترا شاہ ۽ سرانت

انچ ماسری ۽ جھنڈ مکن

مارا پہ نیم چمی مچار

دل کو تلی چئی ۽ نہ انت

مہر پہ بہا گیت نہ بیت

عشق ۽ ازلی بے قیمتی ۽ سہرا نگ ۽ رند آ انچ زند ۽ وت ۽ رانہ گشیت،

پرچہ کہ آئی ۽ نزکی گوں زمینی ساہ دارے ۽ انت گوں بنی آدمے ۽، گوں

حانی ۽ دومی ہندے ۽ گشیت،

حانی من ۽ تیراں مجن

شلمیں نہاں ماں ڈوبرا

اے رنگ منی ساہ نہ روت

موژین دل ۽ نہ ایسے رضا

زیر نہ وتی جود ۽ جغ ۽

رآخ و دو گو شیں خجمر ء
 لمی مرید ء ماں کش ء
 ہر دو کشاں پار گوزیت
 حوں پہ ہلکاں رشنت
 پاکش شار ء پلو ء

حانی شہ ماہ ء شر ترانت
 ماہ ء غبارے ماں دپ ء

یا

عاشق ء جتائی ء جوزہ و مارگ ء سہرا کنگ ء پہ شاہ ء اے نوک

ترا تلمیں گفتار

پہ تئی لوڑانی پدا گیباں بو تگاں
 پاداں نعل بستہ پہ ڈگارال در کگاں
 پتھاں حوں بستہ پہ شپانی یے وایاں

وہدیکہ اچ مکھ ء سی سال ء جتائی شاہ ء زرد ء نہ ترہین انت۔ او پدا

دیم وتی ملک ء دوار ء رہادگ بیت ء پدا ر سیت، اے دور ء حانی ء سہراہرچی کہ

لوزیت اوہانی ہرچہ کہ ماریت۔ آئی شاہ باز پہ پکائی پہ ازمانگری ظاہر کنت۔ حانی ء
 دریائے کزننگ و شاہ ء بوجی ء سوار بوگ و آہگ..... او بوجی ء آہگ، چوش
 کہ اپنے ماں میدان، او ایند کہ چندی گپ، شاعری ء سیم و حیلانی مزنی ء پیش
 وارنت۔ ہے ڈول ء شاہ ء حانی ء درگہ رسگ ء..... مولد ء کالی سراپ زانگ
 شاہ ء چمانی حانی ء درال سگ بوگ، او پدا..... حانی ء زبان ء،

شہہ ء من ء ہجارتہ
 من دے گمانی پرتگاں
 گواراں من ء لوغ ء بریت
 مرشیں جان ء دراہ نیاں
 لحمیں تے ء کہتگاں

ہے رنگ ء، دگہ چندی مثال اچ شاہ ء شاعری ء دیگ بیت کہ
 شرگد ارانی، اے ٹوک ء مان زمانی انت۔ کہ شاہ ء شاعر ء سیم و حیل ایوک ء
 یک شعری تواریخ ء شرتریں درونت نہ انت۔ پہ او کیرا شاعری ء پورئیں،
 سبقت انت۔ پہ شاعری ء راہ نشان و چیرت انت۔ شاہ ء شاعری ء چہال ء آخری
 سرائیش انت۔

دانکو کہ دو۔ ء دست مہ گپت
 داں گورگیں گل ء مبارت

وتی کاغذیں رکھاں مدنت
 عشقِ گنوک دراہ نہ بنت
 گوں حَنّی جڑیں موردانگ آں
 دست گوں زوا دو تھہوواں
 لیٹاں ما آھند ء کفاں
 حانو تنی کل ء دف ء
 صوب ء کہ بیا انت دزگماز

اچ تو ہے پول کنت
 کہ ننگریں شے کئے چیتہ
 شاہ پہ شفانی پترغاں
 ما پہ میاراں پلتہ
 میر چاکر ء بور ء جتہ

اے سرجمیں بند ء اشکنگ ء رنداے دوپہ کہ شاہ ء شاعری ء جنگ
 بیت و ت ردبیت۔ کہ شاہ ء شاعری ء حیاں و سیم خدو تچگ و اچ زند ء گستائی و
 دوری ء سہرا کنت اے ہنداے ٹوک ء دے سہرا کنت کہ شاہ ء شاعری ء

گوں چاگرداءِ گوں دتی نزدیک گورء چنکس یکی است اوگوں دتی تاریخ و روایات
 چنکس سیالی داریت، زیبائی و شررنگی و برزین خیال و سمسران درشان ء، شاہ
 مرید ء شاعری ء، بہر کہ آ، اچ مٹہ پہ درہندس کپوت، حامل ء نشانیاں
 گشیت۔ اے جنیں بند شاعری ء برز خیالی ء یک انچیں نکرے کہ دنیا ء چ
 شاعری ء بدل نیست۔

یک دومی ہندے

دوست شہ گل ء تاجک ترس
 تاجک ترس و گراں مہذبیں
 گراں مہذب و سنگیں پریں
 پادلعل او جان تی جوہریں
 حانی شہ شیر ء شرترانت
 شیر ء کف و گجے پرانت

مزار

محمد یوسف گھنٹی

بلوچی ء مزار اوگانی ء امزارہ شیر ء گوشت او ایش گمان ء سگری
 تمن ء گالوارے بیت، سگری ء سگایا ساکایا ساگادی ام گوشت۔ اے تمن ء دیا
 نک ماں البرز ء کوہستان بند داشت او سن ۳۲۶ ق م ء رند ڈلیا ء سردار آسک یا
 ار سک ء اود ء پاورت یا پارود ء کلات ء وتی جتائی ء جار جت او آسکانی کمول ء بیج
 بوت۔ آسکانی کہ او ان ء پارسی ء آسکانی گوشت۔ ۲۳۹ ق م ء بگر تن سن
 ۳۲ ق م ء بہ ایران و توران، ترکستان تن شام و عراق ء باد شاہی کرتنت۔
 انچو کہ بلوچی ء ارس ماں پارسی ء اشک بیت اے وڑ ء ار سکانی یا آسکانی ماں پارسی
 ء آسکانی بوت۔

ڈلیا اصل ء پنی ء نکے ات۔ پنی اصل ء ساک ء نکے ات۔
 سن ۲۰ ق م ء مگوں رنگیں یا نچو مانچو ایشان ء پہ زابلستان ء پلو ء تپلا
 نک دانتنت۔ او زابلستان پدا ایشانی نام ء ساکانستان، سکستان پدا اسگستان
 بوت۔ سن ۲۶ ق م ء عرب نبشتہ کار ایشی ء راجستان نمشتہ کر مچنت۔
 و گوشت۔ سلجوق یا سلاجی یا ساجق ترک وتی لچک ء ایشی ء سیدستان

گوشت۔ انچو کہ مروچی ہم ترک مسجد ء میت گشت او 'ج' ساقط بیت،
 ایران ء نوکیں تاریخ زانت و پٹ و پول کنوک اے گپ ء تپاک بنت۔ کہ
 سیستان او بستان اصل ء ساکا استان بنت۔ دھمی او یازد ہی قرن ء بازیں
 تاریخاں ایش سگستان و سیکستان بنت (بجند فرہنگ نفیسی تاک ۳ او فرہنگ
 قاری تاک ۲)

گپ گوئڈ بزاں چو کہ پاری ء (آمدن بر سر مطلب) ایش کہ مزار یک
 ناہارے ء نام بنت او اے نسبت ء بلوچانی کرد گل یا سگری تمنے ء ام مزاری
 گوشت او مزاری ماں رود راکی بلوچستان ء ابید پنجاب و سندھ ء پلو ء دی بند
 دارنت۔ کڑدے بلوچانی نام دی مزار بنت چوش کہ میر مزار خان یا مزار خان۔
 شاہنامہ فردوسی ء فرہنگ چاپ تہران ۱۳۳۱ء شمسی ء سگری ء بابت ء
 گوئٹک بو تہ کہ سگری یا سگادی اصل ء دلایا ء نکلے ات او ایش آریا
 اتنت۔ کہ خوارزم ء بند داشتنت۔ او پدا کپنسن بزاں کا پی ء زر ء گوڑ و گیگاں
 آہنت۔ ایران ء شہنشاہ ء ایشان ء جت و تاچیننت۔ او اچ ایشاں کڑدے نکانی
 نام ناہارانی نام اتنت۔ چوش کہ مزار دگرک و تورہ یا تولہ تولگ، ایشانی بند
 جاہان ء تنگا گرکاں زمیں او توران زمین دی گوشت۔ زانکہ اے مناسبت ء
 سوب انت کہ بلوچی شاعری ء مزار ء نام سک بازکار مرزکنگ بو تہ دومی ایش کہ

مزار روت ماں بلوچی ءیک دلاوریں ناہارے زانگ بیت و آئی تیاری و
 دلاوری سک مہشور سنت۔ ہمیشکامے کہنیں شاعر ایں ایشراگیشترو تی گالانی تھا
 اے معنای تشبیہ واستعارہ ء ڈول ء کار بست۔ ایں ایشی ابید بلوچی ءیک بتے کہ آ
 دی گمان ءیک کہنیں شاعرے ء گالے بوت کنت۔ تن روتج مروتج مہلوک ء
 زوان ء سر ء انت چوش کہ :

گزن ء گوں مزار ء میٹینگ

ریحان رندا اور امین لاشاری ء مہشوریں اسپ تاچی کہ رندا لاشار ء
 میانچی ء سی (۳۰) سالی جنگ و مڑائی ء بُنی سوب بوت۔ اے اسپ تاچی ء
 کھ ءیک کہنیں شاعرے و تی گالاں بیان کنت۔ وریحان ء اسپ ء چوش گوں
 مزار ء تشبیہ دنت :

اژپدا رنداں دروہ کتہ بازی

گوستہ ریحان ء سیاہ مزار تازی

نلی ء جنگ ء ہر دیں چاکر خان گوں و تی زحم جنیں رنداں ایں
 لاشاریانی دست ء پرورش وارت او گوہرام لاشاری و تی سوب ء گل ء چاکر ء را
 شگان جنت و گوئشیت من تراچونین پروشے دات۔ بے چاکر گوہرام ء اے
 شگان ء پسو ء شیرے ششیت تہ و تی گالانی لاف ء و تی ترند و زور مندیں ہجگاں

گوں مزاری ہجگاں تشبیہ دنت و گونشیت :

داں تنی بالاداء صحاوی ء

اژ منی چانپولاں مزاری ء

یک تی ہندے ء ہجار ولد پیر و شاہ وتی شیرے ء ماں مزار ء نام ء یک

اجہیں وڑے ء اشعارہ ء ڈول کار مرزکت :

چاریں تھوں سرحد ء مزار یوریں

بستہ گوں نیشیں لیزوے پینڈیں

یلیں بالاج گورگیج کہ سجیں عمرے گوں وتی حونی واراں پہ جنگ و

کوش ء تیر بوت۔ بالاج ء اے جنگ و چوپانی سوب ات کہ آء ہر وھد چو شیر و

پنگ ء چسپاں دشیوارات زانکہ اے سوب ات کہ بالاج گورگیج وتی چسپانی او

شیواری ء گوں مزار ء شیواری ء اے ڈول ء تشبیہ دنت۔

دل چو جواب ء داں من ء

بالاج مزار استے زگیں

حمل کلمتی او شیر ء مڑائی ماں بلوچاں سک محشور انٹ۔ وھد یکہ

حمل پہ وتی دوستدار ء نیاد ء روت تہ اے روء آء پند ء دراجی و دوری ء باروء

گوں وتی بور ء گالوار بیت۔ گڈاں بور ء تیزی ء مزار ء تیزی گونشیت۔

گور مزار سنت او نیامہ ء گرو سنت

من جن ء پیگاں ماں رواں بیتاں

بلے نیام راہ ء حمل گوں شیر ء دچار کپیت۔ اے دمان ء حمل پھک
ایوک ات۔ اگن آئی ء جھینگ بلو ٹتیں تہ گوں آسانی ء وتی راہے چپ دات
کرت۔ مگہ پر بلوچ مرد ء جھنگ یک زنڈے عیب ایت او حمل دی یک بلوچ
بے ات۔ حمل شیر ء ہکل کنت او وتی جاو ء تیراں شیر ء سر ء ایر دنت و
گو کشیت :

آں کہ منی سیاہ ماری جگ ء کا تکاں

کل مزار ء مں سینگ ء داستاں

حیدر بالا چانی وتی شیر و گالانی تہا مام وتی راج ء تنگودرو شمن چچان ء
ہمت و بہادری ء ست ء دنت۔ و تو ار اش پر جنت۔ اے رنگ یک شیرے ء
ماں آء وتی راج ء ورتاھاں ء مزاری اوبادگ گو کشیت اے ڈول ء گالوار بیت۔

بیات او سالونک درو شمن چچاں

او مزاری کیدھریں ہوتاں

مٹھارند وتی یک شیرے ء گالانی تہا مزاری تمں ء بارو ء اے گو کشیت :

تمناں سبلیں در ستیں مزاری

حساباں لیکھواں لک کہاری

مزاری و بر ہوی آنی نیامجی ءیک جے ءحال ءشاعر دنت۔ او مزاری

تمن ء بہادری و سر مچاری ء شیر ء بہادری گوئشیت :

گھوڑوے زڑتہ مزار ء

قادو گلا تھی زوار ء

مزاری تمن ء نک بٹی اولنڈ ء میانجی ءشاعرے یک جے ء کھ ء

کنت۔ و بٹی ہانی دلاوری ءحال ءاے وڑدنت۔

گندوں ما بٹی مزار ء

لشکراں رستھ ڈگار ء

یک تی ہندے ءشاعر آوانی بہادری ءحال ءاے رنگ ءدنت۔

مزار گول نام و توار ء

در کہاں ڈنیں ڈگار ء

حارین بگٹی و تی یک شیرے ءماں دریشک و زرکانی تمنانی نیامجی ء

جنگ ءحال ءدنت، او سر مچاریں زرکانیان ء مزار ء گلڈ کشیت و آوانی بہادری ء

سپت ء چوش کنت :

جو مزاراں بھیرا کاڑتاں زرکاں پوترواں

پنچو بنگلانی میر جمال خان لغاری ء مرک ء سر اگو نشیگمیں وتی شیر ء تما

آئی مزن سپت و سنا ء کنت او آراے ڈول ء پہ آئی بہادری ء نازینیت :

جمال خاں صورائے مشریں چوٹی ء مزار

صدر اں شبا شیمیں تئی سونائیں چتر ء

ملا پازل وتی یک شیرے ء تما ہوتانی بہادری ء سپت ء کنت او اوج

بہادری ء سوب ء آواں ء گول زبریں وڑے ء مزارانی اولاد او پشید گو نشیت :

ہوت اگن کمین انت مزارانی پشید انت

من کنک گراں جا بہیم نوحانی لدینت

مزاری کاد بلوچی ء سک مہشور انت، چوناکاد بلوچی بُرگ، گڈگیا

کہ سندگ ءراگو نشنت۔ چوش کہ زحم و سگار ء کادیا کچک اودگہ ناہار ء ورگ و

دپ جنگ ءرادی کاد کنگ گو نشنت، ہمیشکا ملا پازل وتی یک شیرے ء تما زحم ء

ٹپ جنگ ءراے ڈولی ء پیش داریت :

گڈگ و گاڈینگ مزار کاد ء

جسگ و جو کینگ نظر شاد ء

ہدیں ملا عبدالرحمن میر واڑی جنگ، پتنگ اسپ اوزحم ۽ ستاء کنت تہ وتی اے
شیر ۽ تما پتنگ ۽ جگر سندیں توار ۽ گوں مزار ۽ بھینا کیس نہر دگ ۽ چوش تشبیہ
دنت۔

مزار بھیں پتنگ رعدی گرنندی

اچ آئی دہشت ۽ کسے نہ نندی

ملک دینار میر واڑی جنگ ۽ بھیک ونہ و شیں ساعتاں ورنہانی

سر مچاری، دلاوری اوتاریانی ہل وھپ ۽ گندیت گداں اے ڈول گو کشیت :

وھدیکہ جبتیں ہزار

جنگ ۽ جش ولہدی مزار

عبدالکریم ساجدی ۽ اگل وھشک ۽ جیردھ، گروکش اوھت و تکرار ۽ حال

ماں بلوچی ڈیہہ ۽ چاریں کنڈاں پرشتہ، ہشک شاعر ۽ رادو ستدار ۽ نیادانی و شیں

ترانگ ۽ پرینیت اوپہ دوستدار ۽ چار کل ۽ روگ ۽ سکین ۽ دنت۔ بے اگن شاعر

۽ موجیں دل ۽ لہزاں جنت و ایرمات کنگ ۽ جمد ۽ کنت۔ سیکھ چوش میت شاعر

اچ وتی ہشک ۽ بے سریں سو جاں دگہ ڈک و ویلے ۽ گوچی میت۔ اے درگت

۽ شاعر گو کشیت، چوں اگل ۽ من اچ نیام رہ ۽ بیرہ دات و تن یور ۽ بند جاہ ۽

آورت ادا شاعر وتی یور ۽ تیزی ۽ گوں مزار ۽ تیزی ۽ چوش تشبیہ دنت :

آرتہ تن نزدیک مزار گوازے

آسکو بندوک ات پھاسازے

ملا ابراہیم وتی یک شیرے ءماں وتی چند ءراگوں مزارانی اولاداں

چوں یک گوئشیت :

براہیم اولاد دنت مزارانی

رپنگ بر سیل ء شکارانی

رحم علی مری انگریز و مریانی نیامچی ء یک جگے ء حال ء دنت۔ و مریانی

سر مچاری ء گوں مزار ء تشبیہ دنت و گوئشیت :

گوئشیت شیر محمد زوران ء

مزاری رپتہ در پپان ء

ملا ولی محمد میر و اڑی گوک پروش ء جنگ ء بارو ء میر بلوچ خان

نوشیروانی ء بہادری ء ستاء کنت و زحم جنین نوشیروانی ء راجوں یک مزارے

لیکیت :

پہ کافرین کفار ء قتل ء مسل حیدر رحمت

دل مزاری ء وتی اچ ہر مراد ء سمحت

یک دم کہ جاگے شاعر ہے جنگِ سرِ مچاریں ورنہاہانی دلاوری ءِ او
بہادری ءِ بے مٹیں حال ءِ چوشِ دسنت :

پر گزب گازی نشنت شہ پسندیں نر مزار

انچ چماشیری بروتاں زھر کاقتن پیداوار

برز ءِ چمے چنتے شاعرانی گالاں سر اہیت کہ بلوچ شاعران گیشتر وتی

راج ءِ ورنہاہانی زیاتیں بہادری و سر مچاری ءِ رامدام گوں مزار ءِ بے مٹ ویدرو

ریں بہادری ءِ یک زانتہ۔ او یک اش لیختہ چیا کہ مزار و پلنگ اے ہر دو کیس انجین

ناہار سنت کہ ایشانی بہادری او بھیم گوئشگ نہ لوئیت۔ ہے سوب ءِ کہنیں شاعری

ءِ مزار پہ وڑوڑیں تشبیہ واستعارہاں کارہندگ بوتہ۔

نود

صدیق آزاد

آاستمان و راج کہ من دنیا ہا زندگ لیگک بیت یک ادب کے داریت،
آادب وتی و ہدے اوزمان سہرا کنوک اوزندے سرزانت، ہج ادب اچ وتی چپ
وچاگردا اودور وباری ء جتایت نہ کنت۔

ہمیرنگ بلوچی شاعری انت۔ بلوچ شاعر و تارازندگ لیخت، پہ زندو
زندگیناں وتی گالاں پرہدیت چہ انسان ء زندا و آنہی روج روزینی گذرو طلبان
سر پدانت اوزانت کہ انسان ء راجی زندے ماڑی گول ماس قدرت اوشہ
پوریات ء سہنیت۔

قدرت ء ہماگک انسان و بنی آدم ء ہماگک قدرت۔ بے انگت
بہادر ء دست ء زحم ہج گرگ نہ بیت، قدرت ء ہماگیں زحم جن و ہدے کہ
الحان کنت تہ بایدانت کہ آیو کالے وڈاگشکایت کہ اے ممکن مناس تنی وش
زیمریں چارپاسی لولی آل رود نیگیں لال اوگراں و این ہج ء و تاراگول زحماں سر
ساکتہ، اوبلوچی مزن میاریں بازیں لہیں بری آسکو، تنی سیر مرادیں جود، تنی

نیم شپہی نیادانی کوئی پہ ڈیسہ وراج نام ء قربان پیٹنگ۔ نی وتی درباڈی اوکنل و
والی آن بند اووتی ارساں گوں جو دے بلوچی میارے پلو پیک کن۔ اونوک گالیں
نوک گالیں چورہ تئی عاریضین پت من جنگ ء پڑا سگارانی آماج بیت تراے
مستاگ گوں وتی قوم وراج امر ادبات۔

بلے ایوک بلوچ شاعر اے حیرانہ گو شیت۔ بلوچ شاعر ء نزیک ء
سومری ء رک اوز جمانی جگر برین رح یک چی اے دو نام انت۔ کجانی کا گدیں
رکانی شراہی تنگ ء خون دے گلگل کنائیت۔

دوستی او مہر، لچ و میار اوز حم و مرک گوں یک دو ہی چو آپ و شیر اوار
انت۔ او بلوچ شاعر اچ وتی شاعری ء اے آپ و شیر ء اواریں چمگ ء در چنت۔
ز جمانی تیزیں رحانی ساہگ ء مہر ء پھل گمریت تہ سیسی و قولی مہر ء
گمر تگمیں پھل ء اچ وتی حوناں آپ دینت بلے زحم جن بہادر یں براہند گانی
بورانی سر مہ پداء لتار آل او جنگانی پڑے دھنز او لشکرے پادانی پاد آتھمیں ج
مہرے نازر کیں پھلانی چندی تاکاں دھنز یں و کوردیم او مجال روکت، من اے
گرودار اں بلوچی شاعری ء چہ کج ء بچ گلہ نیست بلکہ راج تاہتھمیں راہ و رہند اں
کہ من دو تئی ایس دلانی نیام ء زحم ء گٹ و گڑیو کیں کوہ ایرکت، تہ ہے

بے وسی اوزار ہانی ناگلاں کنت۔ اوپہ اے رنگلیں حال و پیرہاں انچیں شبین و چہر
پولت کہ آزار ہانی تنفی ایں دلاں سٹہرینت کت بخت۔

اے احوالان بلوچی شاعری چہ ماتیں قدرت ء نزیک کتہ، او قدرتی
شبین و چہر اولبظ اوار کتہ ولدی کتہ ہی سو ب انت کہ بلوچ شاعر دائم وتی ء
پاہارانی کسگ ء برے گون بانگواہ ء ان بوئیں سمین ء تران ء انت تہ برے ہیگاہ ء
زری کوشاں برے کچی کراگیں لڈگ آنہیا مہلنج ء گیر اپرنیت۔ تہ برے
کپوت ء دشیں زیر بشاری سیاہیں جہر آنہیا کج ء ملگورانی یات ء دینت تہ برف
بر مشیں جہر کج ء گسیدیں دنستانی۔

گروک ء شہم ء گندت تہ مائیں سومری ء ماہیں دیم اوکا گدیں رکانی
یات کپت اولوز بندت تہ برے سومری ء کلبھاں کارنت او برے پہ قاصدی
رونت نی ماوشامبیا انت چارین کہ من بلوچی شاعری نوداں چہ بہر است۔ بلوچ
ورنامن جنگانی پڑا ایر کپتہ۔ ڈژ مناں کلہ دیم دنت۔ اے گلہانی قاصد نودانت۔

نوداں شاکہ رعیت گوران ء

پیغاماں بریت جورین آل

لڈو لڈو کنو نزیک ہیا

نزیک ہیا پرے دعویا

مٹ گجوں یلیں ورنہاں

باریں کہ خدا چون کنت

جنگاں کئی دپء حونین کنت

مال و ملک کئی بہر اہنت

سوبء گوں کیا گون کنت؟

نتھامس جنگء انت، آنجیے دل گیریں یات سمکء بے قرار کتہ،

مارانء کوہء لمبء استینء سر کشیت اونود ساہیل کنت :

اچ مجال استینء سر کشیت

برز شہ مارانء کمیں کوہء

کہہر گئے نتھاء سرے پاگ ان

گرد گئے نتھاء توپکء گوانک ان

اوپد اگون نوداں در اینت :

تانی نوداں گوں شاعر ضاں

لانڈوشانکء ینگ ات فرض ان

شا شہیدانی زیارتء نیت

یک دے مونگاژد کن ات تر مپاں

ثنا زباد بوئیں : جمہیراں بلت
 اچ سینائی گلگل و ہلان
 درکپیت سالونک دروشمین نتھا
 وہدی کہ سسک ۽ سالونک دروشمین نتھا درکپیت تہ :
 گال و بولی بیت گوں تانہی نوداں
 پر کئی منتاں منامینے
 شاکئی چم ۽ گر پیگمیں ارس ۽
 تہ نود پودینت :

اے جو ب داتہ تانہی نوداں
 سسک ۽ منتاں تراہیناں
 سسک ۽ چم ۽ گر پیگمیں ارس اں
 ماجن ۽ ویراں گونگ ۽ دیسنگ
 پر توے نتھا ۽ گنوک پتہ
 رنگ ۽ چو آسانی پراں پتہ

میردو ستیں مں مغلانی ہدی خانہ ۽ یک شپ ۽ وتی ماہیں سومری ۽
 واب ۽ گندیت کہ آہیے آسکی دیدگاں حون پیگ ان اوکا گدیں رکاں انی ہسنگ تہ

دوستیں پہ زیمہرانی شیفکال وتی سومری ءِ جونا کیس پہماں سیرمگ کنت، آنہیے
چلیں جیگ ءِ پہ وتی وشیں گالاں زعفران درنریت۔ آنہیے بد تگیں سرارندیت
اوسومری ءِ بانوری سنبھینیت۔

نوداں گوربتت کونارو

دشت ودا من ءِ منگوچر

سنی ءِ نگور ہنویس

ہسا و ہزار مسکھیں

سومری ءِ دزگوہار و جیری آل اچ آئی پول کت کہ :

پرچی کنل ات کوردیم انت

سہریں ماک ات نیلین انت

بیک ات ہمبویس دنزین انت

چمات کدہیں ار سین انت

سکات کاگدیں ائی انت

دیوانگیں شہ مرید ءِ دلہانی پری حانی مں چاکر ءِ کوٹ و ماڑیاں اووش

زیدیں باگ و بلچہ آل سیل و سواد ءِ انت۔ کہ نود ہمدنت، چاکر ءِ ماڑی پر

آئیہدی خانہ جوڑبت اووش ءِ گیر آنہیا بے تاہر کنت۔ درائنت :

نوداں شنزنگ بیگاھی

کوشاں کشتگ بانگواھی

برزس چاکرے ماڑیء

دل بریس زہیروں نیلنت

کپتاں ترانگاں شے ءگاں

اوپد انوداں گوں منت وزاری کنت :

نوداں گوں شامنتاں

بیات اچ زراں سورنیاں

گوارت مکہ ء درہندا

کہ اداشہ مرید ونگاں

اوس مکہ ء درہندا شہ مرید ء آزر دیں دلاہن نودپہ تاہیرا نیلنت۔

آپہ گنوکی الحان کنت :

نوداں دلی دروہے کتہ

گپتس مناں مں بیدہاں

میش منی لوحیں کماں

دست ءرباب گوں چیرواں

بچا رگيس شه مرید.....

گنوک انت گنوکى گال کنت۔ گھیت :

نودشنزنت چه مہوئیں ہیکال

اچ گل ء نوک گواپیں سرا بواں

اے واگنوکیں شه مریدات۔ بے بلوچی شاعری ء چشمیں گنوک باز

ودى کتہ۔ اچ آیاں یکى ء نودانى سبکیں شنزگ داب گجھت :

دوشی میں نودانى سبکیں مورشنزنگال

مے سر ء پاگے منینگ گوں جاڑیں شیشگال

مں زباد بوء چندنین زینا کہتگال

پہ وتی دوست ء شکلیں داب ء رفتگال

کوہ چراگ ات۔ مال دار پہ مال چارینی ء برے یک ہندیات۔ تہ برے

دگہ گرے آزمزیل مہپر ء میریں پت ء سبزین ڈاچی دنزگات۔ بے نصیب

عاشق زانت کہ بانداز مزیل مہپر چداڑیت۔ پہ زمزیل مہپر ء روگ ء کوتا

کنانینگ چار کہ چون کنت :

پیر پیراں برسر پیراں

کوش و نودانى متت نیراں

شاگ مٹھات وگوزمہ رنہینات

سرکنات سرحدی لواری ترندی

مہیل ۽ تیلان ۽ پھینات

ایدگیس آہگاں بیورینات

اگن کوش و نود پچارگیس عاشق ۽ حبرا مینیت تہ الماز مزیل مہیری نہ

لڈیت۔ لوزشزنت تہ ملافاضل سیل ۽ درکیت اوذتی دردانگ ۽ گندییت :

موسکی ترہوراں آلم چو حیمہ زدی

آگمد گواریں کرباشزانت دزدی

پر تماشائی رفتگاں سیلان ندی

ماچراغ جاڑیں شانتگنت گل پیتہ ودی

اوبرے نودپہ قاصدی سرگرت ۔

سرکنت احوالاں زری نوداں

سارت ووش گامیں دلبریں کوشان

یاکہ : قاصدی سرگرت زری نوداں

چو سہیل ۽ سیاہ و ویرانوں

یا: سلام گون انت نوداں زریان

علیکم کھر باداں ساوڑیاں

اوبرے مہلنخ و دروتاں کارنت۔ چوکہ :

دوشی من شپ و گڈپاس و

دریہہ کر تگول اچ و اب و

نوداں گول دُنیں زرگوات و

نیلین آزماں شاراتہ

مہلنخ و دروت اش گون انت

برے مہلنخ و چمانی ترو نگلیں ارس انت چوکہ شے مرید گھیت :

نود شزنت حانی و ارس انت ترو نگلین

اے لڑیں نوک آپ حانی و پھلیں کندگ انت

یا
اے منی ارس تی شہنگلین و نود انت

منی افارتی لڑی کیں زرد و اومان

پے نور محمد بمپشتی دگہ پیم گھیت :

مزوچی توذ سحر گاہؑ
 مجو بندنت انا گاہؑ
 رونت اچ قمرؑ دریاہا
 شلنت اچ حکم اللہؑ
 پری من گوات گرؑ ساہؑ
 نقاب و بر قہاں مینت
 ذہیں بیکان شجعت

بلوچی شاعر ہمی وڑیں حالات او گذرانی بزیں ساہگاں زندؑ تارؑ
 ٹیجناں گوں وتی فکر او برانی وش زیمیریں گالاں الحال کنناں چہ وت گڈین لبط
 استعارہ او تشبیہاں بے حاجت دیماروان انت۔ ہر چند کہ دیماروت گوں
 قدرتؑ نزیک تر بو ان بیت۔

کئے منی گہگیر میں سراگڈیت

صورت خان مری

ہے برانی گہگیر میں بلوچ انہ یہ پلوے جنگ ء نوا شمس پڑا گنڈو بنو غیس
 گری مزار ء تر ڈھانہ ، کو ڈال جناں چو بھامی چیلک بستغیں نپتی پیلو شاں گوزیث
 تا ہماں ساگی ایس سیاہ دلین بلوچ روہو بستغیں زمستانی نیم شفی زار ہاں یک پشتی
 تلادر پو خیس دل سے پہ وتی دنانی بانک ء ہیل انت۔ پٹی شاخین گوانزغ ء
 بلوئیں اروئین چکانین کہ روش سرا بے پتی پلجغا گندیت تاں آنہی ء ہوناں ائی
 بستغیں کوہیں دل ہل بیت و مومی ء رشیت ،، شصت و شش مزد کشیں بالاج
 روشے سر کپچی کیت ۔

چھاں اول گنداں شینگل ء

وہا ء رواں روش ء سرا

تاڈ کوخ بن ء بستغیں جیہر تلاریں دلسراں چیرنت اوچراں ترمننت۔
 ہے ڈولا نیلیں کنباں واچڑی وزڑیں کرا ئیاں جلاو جنو خیں درلا مکیں بانک جیڈی
 امسراں چو آپ بندیں بھامی روشے ٹیٹلی کرامغاں کلیت تا کس اے گوشت

محنت کہ گندیم گونگیں گر کی تل و استین و پاپین ترونگل ایس جن روشے سر
 زورین ، سگ وانیں بورء گوں بلوچی شیش ہتھیاراں بول چلمبی ، سینگارہ
 چوٹ بروت و برنگل ریشیں ورتاں یاں دیم ، بانٹری ای ترک پوڑاں چک چنیں
 شینہی ماں رشیت۔ بلوچ جاہے جنڈو بستغیں گودیاں او ار چومڑو گیشلوواں لہدیں
 درنگ ء پانغ چمانی چکا ایر کتوں بارچ بر اھندغ ء بے وختی مرک ء خلیل انت تا
 ہما ساعت ء ترونگیں ارسانی ولاڑیں بانک و زربانزریں گودی ء دزگپو آجوتی ہ
 ٹپی تر اس کٹغیں آسکو ء کوہ گٹیں گراں پٹ ویدہاں ہوشام جٹغیں اٹی میں رکھ ،
 نال بستغیں تلٹغیں پانواں لگھڑو جھولوی ء لوہغائیت ، میں کہ پلت کیت و

مین نلت۔ باریں کسے دست ء ڈور اجنت و دیماہیت۔

کئے منی ساٹھی گڑدان ء گڈیت

من حریوی دروازغ ء ٹھگیت

ہواد پرچہ نہ گوشے کہ

آں مزن چیریں رند مناں سجاں

چاکر وایرانی زریاں زنڈیں

بلے میں کہ وت بلوچ مز گہگیر بیت تا گڈ ”چاکر ء ساڑتیں سامنی پانیں“

گوشو خیں منت و توروانی بلوچ دیم پہ دیکی مستیں لیزوی ہڈکیاں بند بیٹ۔

بلاں کہ سردارے مہوئی زراضی
 آل بنات و دادناں بہد کن
 بارغیں بور ء مہ بشکائی
 رن نویث لاشاردی بلوچ برات انت

او انہ ایمان سیوت بیٹہ تا زحم چھاپاں نہ جھٹھ ، ہندی ایس لڑانی
 زوریں دہ وٹ جھووانی لاف ء دی ہندادٹ و پدا اے دی تا استنت کہ چر غمو
 ڈیہانی سواد جوانین ، بلے پہ مست ء کہ بے پر یہہ و متالہ اٹ ، ناہے وختے سیلہ
 و سوادی ترانغال پریننت ۔

سہوی شکارے رپتغال
 پر کوہ بنے مں گوستغال
 ہند کہ من لعل ء دیستغال
 گر بیخ دلا داواد ہے
 انثرزی وھونی گر بیخغال

اے شکارانی تو یہیں کوال واژہ مرید انت ؟ باور ایبارنت ساگی ایس
 مرید انت کہ بازاریمانیں براہند غی دے لے پوہ کنت ۔
 گالے مرید دیوانغا
 او شریں با وامنی

گل چاکر انت میں شہہ یہاں

من دی بدیں مزدے نہاں

(انہ) آں گوں ہزاراں چڑی

من گوں وٹی ہمزادغاں

راست انت برانی مرید کہ آں ہزاراں چڑیہ تاتی ہمزادغانی آسرانا

ہے۔ تی گہرگیں برانی دیما آچے انت ۛ

سئی آں کہ میریں چاکرے

شہک ۛ سولیں پسغے

رندے قویہیں واژہے

(دی) شہہ ایں مرید مٹ نہے

ہو کہ تمنی و براتی یک بزیلوانی انتر تکلیں گیہلیں و رناں چم جنغیں تراں

کنغیں زریان ۛ۔ دگ ۛ اول و سول ۛ نہ گندیت بلے بوچ ۛ دانا قویہیں واژہ وختے

گر بندیت تا تراں کنغیں سگ و انغیں ترندیں زریانی درکاں دات ۛ

تہ بلیر و ۛ گوڑا بکتے

تہ رندے ۛ لاشار نوے

نود بندغ اے گندیت مہاروے مروشی سردار دارغی نہ انت۔ ڈھینگا

ایرمانی کشیت و ہالینی ایں دلی حال ۛ دات ۛ

رندے نیاں لاشارنیاں

اشن رند مٹری پید آلتاں

لولی نڈی ء واقعاں

(کہ) ردشے تا پکر چا کر ء

(سردار) ہماں روش مردشی آخفا

رندانی ناھیں بن دا تھیں آتی آس ء برات وبراہند غی متکھیں گوجلوئیں

گوہرام اے اش کنت تاہر آہی ہڈاں آس لغذیت

تہ گول سفیدیں ڈڈو ء

ڈونمبی سینگار تے و تا

گپنت برات برہ چا کر ء

گیشتریں تئی پیریں پت ء

لیا و تماہ و براتی توروانی یہ ہڈے نیں کہ کے ریشان و دستا باڑت

تادغہ کے بلکن ٹسلا کنت بریں بلوچ پھلیت۔۔

آں روش ترایات ء نیاں

من ڈیوانغ ء رتخ ء سرا

گلی و بیوہ شیخ زنیں

(کہ) ترکاں پہ ہڈی بستغاں

ہیت بہاں تک مستغنی

گوان پانڈہ پونڈیں لیروال

دائع امیریں چاکرء

پہ اشارء لجانی بنیا

دانکو دفء ریزء دیئے

میر چاکرء نامء گرنے

بلکن نوذہندغء مائی گورء شیرانی او یا مائی لئیاد تمائے ات کہ چو شمس

ولدے داٹھی۔ سیر تمائیں قوالانی پالو نہیں بازو ویشیغیں مستیں کائیغری پونشغیاں

کہ کلیت تال کالاشہ لانگوکنت ۛ

گوش دیئے او کنڈیں مریدو

او مریدو بانگوء حالان

بانگوء حالان او بازخیالان

دروغ موونت چاکر نوادیں

دروغ موونت کہ دروغی موئے

دروغا شہ و نتال درابنت

ونخے قویہیں واثرہانی دیما تاش کشیں کہ دراہیں سل زونڈ کونڈیء

بھڑ اناروش بے ایداتاھکل ہورانت کہ ۛ

ہزارا غمہ جو اٹھنے کے

ادباں اٹھ جو اٹھنے کے

ہیار و ملک ء سر اوجھد

پہ سے براں حامی بیبی

آموژنی پاداں چک

تھویں ہزار نیں چک چین بخت یا پیشکائی اگر جو رو تہلی ء دل سے

ساڑانی کشغ یا گڈ رحم علی کارنت۔۔

منیں سلاماں خیر نثر ادینتاں

منیں وٹ ء کائے نہ کایاں تنی ولدی

بنا نزی کیتش کچھی

بشاریں گاجر وچی

ورنت چاہاں ولبلتاں

کناں وٹی مزدوم ء چٹیا

اے بڑزی چچی ء پچار من شاعری گالاں وٹ مس وٹی راجی او تمنی تانز

وتیلا تک بک بڑیلوئے گوٹھیں حدیثے ات بلوچاں من وٹ وٹی شاعری گالاں

بے چپ چوٹی سرائی بے روریائی گوشتغاں، ہمے ساگی ایس ڈولاروش روزینی

زند، داث وگپت ء حدیث انت، اے سیالی گھسو، داث وگپت، راجی زند ء ہید

دی سملیں قولیانی کوڑائی، مہلخانی دزوہان دی ہے ڈولا ڈسنت تڑیں آں بلوچ
برنگل ایشیں ورنایت یا پڑ چلوانی سومری۔

ایذا مردم ڈالا سومریانی نام گرغایک ٹو کے کیت کہ بلکن اے چوں پیش
کنت؟؟ بلوچیں ذایفغانی نام چوں سہرائی گرے پیش۔

نیں گڈماراے پیرا منعی بیٹ یا گڈاے نام گپتغیں سومری سیم وھیالی

نام انت، ناہے

ہانی گوشت دردانغیں

تئی گٹیں سرورڈیں کنال

دشتارغء نامء سرا

پہ درکغال باہ داتقال

یا

بیر بیبزی گال آتکہ

گوڑ تو منتاں سوزیں مرگ

جٹھے سورکن، ایذا مند

منی قولی سرگپت گوخاں باڑت

چکی وہا ویراں ویء

حانی بیبزی، اتہ سیم ہیالی نام نہ انت، جانی پائی نام گپتغیں بانک انت

تاں گڈہاں ونختے شتر بندی بیدشہ ایشی غچ نیشت ات کہ :

کے منی گہگیزیں سرء گڈیت

پچار چرتیوں وتی ساگی ایس ہندا آتکہ ، کہ کے منی گہگیزیں سرا

گڈیت ، بلوچ اوبلوچ شاعر ہرچی گڈیت ، زانت اودلائے کیتی آئی ء گو شیت

تڑس تانیست انت ، ہرکے ء چچی ء کنگنی انت ، بخت ایشی ء کے دروغ کنت :

کے وتی جوانیں شے آں

لوع ء املیں مڑدماں

بشکیت وپیڈکس ء ندات

بلے بلوچیں مرید ء تہلی زانت کہ ہانی ء پیساریں دلادی چے انت۔

بلے زور نہ انت ، دلائے آس ء پوہ تات ، پریشا گو شیت۔ :

ہانی منا تیراں مجن

شلیں نہاں من ڈورا

پہ ہے رنگسا ہوں نہ روت پکغیں پڑز ء آس ء بے ساہیں اثر گیری

چڑکے دی ڈسے داکیت و ودھاناروت۔ نیں تڑیں ہمے پڑز ء شہ دتار نکوداغ ء

دیئے ، پکغیں تیاریں ملکے ء آس ء مان دہارے یا توس ء گار کئے۔ لوہانز ء کنت و

عمومز چو اپنارے بشارانی
 کہ راہک ۽ ریسین اینت کشارانی
 عومر ۽ دُوہ کئی بے عقلی پڑز؟ آس ماندہ روخ ۽؟ نہیں
 گڈ بلوچ بانگ ۽ ژادی ہش کن۔

شہ تی کارو پیشمال کتنے
 میں عیو کتنے مندے جن ۽ جو دے
 آس بن گپتغیں زانت کہ تاں ہند لوہانتر انت بے گڈ دی من نہ
 لوٹت تاواثرہ ۽.....

من تی لوغ ۽ چتر ۽ گوپتاں
 پکغیں بوزاں ستغیں جان ۽ آس کہ دالغزیت تا گڈ بلوچ آنسی درمان ۽
 دی زانت، بے وختے بلوچی شد کہ دیما کیت تا چڑاڈ سیت و حال ۽ دات کہ۔

عقل ات چو کلی ۽ چلو نہیں

من شفا نکانی کو فغ ۽ دولیں

ہر من وختا پادغ ات ہشکیں

عقل ات ژامر گو ۽ گورینتہ

اے حال وڑس ژاز حمانی زوریں رہاں دی تکائنت بے لاف سیرھ

ہاسکاری کتغیں کارانی عاقبت راست یا پے دروغ:

مارا پہ دروہتانی کتی ادا

من زہر نواڑ تو بڑ جتہ ہندی

ڈھل عادات مہلجہ کرائی

نزانہیں ہاسکاری و چوشیں شزا..... و پدا

مکھیں ماتہ پہ جھیراواں بستہ

مان عودہات لاف شوئے ڈڈھات

(کہ) شواں حاضر میں یاراں کنت ادا

تاں تراز حے مں سرا سائیت

برات کفغ یارانی اولائنت

راست تاگو شیت بلوچہ قول انت کہ

نیں پہ ساہ عا مادتغہ بہائے

نیم شفی زارہاں ٹیلغ، گو ذوہامی او پدا اول نجھی او چوشیں کارے کہ

من دستے نزانہی در نزانوں

اوشاہ ہجوعہ پارغہ جتوں

کے عٹھہ داٹ نہ خنٹ؟ بے آنہی ع کہ بے بہائیں ساہے گون بیٹ

تاکے تما کہنی، پدا ڈپو خیں دل دی عجبیں و سوساں کاریت

البت کہ دیروء دوستی ء کٹی نو خیں
 یا دست من مالی لیکوے بندیں
 یا لاغرو کنگھالیں کیت کونشیں
 یا زردمں برائی میڑوے وھش انت

دیریں دھروانی بانک ء باند انت کہ اللہ اللہ کتیں کہ نوں

موجھائنت۔ بے دومی پلوادی بلوچ بانکے لئیانے کہ ایرمانیں دلے بگوشی۔

زردمں برائی میڑوے رنجبات

لاغرو کنگھالیں کیت کونشیں

دیروء دوستی ء ورات مارے

دست شہ مالی لیکھوے بندبات

بے پلوادی بلوچ ورناد لادست ء ایرکنت کہ۔

وت خدا سہی انت کہ داشتغال زوراں

حدیثانی اے پچارتات پچاری وختے نشتنیں کنجیں جنکانی دف ء کپتو

جاہے پہ شغانانی پلوابندے جنیاغانت تاوختے وت مس وتی برائی مچی آل کھڑو پتو

سیالی گھسو، آپتی بک بریلودژ منی تاڑو تیلانک دی بیغاث۔ بے دورو عمد اے

کلاں شہ بے تماو سرگوز کشہ گام گیر پئی پو نشانہ یک تراھکھہ ء ساسار غادست وانی

سرین آئے بڑے کہ لوائی کھڑو پیش۔

سیوی گھوڑوی گڑداں باث

دریں گوہر غ ہر جاں باث

گوہرام زادو جہاں بے جاہ باث

نمین گورباث و نمیں گنداوہ

ژاہفت صد بنگویں ورنایاں

(کہ) پانغش پہ گھیوی بستاں

بورگوں بے لغاماں تا تکاں

آنہاں شہ نشان یکے نے

تیغاں چڑتغت ہندیاں

زجمانی رہاں زبریناں

کل مں گوہر مں مرکان انت

تڑیں گوہر ہر جان بنت یا موچی آ جنک آ پارندی دروہانی بے اے راستے کہ

وش اتنت عمدی دور بلو چانی

سبز اتنت تل و سنج اتنت تازی

کرد اتنت مولائی دف آ شہجو

چاکر تئی ہاں مں گوہر مں چرتنت

سکس سیدہ دلین پٹا اے زانت کہ آنہی سکی ءبرات کشی ووت مس وتی
 پیوانہ وختے گہگیریں مہرا گڈت نخت تاوختے کیت آنہی چک ءبے وسی برو
 میدہاں چونوہ ءتالیت ۛ

(کہ) دوراں بلوچ و ہلیغنت

چاکرو گوہرام پہ ووت ء

ہوتاں پہ لاف سیرہ ء

پیل گوں ہرواں تاتکاں

ترکاں منی برات بنگویں

ژلبامی سرا ایر گیرہ تعال

ٹھی تالیت، گلامی لباہ کنت بلے دل ء ٹوک ء دی گجھ نخت، زانت کہ

اے مے لاف سیرہ ات تا پرچہ لکینتی آنہی دل زانت کہ جواں چے اوڈھلا

چے۔۔ گونخی وزہر ءبر کا ینت، بلے گڈوی ناسی چکے نہ ینت زانت کہ ۛ

آسے من لد ء ماں داشتوں

شست و شش بلوچوں کشتوں

یک پلوے اندہ دورانی دے ہلیغنتیں پشومانیں بلوچ اے نیت کہ

شت و شش بلوچ برات کشتو و تار بے میار کٹوں تا آزانت و سہی زانتہ اے دی

گو شیت ۛ

پہ بلوچی ء چک لیلہاں

زال پہ جاموٹی گالا نینت

ایزادی ٹوک نہ چحیت گہگیریں سرء شاعر آئہاں فشک میچی یک پہ یک

ء ڈسیت۔ ڈوبارت چھاں، زرینان انت عاریفیں پٹاں حکم جاری مداحیں پولیس و

ناظریں ماہدیں کایاں تو، دورء پہ رشیفی درے بلاہ زیران عاریفیں پس زرغا

بشتیناں دی جوان ات بلے۔

آل نریں ماؤغ کتغاں چپرواں پہ برا

گڑ تو صاحبووی کاختاں جہلا من سندھ بنا

نوکری بازانت پہ ہما کلئیں سر دارگلا

ایذا کیٹ و پیراوت کٹیٹ و جیٹ بلے پیرا گوڈنت دی ماگندوں چوں

جاہے وٹ گہگیریں بلوچ دوپازی جٹو نریانی کلوواں دیغانینت۔ ونخے آل زالاں سرا

کر موخیں سومری ء رنگ ء کیٹ۔۔ تا جاہے بے لسانیں سیر تمانیں

شاعرے بلے است انت بلوچ۔ ہرچی دیٹ، زانت، سسی کت، دلا گو شیت ہو

دومی ٹوک نے۔

بانک سیمک

صورت خان مری

موتک یک مخلوق شاعری ۛ او من موتیکان ہر کس ۛ ونڈ اوارانت
 پر ماد ۛ مروشی میں روش ۛ گھن ان ۛ اُش کنان ۛ پیداغون کہ آوآنی دہ بلوچیں
 ذایفغ کہ وتی جو دآنی موتیکان سَری آنی پلوآن کہ ہندنت او چو کوچی دلہر بنت ، تہ
 آل کوچی نہ کرام انت بلکن سیمک ۛ گالان گوں وتی کد میں چمانی ارسان ریشان
 او پریاتاں دارانت ۔ سیر او شادہ ۛ شاعری مخلوق شاعری ہمحر ڈکھ نہ انت ۔
 چو کہ ظہیرانی شاعری او گڈ د ۛ وہی سندھو ۛ کہ وتی آوانمی پیر ۛ گیدی ۛ ڈکھ او
 پیر ایت ۔ تابانک بلوچی ۛ ہوآں سر سری میں شاعر انت ۔ کہ دال مروشی آہنی
 گال گیدی بلوچ ذایفغانی گال او موتک انت ۔ ملی ملی سیمک دی چڑوپہ انزسانی
 ریشغ او موتیکانی گوشغ ۛ پیدا پیغنت ۔ پر گزر ضرور لاچار ۛ کنت ۔ صدانی
 صد سال گوستہ نی دہ بلوچستان ۛ ہے بے ساہ ایس اونہ جُردو خیں تپنخمن ریخان
 بانک ۛ ظہیرانی گال م وتی ڈوبر ۛ پیڑھی دا پیڑھی آل داشتودا مارا

مروشی..... داتغت۔ ہے ساگی ایس کوہ و بتلنگ رنج اپٹ آل صدانی صد
 سالان پیش گوں سر گواتاں بانک سیمک او میر نتھا ۽ سیر ۽ ہلو لیا اژد۔ چڑو پہ
 چھاں نہ دیتغت بلکن گون بالو چیناں در لیس ۽ اش دہ کتغت اے سنگ دلیس او
 بر آہنغیں کوھاں نین کہ گوں ہواں ہلوآں بر ش کندتہ او نہ کہ بانک سیمک ۽
 ڈکھاں پھنیشغ ۽ کر شک داتی کوژو ۽ جوریں پیالو ہر کس ۽ پہ لا چاری وتی
 رکھاں دارغی بنت میر نتھا او سیمک ۽ ہلو لیلر اوانی پند سدرہ کنتہ بر آتی او تمنی
 زوریں ذہمانی شدی ایس زھاں نتھا اش سیمک ۽ پہ ہو ستہ کشتہ جتہ۔ ناتر سیں
 آزمان ۽ وتی تاریخ ۽ ڈولا بر ش کندتہ۔ گل زمین ۽ نتھا من وتی لاف ۽ جاہ داتو پہ
 وڈائی پونشتی کہ ہلو او لیلر اوانی پیر ۽ نیں پہ ہو ہو منی لاف ۽ انت۔ اے حدیثانی
 قصو جہتہ اے دہ انسانی و تاریخ ۽ د مہانی ڈولا یک دمبے کہ من لوڈہتہ وخت ختہ
 ز نمبان ۽ ہلو چستان ۽ حشک دلیس کوہ گٹ گوں سر گواتاں شتغت گیسو سریں
 اودھر زتہ جینین بانک سیمک ۽ انزساں گنداں ۽ وسڈکی آل اش کناں ۽ بانک
 بلوچی ذانیغ ات۔ آہنی ۽ وتی دل ۽ زہیر چڑو ترو نکلیں انرس کتو من وتی
 دھر زتہ جینیں دوہر آگار کفنت۔ زماغ ۽ انسان انت۔ لندو او شاک ۽ بز گل
 ایس ورنایاں پہ سیمک ۽ دست دراہی ۽ سریں بستہ نوآنکہ کنزراں سیمک گوں مادہ
 دوستی کنت۔ ہر ورنائے ۽ وتار ۽ گوں بلوچی ششیں ہتھیاراں سنگھارت او بریں

یوراں زوآری ء شہ کلانی ڈیمالا نگھوٹ۔ ژاگورے دیرویں ہرغیں رانڈھوآں
 بانک ریضنت اور ژء مینت۔ کہ ژء دیروء ورنایاں گنمین یکے۔ ایٹی ء شک نہ
 انت۔ کہ بانک شاعرے ات۔ پر گڈ ادہ لوچیں ذایفغ ات۔ آخر بانک سیمک ء
 انزسانی چپ ایس شاعری پُر پیتہ آچڑووتی ظہیر آں گال نہ گوشتغنت۔ بلکن آنہی
 شاعری اوگال من بلوچی ادب ء بازگراں بہایں ادنی میرات انت آنہی ء نیٹ
 وتی دل ء حال گوں شاعری گالال دیروی لونڈیاغیں یلاں او ہرغیں رانڈھوآں
 داتہ کہ :-

دیروی ورناکل منی برات انت

اوآں کہ منی عاریفیں پتہ ء ہندانت

من بلوچی شاعری ء سیمک سرسری میں شاعرانت کہ آنہی ء من
 وتی گالاں چڑووتی دوست او بر اہندغ ء نام نہ کپتہ۔ بلکن وتی نام اوزہیر سر ء پہ
 سر آئی گوشتغنتی۔ مروچی میں بلوچی ادب ء روش پہ روش ڈیہی او مخلوقی
 شاعری ء بے نامیں گال روغانت بازبیاں ء پچہ ؟ ایٹی ء یک مزائیں وجہ سے
 ہے دہ پتہ بیت۔ کہ سیمک ڈولیس شاعرے من آنہی دست گوہار و جیڈیاں
 استنت کہ آن وتی بر اہندغ او بر نگل ریشانی نام ء گیرت۔ اونے کہ من چلاریشیں
 ورنایاں استنت کہ آن من وتی گالاں مہلخ او سومری ء ہند ء نام ء گیرت اے دہ

گوشتہ کیت کہ سیمک شاعری گالاں من موتکان ہے پارے آسکت کہ آنہی ء
..... آجوانیس شاعری کتہ اوپدی آن پہ دنگے کتہی ۔

انابانک سیمک ء شاعری ء پیلویس شاعری پٹ و پول ء کنوں تہ مارا
حدیثانی دوستو، سیر او موت لاچاری او بے وسیاں روغی بیت۔ گڈاے پیر ء
بمکر دراز ء بیت کہ وت ایو کیس کتابے جزیت مااید ابانک سیمک ء
شاعری ء چیزے گال او آنہی شاعری ء سر ء سر بری پٹ و پولے کنوں چو کہ
ماہوز ء گوشتہ کہ بانک بلوچیں ذانیغ ایت تہ سیمک ء من بلوچی وخت ء دودو
رہیدغ ء اندر ء وتی شاعری گالاں گول دل ء چہہال ء کشغ مزائیں زورا نہیں
ڈکھ ات۔

ماہلوچی شاعری اندر ء بازیں بلوچی شاعریں ذانیغال گندوں پر آنہانی
شاعری وتی سندھو او موڑی ء جند ء بر اہندغ او چلاریشانی سندھو ء انت۔ یا گڈا
ورنایاں گول وتی جند ء شاعری گال گول مہلنج ء دف ء گوشتہنت۔ سیمک ء
شاعری ہوآں ایو کیس وتی جند ء شاعری انت کہ صد آنی صد سال گوشتہنت۔
گڈ مروشی دہ آنہی گوہار آنہی گالاں گوشتہنت۔ او وتی ظہیر آل ایر ء کنت۔ بانک ء
گال انت کہ مروشی دہ من موتگان کونجی ولہرہنت سیمک ء شاعری ء من یک
وتی دہ مزائیں صفتہ استنت کہ آن چڑو وتی وخت ء فنکارے ء ڈولاوتی وخت ء

دودور بیدغ دگ و زوار دات و گیت ء حالان نہ دات۔ بلکن آل و تی وخت
 مہلجانی او سومریانی دل ء حالان دہ دات کہ آنہانی وھاوآنی بر نگل ریش ایس
 براہندغ چشمیں نہ تنت کہ آنہیاں من نیم شفی دھاوآں دیت۔ او چو مارواژ تخی
 ریس بیتنت، شیت۔

ژہ مرآاں استین ے سر ء کشیت
 بوزنت چو ماران ء کمیں کوہ ء
 کہک شونٹھا ء سر ء پانیں
 چہر تی ہنمبوئیں گلاک انت
 ترنپ تی موڑتیں جابہ ء تیرانت
 شفا گروخ میان ء گنہوریں تیغ انت
 گرندھ شونٹھا تھوپک ء گوانک انت

برزی گال مارہوآں وخت ء مہلجانی دلانی درپچاں گوں گوشان اُش
 کنائنت۔ ماگندوں کہ ہوآں وختہ کہ سومری آنی براہندغ چڑو بر نگل ریش ایس
 انز نکمیں گھیل ایس ورنانہ تینت اونی کہ پوننت۔ بلکن گون آنہی بجیا استین
 رنگمیں سفیدیں پانغ ہنمبوئیں گلاک موڑتیں جابہ گوں شل سریں تیر آل آمیان
 ء گنہوریں تیغ او تھوپک دہ پہ براہنوغ ء گشیں ایس ضرورت اتنت۔ ایشی ء شک

نہ انت، کہ آل نٹھایا چڑو گند غیس آل ہوان وخت بھوتی گوہارانی سہرا دہ کت
 کنت۔ سیمک ء شاعری قرضت (فطرت) ء دہ ہمیرنگ ء آنہی ء کاسی ء کنت کہ
 آنہی گالاں وت پرامنی نیست انت۔ چوکہ تثنی میں دل ء ظہیر آل گوں گالاں
 کاریت۔ آنہی زور نہ انت۔ عرض انت گال انتی۔

تانی نوداں گو، شو ء عرض انت

لنڈو ء شانک ء مینعت پر ض انت

شوا شہیدانی زیارت ء مینت

اش سینانی گلگل او ہلاں

سہر ء انت کہ سیمک چوشیں تشیح آل دات زواد بو میں جہر اے
 ہمر نگیں تشیبہ ے کہ شیکسپر اندر اما گندوتی بلوچی شاعری ء من جہر آنی تشیح
 اکثر پہ بے باوریں انٹر ساں کیت ترنمپ او موڑتیں جا بہہ ء تیر آنی او زواد بو میں
 جہر اے ہمیر نگیں تشیح انت کہ سیمک ء ژء وتی شاعر آل ایو کی ء داریت۔

اعذے ہے زواد بو میں جہر آل گوں کہ یک وتی ڈولیں ایو کیں

تصورے کاریت۔ کہ گو شیکہ بلوچی شاعری ادب ء من کس ء دہ نیاڑتہ۔ بلوچی

شاعری ء ما گندوں چوکہ دوستی میں دلاں دروہانی ملکیت سندیت۔ تہ گڈا

شاعری رو تگاں چڑو گو شیمیں روش او وتی ڈکھ او ظہیر آنی پیر کاہنت۔

گوستغین روشن گیر آرنٹ او گوں گالاں انتر ساں ریشیت۔ پر بانگ
 نتھاء قبر ء کشیت گڈا گوں وتی گالاں تہ دیتغیں قبر ء لاف ء دوست ء ڈکھ او
 گوناف ء بھیرال دہ ڈسیت بے ہیڑتی ء دیت کہ قبر ء خشکیں ڈوبر آنی براہندغ
 چشن انت۔ جمل ء گال منی دل گوشت ہواں آل تصور انت۔ کہ بلوچ
 شاعرال من شاعری گالاں گویشہ نہ ختہ اونے کہ زوآن بستغین بانگیں
 شاعر آل؟

در کفیت سالونک دروشمین نھتا
 ندیتیہ ژ آتک دفیں گور ء
 شر نہ ایس براہندغ ہوآں گیغال
 گپنخ ءے گور ء کلروہساں

نیں اے تھوور او قوت ء ارادی حدیثانی پدی پدی سندھوانت۔ گوراو
 آنہی تنگیں دف بستغیں نھتا او اولی ڈولی شر نہ انت۔ گور ء کلروہساں گپتہ۔ اگر دا
 مروشی روش ء آنہی گوہاروتی جو دو براہند گانی مو تیکان بانگ گالان مہ گوشت۔
 تہ آیانی انزس چش ترونگی گور انت۔ اغانزس مہ ٹیلنت تہ گڈا پرے دوستاں
 ہازغیں دل ترکیت۔

آں داد تسمتر ءدہ نہ جحیت بلکن ہواں چھاپ ءدہ ڈسیت کہ گور ءگوں
 آنہی بر اہندغ ءچہ کتہ تنک ،، دفین گوردوستاں گوں چون ءکت تی دگ نے
 تاہیں ہمیر نگلیں گالاں دوستانی دل مں تنگیں ڈوبر آں ترکیت :-

دنز من آں شاہین بروت آں انت

مں بروتاں او بر نگلیں ریشاں

چونوات دنزوات زوادانی

ہماں وخت ء مہلنجاں گوں وتی دوست او انتر تنگیں گہیلاں آنہانی داں

شاہین بروت۔ بر نگلیں ریش او زوادانی چونودہ چکر دوست اتنت۔ اے تہ ہواں

بلوچی دور بر اہندغی او مہلنچی چھاپ انت۔ کہ ہیداں زوادانی یو دات پر

بر اہندگان مہلنجانی لوغاڑیں سفر گیسو او دہ قبر تنک دفین گور ءجینج اوڑیتہ تنت۔

ماہرز ء گوشتہ کہ سیمک ہواں بلوچی شاعر انت۔ کہ آنہی ء بر اہندغ ء

نام او وتی ہڑوینانی نام کپتہ۔ او وتی ڈکھ داگوں گالانی چھاپ ء پرماشتی۔ جمل ء

گالاں نتھا ء گال بولی ءکت گڈاوتی ڈکھاں اوز ہیر آں دہ ڈسیت۔ او ہے رنگلیں

تھوراو تشیحے کہ تنی میں دلاں راڑکت۔

گال او بولی بیت گوں تانہی نوداں

شا کئی منتاں مناں مینت

شاکھی چم گر تیغیں انڑسات
 اے جو او ڈانتہ تانہی نوداں
 سیمک ۽ یتماں ترا مینواں
 سیمک ۽ چمانی گر تیغیں انڑسوں
 ماجے ویران گونخ دیتہ
 پرتوے نتھاء گنوخ پیتہ
 رنگ چو آسانی پران پیتہ

بوزی گالاں گوں چرونٹھاء گوں تانہی نوداں گال او بولی نہ خنت بلکن
 سیمک وتی زہیر او ڈکھانی چھاپ ۽ داشیت۔ کہ من گوں وتی انڑساں تی
 بر نگلیں ریش دالشاہیں بروت او زوادانی چوٹو ۽ شود آن۔ گوں ہے زہیریں
 انڑسلک تی گور ۽ کلروہیساں دی گار کناں دویمی شمغا کہ اغا براہندگ گور ۽
 کلروہیساں گپتہ آنہی بر نگلیں ریش دالشاہیں بروت او زوادانی چوٹو و نزدیک انت تہ
 منی رنگ دا پہ تی ظہیر آن زیندغی ۽ چو آسانی پھر پیتہ۔ بلوچی کیں بانک وتی
 براہندغ ۽ کہ دزانی تہا گندیت نہ گداوت چشم شتخ او مشتغی ۽ سر آتکابیت۔

دیما وتی بے وسی او لا چاری ۽ ڈسیت کہ من بے واک او لا چاریں
 ذایغخاں چشن مدغین رانڈھو مناں ریف انت کہ ژء دیرو ۽ ٹونڈپانغیں یلیں
 ورنایاں گوں وتی گالاں جو او ۽ دات۔

سیرِ در تا کلِ برات انت

آمنی عاریف میں پتِ ہندانت

ایدادانہ جحیت آنہاں ڈسیت کہ من نتھاءِ حیا لاں آل مہمانت :

پر منی چنِ نتھا من مہمانت

پر منِ کاریت جیٹ اوچنی آن

ہمودا کہ وتی شاعری گالاں م وتی گوہارانی دلِ ءِ ٹوک

گوشتغنتی تہ دوہمی ہندا ہوآں وخت ءِ گیمہیں ورنایانی دلِ ءِ تھورانی

سومری او مہلنج دا آڑتی او اے دا ڈستی کہ ہوآں وختہ پہ مڑداں چہ گذرات

او آنہانی پوشاک چہ ات تہ ذائیغالی چہ تچ و پوشاک ءِ چیت و چنی ؟

کرغی گالاں گوں کہ ہر غیس رائنڈ ہو او دیروی ورنایاں جو او داتی تہ ہے

دا ڈستی کہ ہوآں وختاں من بلوچی زنیں ذائیغالاں پہ چٹ و چنی میار تنت۔ او

مں کدہ نیں۔ چھاں سیاہیں سر سمخ۔

نیں چھوں پہ سیاہیں سر سمخال سکت

او ما وتی جیغ پہ نہمتے بستہ

موت ءِ گیشیت یا سورت ءِ نتھا

سیمک ء چوکہ بڑزی گال انتی وتی باقی زیند ء من نتھاسیغا گیسوئیں
 سر ادھر تھیں جیغ او بے سر تمغیں پھمال گوازینتہ او پہ نتھاسورت ء ڈکھ زہیر آل
 ہواں گال گوشتنی کہ مرشی دابلو چستان ء خشک او بر اہمنغیں تلانگ تپتھیں ریح
 حد آزمان ء بالو چینی او بے آف و بے سائیں پٹ آنی دا شاہدی ء دینت۔ آہنی ء
 وتی دل ء انزس اوزہیریں شاعری گالاں گوشت پہ وتی گوہاراں موتک کت و
 اشتغال آنہی گوہار صد آنی صد سالانی گوز غار ندی آنہی گالاں وتی موتک کت
 و پہ وتی جو دو او بر اہند نتھا ء ڈولام تنگ دھیں گور ء لاف ایر انتہاں وت مردشی
 گور ء کلر وہیساں کپتہ۔

نوکیں بلوچی شاعری

بندات و باندا ت

واحد بزدار

نوکیں بلوچی شاعری و بار و اچیزے گنگ و پیش سری اے گندگ
 لوٹیت کہ نوک چے انت و کوہن چی انت؟ چونانھا ہر دور و شاعری و تی و ہدی
 نو بتانی و استانوک گنگ بیت۔ اسل و ہمے کوہن، نوکی و جیرہ و پشت و ہر و ہدی
 و تی راجمانی لوٹ و گذر و ہما چا گرد و جاور و مارشت چار و چکا سگ بنت، چیا کہ ہر
 دور و شاعر و لبر انت و تی کوہنیں دور و روایتان و ڈالچار کنان و تی و ہدی و گزرانی
 متابک و نوکیں فکری راہاں در گجیت و کوہنیں سڑا تگلیں چیزانی یلہ دیگ و گوں
 پچی و بازیں شریں میل و روایتانی بر جاہ دارگ و جمد ہم کنت۔ بز اں ہمے
 کوہن و نوکی و تھا اے گندگ بیت کہ کجام شریں چیز دارگ بہ بیت و کجام
 سڑا تگلیں چیزیلہ دیگ بہ بنت و نوک، کوہنی و رد و قبول و ہمے سلسلہ و تی و ہدی
 لوٹاں گوں پچی و دوم و دیرئی و پند و منزلال بر ان روت۔

بلوچی نوکیس شاعریء پڑدرء درگتء مادور روگ نلوئیس ء ناں ادا
 ہما چاگردی جاورء گذرانی بابت ء سر جمیس ٹونک کنگ پکار انت بلکیں گڈیگ ء
 ہمبکس گسگ لوئیت کہ بلوچی نوکیس شاعریء رست ء دوم ء اولی دور چہ گل
 خان نصیر، آرات جمالدینی، عنقا عبدالرحیم صابر، میر عیسیٰ قومی، عبدا حکیم
 حقگو، محمد حسین عاجز، آدم حقانی، پیرل زبیرانی، حکیم خدائے رحیم، جمعہ کلاچی،
 چوشیس شاعرانی ہما پگری گام گنج ء منت وار انت کہ اوداپہ ہاس گل خان
 نصیر ء آرات جمالدینی ڈولیس شاعر بلوچ راجمان ء یک برزء بالاتریں مکامے ء
 سراتوار کنت ء راجی یکوی ء ہم تپاکی ء ہاتر بلوچ مہلوک ء چہ گران واپی ء
 ٹوہینگ ء پاد اہگ ء جمد کنت۔ تانکہ بلوچ بزگیں مہلوک چہ بے واکی ء
 گوزوری، بے سائی ء نازانتی ء شنک شانگی ء چوشیس بدیس ء بدہالیں جاوراں
 در بیت ء یک سر جمیس ء ہوریں راجے ء سورت ء بلوچ راجی دروشم ء پجاری ء
 زانت ء شعور ء ہمگاواتر بہ بیت۔

ہمے الت ء سوباں میر گل خان نصیر ء شاعری ء ہما اندری مارشتاں چہ زیات
 راجی اصلاحی رنگ گیش گندگ بیت۔ بلے دومی ہمگا بلوچ راج ء یکوی ء تپاکی پنت
 ء ٹونکاں گوں ہور آرات ء شاعری ء تہائی ء اندری مارشتانی لہڑ ء جیزگ ہم
 گندگ بنت ہمے اصلاحی پنت ء ٹونکانی سبب ء برے برے گل خان نصیر ء

شاعری ء ٹونک ء توار ترند ء ڈانی ڈیچک (Didactic) ہم گندگ بیت ء
پرے چاگردی جاورانی توکا گل خان نصیر ء شاعری ء راچڑولہز انکی جارے ء
سورت ء گندگ ء ملامت کنگ مستریں نانا صافی یے بیت پرچاکہ آوہد ء
چاگردی گزرانی متابک ء میر گل خان ء دیما مستریں ء ہمیں سوال ایش ات
کہ آبلوچ راج ء راجی یکوی ء تپاکی ء شمگ بیاریت ء گران وائیں مہلوک ء را
ایشانی راجد پتری، راجمانی ء دودمانی پچار ء ہر زشت ء حیثیت ء مارشت ء دیان
ء یک سر جمیں راجے ء سورت ء یک جاہ بخت۔ ہمیشکا ماگندیں کہ گل خان ء
گوں پچی ء آوہد ء دگہ بازیں شاعرانی مکسد ہم ہمے یو تگ کہ آچے پیا بلوچ
راج ء راوتی راجی پجاری ء مارشت ء بہ دیائیناں۔ گل خان ء آوہد ء دگہ
شاعرانی بر ہلاپ آزات جمالدینی آوہد ء اولی شاعرانت کہ آئی ء شاعری ء توکا
وتی اندری مارشت ء چیز گال ہند دیان ء نوکیں بلوچی شاعری ء توکا آزات لپہ ء
بنیات ایرنگ کہ چونناھااے داں مزیں ہد۔ ء بلوچی شاعری ء تہا ہمنس
بے پجاریا نوک نہ ات پرچیمہ کوہنیں شاعری ء تہا آزات لپہ ء دروشم بازپہ
و شیں رنگ و دروشمے ء گندگ ہنت بلکہیں آزات ء کمال ایشی ء تہانت کہ ایشی ء
آزات لپہ ء توک ء آزات ء اندری مارشت ء پچر ء شعور ء زیبائیں دروشم بازپہ
شاہگانیں رنگے ء ہوارکت انت۔ سری دور ء گیشتر شاعر ء لہز انتانی دیما راجی

پجار ء مسئلہ بو تگ۔ ہمیشکا ایشانی ساسا چانی تھارا جی ہجاری ء بلوچ ء دوت واجہی ء
 مسئلہ مسترین جتے ء سورت ء دیمیا آتنگ۔ اے دور ء شاعرانی کرد سیاسی جنز ء
 ہواگاں گوں راجی زر بشت ء گوں بندوک بو تگ۔ ہمیشکا لہز انک ء کرد تچکین
 سورت ء گوں سیاست ء تابع بو تگ بزاں سیاسی جنز یک سکین ے ء سورت ء
 لہز انک ء بیات جوڑ بو تگ۔ گل خان نصیر، آزات جمالدینی، عنقاء ہمے رم ء
 شاعر ”موومنٹ“ ء شاعر ء لہز انتانی حساب ء کاینٹ۔

۱۹۵۰ ء پد بلوچی لہز انک ء وتی دیم ء جنز کمیں پراہ ء شاہگان کنگ ء
 دنیا ء دگہ اژاند ء جیرد ہانی پلو ء ہم وتی ہیال دگوش کنگ۔ وتی راجی ہستی ء
 گوں پچی ء استمانی آزاتی ء یکوی ء انسانی شرپ ء احترام ء تبکھی پرک ء پتوت
 اے دور ء شاعرانی بن گپ ٹہنکت ء بلوچی لہز انک ء سچ ء مارشت وتی راجی
 سمراں چہ ڈن دری دنیا ء بزگیں استمان ء توار ء گوں ہمگر نچ کنگ بو تگ۔
 ہاس پہ اکبر بار کزئی، عطا شاد ملک طوقی ء نام اے رد ء کاهنت کہ
 ایشاں وتی شاعری ء کینوس ء تھابلوچ راجی ہستی ء انڈانداں گوں ہورا استمانی
 لیکہ ء ہیال ہم ہند دہنکت، چوناہا اولی بر ء استمانی مارشت آزات جمالدینی ء
 وتی انسانیت دوستیں پگر ء ہواگاں گوں وتی شاعری ء براہ ہنکت۔ آزات
 جمالدینی ء گوں ہور ملک طوقی ء اکبر بار کزئی ہر دو مرکز نظر یہ ء شاعرانت ء

اے ہردوئیں واجکار چہ بازیں سالوں درالں ڈیہہ انت۔ واجہ اکبر بار کزئی ءماں
 ڈیہی ءدرالں ڈیہی ہردوئیں دورانی شاعری گزراں پگری ء سنگینی، استمانی زانت ء
 شعور ء سر ء سو جاں گوں سر رتچ انت۔ اکبر بار کزئی ء گورازند چڑو محدودیں ء
 گونڈیں مارشتانی نام نہ انت۔ بلکہیں آسنگ ء ڈوک، گوات ء نود، روتچ ء ماہ، آس ء
 آپ، کوکر ء جمبر، پور ء کلکشان ء بگرداں انسان ء ہر شہے ء رازند ء حقیقت ء
 راستیاں گوں ہمگر نچ کنان ء گندیت ء چاریت۔

اکبر بار کزئی ء "Poetic Perception" باز رز ء ڈو بھہتر انت آئی ء
 چوشیں باز پس بچپانی سر ء نوشتہ سنگ کہ آچریشی ء پیش بلوچی لہز انک ء توکا ہند
 دیگ ء پجاریگ نہ بو سگت۔

ہمے پیاملک طوقی ء اولی شاعری ء ہا موشی ء دراجیں مدتے ء پد بلوچی
 لہز انک ء پڑ ء آئی ء واتری (کہ بلوچ راج ء پہ و شیں مستاگے) ہردوئیں عمد
 آئی ء وتیگ انت۔ زکیں ”ریشا“ ء مر چینگین ”ماکراچی والہ ایس“ ء در نیام ء ہج
 کنڈے (فاصلہ) گند گانیت۔ آئی ء لہز انکی مکام، سسا ساجی جملانکی ء پھر ء پراہ
 دامنی باز کمیں شاعرانی بہر ء بیت۔ روزگار ء ڈک ء زمانگ ء بازیں ویل ء
 جنجالاں گوں ہور درالں ڈیہی ء ڈکان ء اے ہردوئیں واجکارانی علم ء زانت ء
 دیدہ کی وس ء واک ء تہا بے کسا سیں ودکی یے آورت۔ اے ہردکانی شاعری

۽ تما استمبانی لبر انک ۽ اثرات، گر خشکین هیال ۽ پگر ۽ جهانی سچ ۽ مارشت گندگ
 بیت همے دور ۽ غزل ۽ بنیات هم ایر کنگ بو تگ۔ چرے دور ۽ پیشی دستونک ۽
 روایت بلوچی شاعری ۽ تمانہ گواہیت۔ دستونک ۽ روایت فارسی ۽ اردو
 شاعری ۽ اثراتانی سبب ۽ بلوچی شاعری ۽ تمانہ گپت۔ چوناه چیزے دستونکی
 دروشم ملنگ شاہ ہاشمی ۽ شاعری ۽ تمانہ گدگ کر زنت، بلے اے درگت ۽ سید
 ہاشمی ۽ اولی بر ۽ ہاس پہ نوکیں دروشے ۽ دستونک مال بلوچی ۽ ہند دیگ ۽ جمد
 کنگ۔ ذگریں بلوچی ۽ کماہگ ۽ سبب ۽ سید ۽ زبان بازیں جاگماں مشکل ۽ گران
 تر گندگ بیت۔ غزل ۽ روایتی بچپ بزاں رومانوی واکہ ۽ ویلاں گوں ہور راجی
 ۽ اجمانی اژاند ۽ جیرہ ہم اے وهد ۽ غزل ۽ بچپ ہلہکت۔

بلوچی غزل ۽ پڑ ۽ مراد ساحر ہمانام انت کہ آئی ۽ بلوچی شاعری ۽ تمانہ
 چڑو غزل ۽ ہنڈال مہکم ۽ سوگو کنگ انت بلکیں شریں ڈولے ۽ غزل ۽ تہر گوں
 بلوچی لبر انک ۽ ہمگر سچ ۽ ہم ننگ کنگ۔ مراد ساحر ۽ وتی شاعری ۽ توکار دو ۽
 فارسی ۽ کیشکین شبن ۽ چہرانی ہند ۽ بلوچی زبان ۽ شبن ۽ چہرگ ۽ چیدگ ۽
 اشارت ہمے وژاکار مر زنگ انت کہ گیشک غزل بلوچی لبر انک ۽ پہ نوکیں ۽ سیکی
 چیزے نہ انت بلکیں بلوچی لبر انک ۽ بہر ۽ تہرے۔ مراد ساحر ۽ رنگ ہمشکاچہ
 درستماں جتان انت کہ آئی ۽ لوز شبن ۽ چہر ۽ چیدگ ۽ اشارت چڑو بلوچی زبان ۽ تب

ءنہ انت بلکیں آئی گور اغزل ء چاگرد، هیال ء کردار دروہ گول بلوچی ڈس۔ ڈڈکار
 ء بندوک انت دومی مراد ساحر ء مستریں حیثیت ایش انت کہ آھاوش بہتیں پنج
 شش شاعرانی رم ء گول انت کہ آیانی سسا ساچی وس ء واک چہ مری روج ء بگر
 داں مرچاں حماساگی ایں وژ ء بر جاہ ء سلیم انت ء سسا ساچی سفر ء توکا لوشنت
 (جمود) ء ڈنگراژ جلاں آیانی پگری راہ ء دیم داشت کت نہ کت۔

عطا شاد غزل ء نظم ہر دونیں تہرانی توکا شاعری کنت ء ہر دونیں
 جاگماں آئی ء اشاکل بزاں ڈول ء اسلوب و تہیک انت۔

عطا شاد ء بارو آنگ بیت کہ آردو ء تما سوچ ء پگر کنت ء بلوچی ء توکا
 نوشتہ کنت ء بلوچی ء سوچ کنت تہ آردو ء نوشتہ کنت اے گپ داں چہ حد ء
 راست انت یار است نہ انت بلے یک چیزے کہ آعطا شاد ء شاعری ء تما گندگ
 بیت آ آئی ء اشاکل ء گول حور آئی ء پگری ء لسانی درو شم انت عطا شاد ء
 شاعری ء تما سوچ ء پھمگ ء کرد چید گانی رد ء بند ء کرد انت۔ آئی گور البرز چڑو
 مانا ء نام انت بلکیں آلبران ء علامتی حیثیت ء دیان ء نوکیں شعری چید گے
 رودیگ ء پچار ء جمد ء انت ء ہمے نوکیں ڈول ء بھیر ء وسیلہ ء گول آنوکیں
 ذہنی چاگردے ء تجربتاں کنگا انت۔

۱۹۳۰ء رند بلوچی شاعری ء پڑ ء بازیں نوکیں بالاد حم نامدار یوگ

انت ہمیشانی توکا بشیر بیدار مستریں شاعرے ء حیثیت ء دیما آنگ۔ نوکیں

شاعریءِ تماہیدار نوکیں نسلءِ پیر کدار انت آئیءِ سسا ساجی درانگازی ،
 شعری شیر کنیءِ زبانءِ سادگی روانی بلوچی شاعریءِ تماہیلاءِ نویکلائیں (منفرد)
 دروشےءِ واہندانٹ۔ بیدارءِ ”گوربام“ مالءِ ٹڈیءِ بن گپ ہر دو اعتبارءِ یک
 کامیابیں شاعری یے۔ گوربامءِ پد و اجہ بیدارءِ دومی دیوان کہ آ ”ہزام“ نامءِ
 شنگ بو تگ ہم مجموعی سورتءِ و شیںءِ سھرا میں شاعری یے ، بے ایشیءِ تماہ
 کمیں جاگہاں بشیر بیدار یک ہیمنیءِ آماج گندگ بیتءِ لہتمیں جاگہاں اوشتءِ
 مارشت ہم ودی بنت۔

چوناہا سسا ساجی سفرءِ تماہ چو شیں ادار کی اوشتءِ اڑ جل ہر شاعرءِ
 لہزانتےءِ دیما کاهنت فیض احمد فیضءِ ہیمنیں شاعر ال دہ چو شیں اڑاندءِ اڑ جلاں
 چہ گندگی بو تگ۔ منالیقین انت کہ واجہ بشیر بیدار ہم وتارا چو شیں جاوراں چہ
 درکسگءِ کامیاب بیت۔

بشیر بیدارءِ چہ ابیدائے وھدءِ شاعرانی توکا جی آر ملا ، غنی پرواز ،
 ظفر علی ظفر ، مبارک قاضی ، صبادشتیاری ، غلام فاروق ، الفت نسیم ، رزاق
 نادر ، پیر بخش پیرل (ھدامرزی) عباس علی زیمیءِ دگہ نوکیں سنگت ہم گون
 انت ، بے ھمے بوزی لڑءِ توکا بازیناں مرچاں شاعریءِ راہیل داتگءِ اردانکءِ
 ھمگا وتی ھیال دگوش کنگ۔ ایشانی تماہ واجہ غلام فاروق ، غنی پرواز ،

صبا دشتیاری، ہر سہمیں کامیابیں شہ نو لیس انت ء اے ہر سہمیں واجہاں باز
 جوانیں فیصلہ یے کنگ۔ چیا کہ بلوچی لہز انک ء پڑ ء چہ شاعری ء زیات رد انک ء
 زلورت انت ء جائی ایس سورت ء اے ہر سہمیں واجکار ر مکاری ء وڑ وڑیں
 تہرانی توکا پہ بلوچی ر مکاری ء غشادی ء دیرئی ء جمد ء گوشت ء انت۔ چریشاں
 ابید ہمے لڑ ء بازیں چوشیں شاعر ہم است انت کہ اگاں آمر چاں پمک ء بے
 ترک ء توار نہ انت تہ آئیانی گور اچوشیں ہا سیں بر ء باہندی ء لہز انکی سر پرے ہم
 گند گانیت۔ ہمے پیاجی آر ملا، کہ بلوچی لہز انک ء پڑ ء پجاریں نامے ء آئی ء
 شاعری ء گیشتریں بھپ بلوچ راج ء وڑ وڑیں تک ء پسناتانی سر اجوانیں سر ء
 سوچی شاعری یے ء واجہ ء شعری ساساج لہز انکی ہر زشتے ء واہند انت، بے
 مرچاں آئی ء گام ہم ست ء کنت گندگ بنت۔ ہمے پیالفت نسیم ء ظفر علی
 ظفر ء لہتمیں دم کہ سنگت ہم ماہتا کانی توکا کم کم ء گندگ بنت۔ البت مبارک
 قاضی ہماساگی نمیں وڑا شاعری ء پڑ ء دزگلا نمیش انت ء زند ء بازیں تک ء
 پسناتانی سر ء مبارک قاضی ء مارشت ء ہگری سوگوی آئی ء شاعری ء تہا جوانیں
 رنگے ء گوں پدراء سرا انت لہتمیں جاگماں قاضی ء شبین ء چہر ء چیدگ ء
 اشارت گوں بلوچی زبان ء لسانی ء شعری تب ء چاڈ ء گوں حمد پ نہ انت چونتا
 ہیا چوشیں لسانی تجرمت پہ زبان سے ء ہاترا جوانیں گامگے زانگ بیت، بے

چوشیں وس ء واک باز کم شاعرانی بہر ء بیت کہ آوتی وھد ء لسانی قالبان ء
نوکیں دروشم ء رنگے بہ بشکنت۔

دومی ہر زبان وتی یک ہا سیں دودمان ء مند نیادی پزدرے داریت ء
زبان ء مانا ء بزانت چرائی ء مند ء نیادی پزدرے ء گوں پدرا ء سہر اہنت ہمشکا چوشیں
تجربت ء واستا لازم انت کہ از مکار زبان ء میراثی ء دودمانی قالبان ء دیما ایر
کنان ء پجاریں لہزانی حیثیت آل چہ مانہانی درگجگ ء ودی کنگ ء جمد ء بخت
پرچیکہ ہجو شوک (قادری) ء دماغ چہ اے پچواریں لہزانی حیثیت ء ہر زشت
ء گوں دودمانی باھندی سورت ء نزیک تربیت۔ ہمشکا آہان ء وتی شاعر ء
تجربت ء گوں یک باھندی ہم تہی ء ہمگوگی یے ء دارگ ء پھچ اڑاند ء اڑجل
ے پیش نیئت۔

واجہ صبادشتیاری کہ بلوچی شاعری ء را یک کنڈے ء ایر کنگ ء
باوجوت دومی ہنمگامرچاں ہانیکو ء تہر ء ربلوچی شاعری ء توکا ہند دیگ ء جمد ء
انت ء اے درگت ء واجہ دشتیاری ء باز پہ جوانیں رنگے ء ہانیکو مشہ کنگ
انت ء ایشانی بھپ گیشتر سماجی ء راجمانی انت۔ ہانیکو چونانہا گوں بلوچی ڈیہی ء ہم
نزیک انت۔ ہمشکا بلوچی لہز انک ء پڑ ء ہانیکو ء وتی ہنڈالانی سک کنگ ء پہ بازیں
جمد ء زیار نہ لوئیئت۔

صبا دشتیاری ء ہائیکو ء مستریں ہاسیت ایش انت کہ ایشانی بھپ ء
مڈی ہر دو گوں راجی چاگردی جاوراں گوں ہمدپ ء ہمگر نچ انت۔

چیزے سالان پیش دشتیاری ء چہ شاعری ء زیات بلوچی ردائک ء
نمگاپہ (شایت) شعوری سورت ء دتی دگوش سک سنگ چوناہا چہ شاعری ء
نسبت ء دشتیاری ء و تار ایک کامیائیں ر مکارے ء حیثیت ء پجاری سنگ۔

واجہ رزاق نادر ء عباس علی زیمی ہم شاعری ء پڑے۔ دزگلانش انت،
واجہ رزاق نادر ء بازیں شعری ساساچ پہ ہیال ء پگر ء اعتبار ء لہز انکی مکامے
دارنت بے شاعری ء پراہ ء گیا بانیں پڑتیجھ ”ہل من مزید“ ء واہگدار انت ء
ایشی ء سرگواز کنگ ء ہاتر ابلائیں دراجیں پند برگی بنت ء اداپادانی آپ ء ہشک
بیگ ء ”ترس“ ہم موجود انت۔

ہمے عمد ء یک دگہ شاعرے کہ آواجہ اللہ بشک بزدار ء نام ء زانگ
بیت کہ آئی ء شیرزی ہیال سک سھنڈا ء زیبا انت۔ آئی ء عا میں ء سادگیں
لہزان ء انجیں مانسی پوشاک گوراد اتگ انت کہ لہزانی نوکیں وڑوڑیں پہنات
دیم ء آجنگ انت لوزانی سر ء بزدار ء باہندی سوگوی ء لوزانی رد ء بند آئی ء
شعری تجربت ء راشریں سورت ء دروشے بشک اتگ۔ اللہ بشک بزدار لہزانی
حیثیت ء اہمیت ء گوں بچی ء لہزانی کماہگ ء ہم زانت۔ دومی بزدار ء شاعری ء

تہا جمالیاتی مارشت ء پگر ہر دو موجودت انت کہ اے یک کامیابیں شاعری یے ء
 واستالازی ایس چیزے۔ مئے گیشتر شاعرانی بنیاتی نزوری ہم ہمیش انت کہ اگاں
 ہر کسی گورا ”پگر“ موجودت انت تہ ”باہند نیست انت اگاں باہند“ است
 انت تہ ”پگری ازم“ نیست انت۔

ورڈزور تھ ء شاعری ء بارواگشگ ات کہ ”شاعری ء سیادی گوں
 دماگ ء باہند ء انت“ چہ باہند ء پگر ء پروتی ہواری ء گوں شعر بندگ بیت۔
 شاعری ء تہا اگاں پگر ء سوچ میت تہ آچڑو باہندی واکہ ء پیراے سرکیت۔ ہے
 پیا اگاں شاعری ء تہا ہور کیس پگر بہ بیت تہ ایثی ء باہندی ء مارشتی مکام
 سر میت جو انتریس شاعری ہما انت کہ آئی توکا جمالیاتی مارشت ء پگری ازم
 ہر دو میں موجودت بہ بنت۔

نوکیں بلوچی شاعری ء پڑ ء پیرل (ہد امرزی) و شیں شاعرے
 بو تگ داں بازہد ء آئی ء شاعری ء رنگ وتی دؤر ء ورنائیں شاعران جتاہ گستا
 ات۔ واجہ پیرل ء پیارزاق دیدگ ہد امرزی کہ وتی ورنائی دؤر ء چما جتاہوت۔
 شیر کنیں اسلوبے ء واہند ات، بے ملکہموت ء آئی ء راوتی ازمی کد ء بالاد ء
 ساچینگ ء سمبہینگ ء موہ نہ دات۔

نوک باہندی ورنائیں شاعرانی دراجیں لڑ ء توکا منیر مومن ء
 گل محمد و فادوھے رنگیں نام انت کہ چریشاں گوں اے امیت دارگ بیت کہ

اگاں آوتی از می سفر ء توکا و تارا چہ پگری اوشت ء اژ جلاں پاریزان ء ہمے وژا دیما
 بجزاں تہ آروچے نہ روچے الم ء پہ و تا جتا میں راہے درگینک کنت۔ اے
 ہر دو میں ورنائیں شاعرانی شاعری ء چار ء چکاسگ ء پہ اے مالوم بیت کہ
 ہر دکانی گورالوزانی گچینکاری، تجربت ء ایجز پہ سنہرا میں رنگے ء موجودت انت
 بلے ایشانی ساساچی کرد تیزگانیم انت ء ایشان ء و تی لہزانی سفر ء توکا بازیں مکام ء
 سمرال گوزگی بیت ء و تی از می بالاد ء ساچینگ ء سک جمد کنگ بیت۔

اے ہر دو شاعرال گوں ہور غلام حسین شوہاز ء ممتاز یوسف ء بازیں
 شعر ء بند ہم وانگ ء لائق ء کرزنت۔ نوک باھندیں شاعرال گوں دزبندی
 انت کہ بے شک کم نوشتہ بہ کنت بلے شر نوشتہ کنگ ء جمد ء بہ کنت۔ پرچیم
 لہز انک ء توکا شعر پہ شری گندگ بیت ناں کہ پہ بازی۔

اے گو سٹیں سالانی شاعری ء چکاسگ ء ٹپاسگ ء پد ماگوں پیر ء
 گشت کنیں کہ مئے کر ء چو شیں از می بالادانی کمی نیست انت کہ آیانی ساساچی
 شہ پارگ جمانی لہز انک ء رد ء کاھنت ء یک پد متنگیں چاگردے ء بے وار شیں ء کم
 گشادیں زبانی ء واھندیگ ء باوجودت مئے شاعرانی از می کد ء بالاد ء عصری شعور
 چہ و تی و ہد ء چاگردے سمرال اگاں دسمتر ء نہ انت تہ پشت ء ہم نہ انت۔ بلوچی
 شاعری و تی مجموعی شم ء شینک ء اعتبار ء یک نوکیں ء رژنا پگر ء مارشتے ء
 شاعری انت ء ایشی ء وژن چہ جمانی ء استمانی شم ء شینکال و دی بیت۔

بلوچی نوکیس شاعری ء بچپ ء متاہ ء مذی گوں بلوچی ڈیہہ ء ڈگار ء
 مر ء دوستی ء لہر ء جبزگاں سر رتیچ انت۔ ڈیہہ ء ڈیہہ ء دروشم (مظاہر)
 مے شاعرانی عشق ء ایمان انت ڈیہہ ء ڈگار ء عشق ء گوں پچی ء اے شاعرانی
 گورارجی شعور ء استمانی مارشت ہر دوئیں یکیں سورت ء موجودت انت۔ بلوچ
 لہز انک ء ردوم ء سفر ء توکا بلوچی شاعرانی نگاہ وتی چاگرد ء سر ء سک سوگو ء
 سوہوانت نوکیس شاعری ء تما محرومی ء مارشت دہ گندگ بنت۔ اے مز نہیں
 راستی یے کہ بزگیں چاگرد ء جاہ مندیں بلوچ راج دیمرئی ء وشحالی ء پڑ ء پھک ء
 ڈالچار کنگ بو تگ ء ہر وھد ء بدیں جاورانی آماج بو تگ پھمکا بلوچی شاعری ء
 توک ء چوشیں مارشتانی دراہگ کدرتی ٹونکے انت، بے چوشیں پیگیں جاورانی
 ہر جان بوگ ء باوجودت بلوچی شاعری ء مستریں ہاسیت ایش انت کہ اے دل
 پروشی ء بے وسی ء مارشتانی برھلاپ بھیسہ، یقین، امیت، رجائیت ء واھند
 انت کہ آ جبزگ ء ارماناں پہ گمرگ ء نیلیت ء پہ زند ء شوہاز ء جھد ء سکین ء
 مارشتان ء ودی کنت۔

۱۹۵۸ ء تا ۱۹۷۳ ء بدھالیں جاورانی سبب ء چیزے مزاحمتی

شاعری ء دروشم ہم دیرا آھنگنت بے مزاحمتی شاعری ء رنگ، جنگی کوکاراں چہ
 زیات راجدوستی ء رنگاں گوں رگ بو تگ۔ مڑ ء جنگ ء کوکارانی ہند ء باز پہ
 جوانیں سورتے ء گوں شاعری ء وتی ازمی علامت ء چیدگانی پوشاکاں گوں

سمبیگ بو تگ۔ ۱۹۷۳ء پد بلوچی شاعری و روانج و رپتار مدال مدان و کنٹ
 یوان و شنگ و شاعری و بنی ارواہ و ہند و چیزے سطحی و سبکیں بچپاں کار گرگ
 بو تگ و انقلاب و آشوب و نام و سبکیں گال و شعر کار بندگ بو سگنت و چریشی و
 شاعری چرو منطقی بھیرے و گوں دیما آتنگ۔ ہر شعر و سرچہ زلم و جور، ڈک و
 ویل و ن گنج بیت و آسر آشوب و سر بیت یا سرچہ شپ و تماری و روان بیت و
 دمب بامگاہ و سہریں شمال و گوں رثنا بیت۔ بز ال چہ سر و بگر دال دمب و یک
 Preplan و گیشگیں و ڈے و ہیالان و رد و بند دیگ بو تگ و دو می لبر انک و
 زند و نام و سر ایک فیثیے و سورت و انچیں کو کارے بن گنج بو تگ کہ چہ آشوب و
 سپت و ساژا ہگ و در گت و کس چہ کس و پدمہ کپیت، بلکیں چہ ہر کسی و گامے
 دود و سمر و گندگ بیت۔ چوناہا آشوبلی پگر و چوشیں پگری مارشت ہج گناہے و
 ڈوہے نہ انت بلے پہ ایسی و ہا ترا لبرانی زیبا میں رد و بند و گوں ہور با ہندی و
 مارشتی مکامے و ہم زلورت بیت ہمے تر پلی و رمب تاشی و سبب و نہ ایوکا
 شاعری و اسٹینڈرڈ جمل کپاں بو تگ بلکیں لبر انک و در و شم چہ واہی و کو کارانی
 دنز و مجال گوں لیگار کنگ بو تگ۔ راجی شنگ شانگی و سبب و مرچاں اے میل
 کمیں نزور تر گندگ بیت و مرچیگیں شاعری و توکا آشوب و بیاضیر کم و شاعرانی
 وتی تھی اژاند بز ال ذاتی و نفسیاتی و ہل و وا کہہ گیشتر دیما آہگا انت۔ اجتماعی

شاعری ء راجی شاعری ء سفر مرچاں پد افرد ء تھی ء ذاتی اژاندانی ء روایتی
 عشق ء عاشقی ء پچارانی ہمگاسر جنان انت کہ اود اجیزہ چڑوایو کی، جہنائی بے وسی ء
 لاچاری، ناہیتی ء دل پروشی ء سورت ء دیما آہگانت۔

۱۹۸۵ء پد بلوچ راجی زرہشت ء پرورش ء سبب ء لہز انکی موومنٹ
 ہم بہر ء بانگ ء ہر جان بو تگ ء راجی ناتپاکی ء شنگ شانگی ء سبب ء لہز انکی
 موومنٹ ء پگری بنیات ء ہنزہ ہم مدان مدان ء گوں نزوریوان ء شنگ۔ چریشی ء
 بلوچی لہز انک ء مز نہیں تاوانے رست ء رسگانت۔

بلوچ راجی زرہشت ء پڑ ء اگاں یک پلوے مے راج دربر جہانی
 سیاست ء گوں ہوروتی چاگرد ء لوٹ ء گزرائی پیمگ ء نامراد سر آہنگ انت ء
 دومی ہمگامے لہز انت ء دانشور ہم لہز انک ء جہانی ء استمانی پگر ء چہ زبہر بو تگ
 انت۔ ایشاں وتی لہز انکی پاگ ء پڑکا ء علمی زانکاری ء دستار سیاست ء پیچ ولاں
 گوں ہمگر نچ سنگ ات۔ ہم شکا سیاسی پرشت ء پرورش ء گوں پچی ء لہز انکی
 پرشت ء پرورش ہم گوں ترندی ء دیما آہنگ چریشی ء ہوریں بلوچی لہز انکی
 چاگردونڈ ء چندیس سیاست ء دنز ء مجانی ہر جان بو تگ۔

سیاسی بہر ء بانگ ء وڑا بلوچی زبان ء لہز انک ء نام ء سرابازیں مسیت
 ناہنگ بو تگ انت ء بازیں لہز انکی مستر وتی وتی ”فقہی“ فتویاں گوں دیما

راست ایش انت کہ اے ہر دوئیں تپوے تبجہمان ءوتی نزاہکاری ءے
 سمائی ءے چہ زیات ذاتی انا ءوت سری ءے کینگ ءے کست ءے سبب ءے استمانی ءے الہمی
 جاورانی چکاسگ ءے ٹپاسگ ءے پہ ہاسیدکاری وتی چم موٹ استگنت ءے چڑو
 Accedimic بزال کتابی مفروضہبانی گٹ ءے گرینوبکانی آماج یو تگ انت بل
 انے واجکاری دعویٰ ءے دلیل مدام ہمے یو تگ کہ ہر چیزے ماکنگ ءے گنگ انت ہما
 راست انت۔ ایدگہ کل دروگ ءے پلینڈی انت۔ زبان ءے لہز انک ءے درگت ءے
 ہر کسی ءے کہ دو شعر پر بستگ یادولہز نوشتہ سنگ آئی ءوتی دل ءے ہمے مارا تگ کہ آوتی
 وہد ءے مستریں شاعر ءے لہز انتے۔ اے بجہیں جاورانی ذمہ وار ہما لہز انکی چاگردانت
 کہ اودازبان ءے لہز انک ءے نام ءے سر اکوشت ہمے یو تگ کہ پہ شمار ءے حساب ءے آئی ءے
 تپوے تہا گیشتر شاعر لہز انت بہ بنت توڑی آپیزے زانت یا مہ زانت ءے آسانی بازیں
 ردی ءے زوریانی سر ءے پہ بے وسی ءے ایشان ءے وتی چم بند کنگی یو تگ انت۔

ہمے ”لہز انک تاشی“ رمب ءے گور ءے تہا بازیں وڑ ءے چماں گول مردم
 نزارگ یو تگ انت کہ اے گیر فطری عملے کہ ایشی آسر مرچاں Populism ءے
 چوشیں ہر اہل سورتے ءے گندگ بو گانت۔ پرچیمہ یک ہوریں دروشے ءے پشت
 نہ یوگ ءے سبب ءے ہر کسی جہد ہمے یو تگ کہ وتی ”ملکی“ کار پڑ ءے گیشتر پراہ ءے دراج
 تر بہ کنت۔ ہمے واہگ ءے پیلہ کنگ ءے درگت ءے (ایمانداری ءے نظریاتی راہ ءے

رہند ۽ یرھلاپ کہ اے مشکلیں ۽ دیر دراجیں کار ۽ رھوئے ات (ساز ۽ باز ۽
 دروگ ۽ دراش ۽ آسانیں راہبند ۽ سراکار بن گنج کنگ بو تگ ۽ باز نام گپتیں
 نظریاتی ۽ غیر لہز انکی وڑ ۽ ڈولانی سر ۽ عمل کنگ بو تگ۔ گوں ساز باز ۽ دروگ ۽
 دراش ۽ وسیلگ ۽ گوں دگران ۽ وتی پلو گیر ۽ پلہ سر ز کنگ ۽ مکسد ۽ آیان ۽ بے
 واک ۽ وس کنگ انت ۽ آسانی ہیالانی درگاہ ۽ سر ۽ قفل جنگ ۽ بروبر ۽ انت ۽ انت ۽
 نہ پگر کرت بہ کنت ۽ ناں چیزے سوچ کرت بہ کنت۔

چوناہا بلوچی لہز انک ۽ پڑ ۽ ناں شاعرانی کمی انت ۽ ناں لہز انتانی ڈکال
 انت۔ اداہر آدم ۽ کہ آئی ۽ دو شعر پر بستگ و تاراچہ پازل ۽ کم نزانت۔

بلے راستیں ہبرایش انت کہ رند گیری یک تیکی Repetition براں
 بسنگیں ۽ نمکیں ہیالانی واروار ۽ درشانی سبکیں براں سطحی ہیال، منطقی وڑ ۽ بھیر،
 عشق ۽ ویل، واکمانی بے سیتیں چار، لہزانی یک رنگی ۽ گنڈ ۽ سنڈ، آسان پسندی ۽
 تک ہندی ہمیش انت مرچینگیں شاعری ۽ مال ۽ ٹڈی انت ۽ بس

لہتیں شاعرانی، شاعری ۽ ابید مئے بچھیں نوکیں شاعری چڑوہور کیس
 بے باہندیں بے مارشتیں ۽ بے تا میں لہزانی جوہانے کہ آچہ شعری رسا نک ۽
 وس ۽ واک ۽ زبہر گندگ بیت۔ مرچینگیں شاعری ۽ تماز می پگر ۽ باہندی زیبائی
 ۽ نہ بوگ ۽ سبب ۽ ایشی ۽ اسٹینڈرڈ روچ پہ روچ جہل کپان انت ۽ مرچاں

لہذا انکی دیوانی تو کا گیشترھے سوال کیت کہ زکیں عہد ء نسبت ء مر چیگیں دور
 کہ آعلم ء زانت ء اعتبار ء ہم دیمانت ء چریشی ء سبب ء بلوچ جاگرد ء تاہم
 چیزے بدلی ء سدلی آنگگ بلے زکیں دور ء نسبت ء مر چیگیں دور ء لہذا انک ء
 اسٹینڈرڈ پداہم زور ترانت۔

منی ہیال ء بلوچی لہذا انک ء پد متگی ء دومی بازیں سبباں چہ یکے
 مستریں ء ہمیں سبب اے ہم است انت کہ مر چیگیں چیگیں جاگردی جاوراں
 گوں ہور ونڈ چنڈی راجمان ء پڑ ء شاعر ء لہذا انت ء عمومی رول ء کرد پشت نہ
 کپنگ یادومی لہذا انی تاگنگ بیت کہ لہذا انک ء اہمیت ء ہر زشت ء راکن تسلیم
 کنگا تیار نہ انت یا ایشی ء زلوزت محسوس نہ یوگا انت۔ ہم شکا لہذا انت ء از مکار چہ
 ہمے ڈالچاری ء سبب ء لہذا انکی سر پرال چہ گستا و تا تہنائی ء نا ایتی ء ”صلیب“ ء
 سرادر جگانت ء زبان ء لہذا انک ء راجھ ہا سیں ایتے نہ رسگ ء سبب ء ایشی ء
 کردار ء رول روج پہ روج گمراں ء مر مران انت۔

دومی اے ہم بلائیں راستی یے کہ چریشی ء انکار بیت نہ بیت کہ علم ء
 دانشی ء لہذا انکی واجکاراں (کہ آہند راہر ہمیں پرک ء تپاوت ء چہ بید جہیں
 راجمان ء راہشون ء راہدر بر منگ بنت ء آئیانی بالاد (شخصیت) چہ تپوی ء گروہی
 شم ء شینکاں بر زتر زانگ بیت) ہم ہمے ونڈ ء چنڈیں بہر بانگیں سیاسی وس ء واکانی

سر پر ہستی و خیر و تار اچیر اش دات و پت و ت ادار کی آسرا یے در گینک، چریشی و
 ایشان و نہ ایو کاوتی ہستی ہزاں زانت و ازم و منصب و گوں انصاف نہ کت بلکن
 تپوی و گروی پلہ مرزی و سبب و ایشان و لہز انک و کرد و کار پڑ ہم وتی
 محدود دیں و کیشگیں کرد و سبب و Minimize سنگ و چریشی و لہز انک و بنی و
 بندری ارواہ و مکسد و ارو و کوردیم یو تگ۔ پر چیکہ داں و ہدیکہ دان شور و ادیب
 و تار اچہ گروہی جیڑ ہاں دور و ہر زمہ دارنت آلہز انک و زانت و گوں پھر انصاف
 کت نہ کنت۔ پر چیکہ شاعر و ادیب و ازم و ہا تراز ہنی آزاتی بنی شرط انت۔

ہوریں و سر جمیں راجی ڈیل و بالاد و سر نہ آہگ و سبب و پیشگیں
 پگری بنیات، ہوریں راجی سساء شعور، ڈیسہ دوستی و گوں ہور انسان دوستی و
 مز ن پاندیں پگر و جاگہاں مرچاں بے وسی و ایو کی و مارشت ہم شکا لہز انک و سر و
 ساہیل انت کہ شاعر و لہز انت وتی رول و کردار و اہمیت و ہر زشت و شہ
 دست کشی یو مگنت و راجی جہگیری و جاگہ و بہر و بانگی سیاست و پلہ مرز و
 باہوٹ یو مگنت۔

ہمے جاورانی سبب و مرچگیں عمد و شاعر و لہز انتانی دیماستریں
 سوال و اڑ جل ہمیش انت کہ آچے نوشتہ بکن انت؟ و پتہ کئے و نوشتہ بکن انت۔
 آسانی دیماچ سوہویں و سوگوں پگری بنیات نیست۔

ناں وتی زات ءِ ہوا گال گول ناں مکھیں راج ءِ ناں وتی راجی سمراں
 چہ آدم آہاں چیزے نگاہاں کیت۔

ہمے دزءِ مجیں چاگرد ءِ تما ایشان ءِ الماے پسلمہ کنگی بیت کہ آپہ
 زات ءِ زندگ ہیگ لوٹت یا گول راج ءِ !! ہمے دوراہاں چہ ابید سکی ہج راہ
 گندگ نہ بیت !!! اے گپاں ہور یک دگہ گپے کہ آمئے کو نہیں شاعر ءِ
 لہز انتانی بار و انت ءِ مرچاں چہ ہمے کو نہیں شاعر ءِ لہز انتان ءِ گول دز بندی کنگ
 بوگانت کہ آبلوچی لہز انک ءِ پڑ ءِ یک برے پداوتر بہان تانکہ بلوچی لہز انک ءِ
 اسٹینڈرڈ کمیں برز تر بہ بیت۔

نون ادا اے سوال پیدا بیت کہ کو نہیں سرھیالیں کماش ءِ لہز انکی
 واجکار داں چھیکس ءِ مئے راہشونی ءِ راہدر بری ءِ بجن انت؟ آہاں کہ داں
 مز نہیں ہدے ءِ وتی پر ز پیلہ سنگ ءِ نون آؤ کیس نسلمانی ذمہ واری انت کہ آاے
 گرانیں بار ءِ داں منز لے ءِ سر بجن انت۔ ءِ بھیں کو نہیں لہز انکی کماش شرب ءِ
 عزت ءِ واجہ انت ءِ ستا ءِ لائق ءِ کر زنت کہ آہاں وتی زانت ءِ دانش ءِ متابک ءِ
 گول دل پہکی ءِ نیک نیتی ءِ کار سنگ۔ مرچاں کماشانی پلو مور دانگانی شمارگ
 شتر تریں میلے نہ بیت۔ پر چیخہ کس سر جم نہ انت ءِ ناں کسی علم ءِ زانت سر جم انت
 ءِ ناں وھد سر جم انت ءِ چاگرد ءِ جاوراں گول زانت ءِ مارشت ءِ کچھ کیلو بدل
 بنت چیا کہ زانت ءِ ردوم گول چاگرد ءِ ردوم ءِ بندوک انت۔

اے برزی سبباں چہ بید لہز انک ء اسٹینڈرڈ ء جمل کپگ ء دومی سبب
 مے ناز انتی ء بے سمائی انت چیزے ودی یا تخلیق کنگ ء ساری باندیس کہ ماہما
 چیز ء بارو ابوانیس ء آئی ء کجہیں پہناتانی سر اسوچ ء پچاریں ء گوں دل پہکی ء وتی
 نزوری ء گوزوریاں چار ء چکاسیں۔

دومی نوشتہ کنگ ء واستا عصری لہز انک ء وانگ ء زانگ ء گوں پچی ء
 لہز انکی روایت ء چست ء ایرانی بارو استمی ء سر پدیگ ہم زوری انت۔ مے
 عذاب ایش انت کہ مانج نہ وانیں بے بے سوچ ء زانت ء نوشتہ کنیں شاعری ء
 گوں ہو رجانک ء کار ہم مے واستا آسانیں چیزے۔ پر چیحہ دگرانی ہیالان ء
 ماں بلوچی ء رجانک ء رنگ دیگ توری ہر پیماہیت ما حسابے نہ حسابے ء ایشی ء پچ
 پچیں ء آگری کنگ ء تکرانیں بایدتہ ایش ات کہ چوشیں بے سر ء پادیں ء بے
 ہنیں نوشتانک (کہ آنگد کاری ء کچ ء کیلواں نیاہنت) شنگ کنگ مہ یو تین انت۔
 توری کہ آمریدے ء بہ بنت یا کہ مرشدے ء، بے تاکبندانی شو زکار ہم بے وس
 انت کہ آہان ء تاکبندانی تاکدیم آخر ڈولے نہ ڈولے ء سیاہ وہ کنگی انت۔ ہم شکا
 اے بے وسان ء ہم سچ ڈوہ ء ملاے پر نہ بیت۔

چوناہا کئے سہی نہ انت کہ ادا تہہہ یکے ء نہ انت مادرست ہمے ویلانی
 آماج اں بلوچی بتلے! ”نیمت چُشیں گزے مال لد ء دشت ء مولیں سر گوات
 ء نہ چندیننگ“

باید تہ ایثرات کہ ما اخلاقی وس ء واک ء گوں کار بچھتیں ء وتی
 دروگیں ء ونگڑیں موجر ء چادر کہ مے دیمانت بہ لگو شیں تہ مے مشکل ء
 جنجال آسان بوت۔ کنت۔ اگاں ماوتی ہمے میل ء نویگاں چہ بگرداں ماہتا کانی
 شو نکاراں یلہ دیگ ء تیار نہ میں گڑا چو شیں طاقت نیست انت کہ آئے جاوراں
 شرکت بخت۔ داں وہدیکہ مالیشی واستاوت تیار مہ نہیں۔

اگاں چوش نہ بیت گڑا بلوچی زبان ء لہز انک ء ہمے رپ رپ ء میل
 مے رند ء گیہل انت ء لہز انکی جنگ ء چوپ ء ہمے سلسلے برے شرگداری ء
 شیر کنیں نام ء یک دگران ء ملامت ء ملنڈ کنان ء دیما روت ء وہدے
 ”ریزواری“ ء نام ء سر اشعر ء سفر کست ء دشمنی ء پند ء منزلان ء بران روت ء
 شایت آوکیں نسلان ء چاکر ء گوہرام ء تاریخ شوہاز ء ویل کشی ء حاجت نہ بیت۔
 دومی نوکیں لہز انک ء شاعری ء رست ء ردوم ء پگری از می اوشت ء
 اژ جلاں گوں شور مستریں ء ہمیں مسئلہ ”عوامی لہز انک“ ء ودی کنگ انت السی
 زبان ء لہز انک ء چہ مراد ایش انت کہ ہمے وڑیں شعری ء لسانی درو شم ء گونا پے
 ء گذر انت کہ چہ مکران ء بگرداں سلیمان کوہ ء جہیں مہلوک ء راک ء وڑا اپیل
 بخت۔ چو کہ پہ مثال کلا سیکل شاعری انت کہ آئی ء توار ء تام جہیں بلوچ
 استمان ء توری آہر جاگے ء بہ بیت یکیں وڑاوش ء تامدار مان کیت۔ باید ہمیش
 ات کہ اے کار چہ سری نوشتہ کنگ بزاں لکھ وڑے رہبند ء گوں بن گنج کنگ بہ

یوتیس۔ دال و ہڈیکہ اے بنی و ہڈری کار سر جم و پیلہ نہ بیت ”السی لہز انک“ و تصور و سوال پیداوت نہ کنت دومی اے ہر دوئیں دمگ و گالوارانی نیامچی پرک و دور کنگ و ایشانی نزدیک آرگ و ہاترا کوشت ہمے بہ بیت کہ مئے یک دگرے و گوں لہز انکی سیادی مہکم و سوگو کنگ بہ بیت و دوئیں دمگ و ادیب و شاعرانی پر زانت کہ آوتی نوشتانک و پر بندانی تو کا ہم دپیں و ہم بزانتیں لہز ان و کار مرز بکن انت تاکہ یک پلوے ماوتی ماتی زبان و Vocabulary و چہ سسی و سر پد بینگی و دومی شہمگا ہر دو دمگ و لہز انی پروتی بدلی و مٹ سٹ و دیگ گرگ و سبب و گالواری و لہزی پرک دور بیت۔ سلیمان کوہ و بے وار شیں و بز گیں بلوچ راج و وبل کہ آتہ دوریں مثالے بلکنیں ہمے سیوی و کچھی و مری، بگٹی، ڈیہہ و دمگ ہم تیجہ السی لسانی درو شم و واہند نہ انت بلکنیں نوکیں و ہد و بازیں سہولتانی باوجوت اے پرک و پتات کم بوگ و نسبت و بھتر زیات یوان انت و اے جاگمانی لسانی درو شم ہماہنگیں زبانانی اسر و نیم شل یوان انت بلے اے مستریں مسئلہ و بار واکس سوچ و پچار نہ کنت۔ مئے روار شتی دمگ و لہز انکی گل چڑو ہما ڈیہہ و کار کنگ انت۔ باید انت کہ آوتی گل کاری (تعلیم کاری) و کار پڑ و کمیں بہ و دیت، تانکہ ہوریں و ہمگر نچیں سورتے و گوں بلوچی زبان و لہز انک دیما بہ شتیں۔ روار شتی شہمگ و سنگت اگاں اے تو جیل و بکن انت کہ جی اے مئے کار نہ انت و باید انت کہ آجاگہ و مہلوک و توتی ماتی زبان و پاریزگ و ہاترا

دستان بہ سرین انت داں ہدے ء اے گپ راست ہم است انت کہ ہر جاگہ
 ء مردم وتی زبان ء لہز انک ء دیم ء برگ ء پہ وت سرین ء بہ بند انت بے
 زلورت اے ہم است انت کہ آھاں ء وتی زبان ء لہز انک ء دیمرتی ء ہاترا
 باء انت کہ مے سنگت ایشان ء تیار بکن انت۔ ایشان را ہشونی ء بکن انت۔

پرچہ اے دمگانی توکاماتی زبان ء لہز انک ء پڑ ء تنیکا چوشیں ہا سیں
 کارے نہ یو تگ ہم شکا ایشانی سر ہندی ء دلہڈی الم ء شریں کارے بیت۔ اگاں ناں
 تہ اے تاوان بچہیں بلوچ راج ء بہر ء بیت۔ مرچہیں روج ء شایت زبان ء
 تاوان ء اے یمنا کیں ترس بلکہیں بازینانی پہم ء میت بے بلوچی دامن ہمے وڑا
 روت تنگ ء کم بیان ء کہ ایشی ء آسر ہوریں وت کشی ء بید دگہ ہچ چیزے گندگ
 نہ بیت اے درگت ء چہ بچہیں لہز انکی گلاں گوں دزہدی ہمیش انت کہ آوتی
 ڈیسہ ء دمگ ء گوں ہور اے بزگیں دمگانی ہمگا ہم وتی ہیال ء دلگوش بچناں۔

تانکہ بلوچی زبان ء لہز انک ء دنیا چہ گاری ء بربادی ء رکینگ بہ بیت ء دومی اے
 گلاں چہ دزہدی اے ہم است انت کہ آباد انت وتی کسانیں ذاتی ء گلی
 جیردھان ء پشت ء دور دیان ء کیوی ء یک جانی ء ہاترا یک ہوریں ء سر ہمیں
 لہز انکی گھے اڈکنگ ء ہاترا یک بہ بنت ء بلوچی زبان ء لہز انک ء سانگ ء
 سمبہینگ ء ہاترا وتی جہداں تیز تر بچناں تانکہ مے پد رتج وتارا گنگی ء گنگد امی ء

عذاب ء رکینت بخت۔ (شالا انچوش بہ بات)

اشیر عبدالقادر شاہوانی 1939ء ماں مستونگ ۽ وادی بوت،
سیاست ۽ تہا ایم اے گت وقانو و ڏگری ہم کپنگ۔ سرکاری نوکری ۽
تہا پریس انفارمیشن ڈپارٹمنٹ ۽ ڈپٹی ڈائریکٹر ۽ منصب ۽ ریٹائر ہوئے۔
آچہ گوئیں چھل سال ۽ گوں صحافت ۽ وابستہ انت، آ اولس بلوچی،
زمانہ بلوچی و احوال براہوئی ۽ مدیر بوتگ۔ بلوچی اکیڈمی ۽ اہید براہوئی
اکیڈمی، قلم قبیلہ، بلوچستان اکیڈمی آف سائنسز و پاکستان رائٹرز گلڈ ۽
ہم وابستہ انت۔ اشیر بلوچی، اردو براہوئی زبانانی تہا 36 کتابانی
مصنف و مؤلف انت۔